

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2019-07-02
Stockholm

Mål nr
M 7582-18

Sid 1 (58)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2018-06-28 i mål nr M 6219-16, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

Swerock AB, 556081-3031
Avd Grus och berg, Region Mellersta
Box 877
721 23 Västerås

Ombud: Advokaterna ML och IL

Motpart

Länsstyrelsen i Uppsala län
751 86 Uppsala

Klagande och motpart

1. JA

2. JB

3. GB

4. RC

5. AD

Dok.Id 1488822

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

6. ME

7. KG

8. MG

9. PAG

10. UG

11. TH

12. HK

13. AL

14. HL

15. MLK

16. CR

17. ES

18. LS

19. HS

Ombud för 1-19: Jur dr JS

20. MF

21. ZL

22. HA

23. Uppsala kommun
753 75 Uppsala

Ombud: Stadsjurist LG

24. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun
753 75 Uppsala

Ombud: MD

SAKEN

Tillstånd för bergtäkt m.m. inom fastigheten XXX i Uppsala kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens deldom endast på så sätt att villkoren 3, 8, 11 och 25 samt delegationsvillkoren a) och c) ska ha följande lydelse:

Villkor 3

Stationerade anläggningar som efterkross och sorteringsverk ska vara anslutna till det fasta elnätet när verksamheten är i drift och tillräckligt stora ytor skapats för fasta etableringar på upplagsytan enligt exploateringsplanen. När tillräckligt med

ytor har skapats på täktbotten för fast etablering av kross- och sorteringsverk, inklusive förkross, ska även förkrossen vara eldriven och ansluten till det fasta elnätet.

Villkor 8

I samband med täktens etablering och innan den huvudsakliga verksamheten börjar bedrivas i täkten ska tre stycken bullervallar, belägna enligt vad som anges på mark- och miljödomstolens domsbilaga 2 (se även dess aktbilaga 131 s. 2) och utformade i huvudsak i enlighet med vad som angetts i ansökan (50 100 m³ och 42 800 m³ söder om brytområdet respektive 2 900 m³ väster om infartsvägen) vara anlagda.

Villkor 11

Information (muntlig eller skriftlig) om planerad sprängning ska ges till boende inom ett avstånd om 1 000 meter till gränsen för täktens verksamhetsområde samt till hästverksamheten vid Smedstorpet och närmast berörda skolor och förskolor i Vänge. Anslag ska sättas upp vid motionsspår. Informationen ska ges minst en vecka före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tid för sprängning.

Villkor 25

Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 6 726 485 kr. Säkerheten ska godkännas av tillståndsmyndigheten och förvaras hos länsstyrelsen.

Delegationsvillkor a)

Tillfälligt utökade arbetstider för arbetsmomenten krossning, sortering, lastning och uttransport av material.

Delegationsvillkor c)

Åtgärder för efterbehandling.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena i övrigt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	sid.
DOMSLUT	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
YRKANDEN	7
Bolaget	7
Uppsala kommun	8
Nämnden	8
HA m.fl. UG m.fl.	9
Motparternas inställning	10
	17
UTVECKLING AV TALAN	19
Bolaget	19
Uppsala kommun	23
Nämnden	23
HA m.fl. UG m.fl.	24
Länsstyrelsen	25
	29
DOMSKÄL	30
Prövningens omfattning	31
Tillåtlighet	31
<u>Samråd</u>	31
<u>Förenlighet med översiktsplanen</u>	31
<u>Behovet av täkten</u>	33
<u>Buller från verksamhetsområdet</u>	34
<u><i>Buller vid bostäder</i></u>	35
<u><i>Buller i grönområde</i></u>	35
<u>Olägenheter från transporter</u>	35
<u>Stenkast vid sprängning</u>	37
<u>Skogsridå</u>	37
<u>Påverkan på vattenförhållandena</u>	38

<u>Artskyddsfrågor</u>	39
<u>Påverkan på riksintresseområde</u>	39
<u>Övrigt</u>	40
Tillståndets omfattning	40
<u>Efterbehandling genom införande av externa massor</u>	40
<u>Bolagets yrkanden</u>	40
<u>Nämndens yrkanden</u>	44
Villkor	45
<u>Villkor 3, anslutning till fasta elnätet</u>	45
<u>Villkor 6, arbetstider</u>	46
<u>Villkor 7, buller</u>	48
<u>Villkor 8, anläggande av bullervallar</u>	50
<u>Villkor 9, vibrationer</u>	51
<u>Villkor 11, information vid sprängning</u>	51
<u>Villkor 14, skogsridå</u>	52
<u>Villkor 18, skyddsområde för groddjur mm</u>	52
<u>Villkor 25, ekonomisk säkerhet för efterbehandling och delegations-</u> <u>punkt c) om ekonomisk säkerhet</u>	53
<u>Yrkanden om nya villkor avseende arkeologisk undersökning och</u> <u>fornlämningsområde</u>	55
<u>Prövotidsförordnande m.m.</u>	55
<u>Delegationspunkt a) om tillfälligt utökade arbetstider</u>	56
<u>Delegationspunkt d) om skyddsområde för groddjur</u>	57
<u>Övriga villkor</u>	57
Sammanfattning	57
Bilaga A, Mark- och miljödomstolens dom	
Bilaga B, Hur man överklagar	

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Swerock AB (bolaget) har yrkat enligt följande (ändringar i förhållande till mark- och miljödomstolens deldom markeras med kursiv text):

1. att punkt (vi) i tillståndsdelen avseende miljöfarlig verksamhet ska ändras till följande lydelse:

*(vi) att föra in och använda i genomsnitt 150 000 ton massor för anläggnings-
ändamål per år, dock maximalt 300 000 ton per år och totalt maximalt 3 750 000
ton,*

2. att villkor 3 ändras på så sätt att sista meningen i villkoret som lyder "*Även
förkrossen ska vid samma tidpunkt vara ansluten till det fasta elnätet*" ska strykas.

3. att villkor 7 ändras på så sätt att den särskilda bullerbegränsningen vid
skutknackning ska utgå genom att tillägget avseende buller dagtid, "*dock 45dB(A)
dagtid (helgfri måndag-fredag 06-18) när skutknackning sker*", stryks. I stället ska
ett nytt andra stycke med följande lydelse införas:

*Om bullret vid näraliggande bostäder vid kontrollmätning konstateras innehålla
ofta återkommande impulsjud eller hörbara tonkomponenter ska ovan angivna
värden sänkas med 5 dB (A).*

4. att villkor 8 förtydligas på så sätt att det klart framgår att avbaningsmassor och
annat restmaterial från anläggandet av etableringsytan och upplagsytan kan
användas för anläggandet av bullervallarna. Villkoret bör ändras enligt följande:

*I samband med täktens etablering och innan den huvudsakliga verksamheten
börjar bedrivas i täkten ska tre stycken bullervallar, belägna enligt vad som anges
på domsbilaga 2 (se även aktbil. 131 s.2) och utformade i huvudsak i enlighet med
vad som angetts i ansökan (50 100 m³ och 42 800 m³ söder om brytområdet
respektive 2 900 m³ väster om infartsvägen) vara anlagda.*

5. att villkor 25 får följande lydelse:

Bolaget ska senast vid tiden för att den nu tillståndsgivna verksamheten påbörjas ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 1 000 000 kr. Därefter ska bolaget vart femte år ställa ytterligare ekonomisk säkerhet med 10 kr/m², jämte uppräkningsindex mot konsumentprisindex, för den yta som de närmaste 5 åren planeras tas i anspråk. Den totala säkerheten vid fullt utbruten täkt ska uppgå till 4 100 000 kr (nuvärde) om inte tillsynsmyndigheten beslutat om reduktion av säkerheten enligt andra stycket. Säkerheten, som ska bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken eller av en garantiförsäkring, ska godkännas av och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får, utifrån bolagets redovisning av genomförd slutlig efterbehandling av delar av täktområdet, besluta om lämplig reduktion av den ekonomiska säkerheten (se även delegationspunkt c).

6. att delegationen i delegationspunkt a) för tillsynsmyndigheten att besluta om tillfälligt utökade arbetstider även ska omfatta *lastning och uttransport av material*.

Uppsala kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens deldom och avslå bolagets ansökan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens deldom enligt följande:

1. Att bolaget ges ett utredningsvillkor, beträffande produktionsvillkor (iv) och villkor 21, som omfattar följande punkter:
 - Beräkning av minsta mängd massor som behövs för att uppfylla naturvård, friluftsliv, skogsbruk och säkerhet.
 - Redovisning av hur efterbehandling etappvis ska kunna utföras under pågående drift. Utredningen ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast ett år efter påbörjad drift.

2. Att arbetstiderna i första hand regleras så att verksamheten huvudsakligen bedrivs kl. 06-17 dagtid helgfria vardagar och, med tillsynsmyndighetens medgivande, även vid tillfälliga arbetstoppar kl. 17-22 kvällstid helgfria vardagar. I särskilda fall och under kortare tid kan nämnden medge att verksamheten bedrivs utöver dessa arbetstider, dock som längst mellan kl. 06-22 oavsett veckodag.
3. Att arbetstiderna i andra hand regleras enligt mark- och miljödomstolens dom med undantag för särskilt störande verksamheter som endast ska få bedrivas kl. 06-18 samt med undantag för tiden 1 juni – 1 september då arbetstiden istället ska vara kl. 06-17.
4. Att ett tillägg görs till villkor 8 som föreskriver att en bullervall ska anläggas i syfte att minska bullret i grönområdet.
5. Att andra stycket i villkor 25 samt att delegationspunkt c) ändras så att delegationen avseende reduktion av säkerhet tas bort.
6. Att delegationspunkt d) ändras så att länsstyrelsen ges delegation istället för ”tillsynsmyndigheten”.

MF, ZL och HA (HA

m.fl.) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens deldom och avslå bolagets ansökan. I andra hand har de yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens deldom på så sätt att villkor 18 ersätts med följande innehåll:

Villkor X

Innan täktverksamheten får påbörjas ska ett skyddsområde med minst 3 dammar för groddjur vara iordningställt. Samråd angående hur skyddsområdet ska utformas ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

Villkor Y

Innan brytning av etapp B påbörjas ska bolaget genom inventeringar ha konstaterat reproduktion av större vattensalamander i minst 2 anlagda dammar för groddjur samt dokumenterat att större vattensalamander nyttjar skyddsområdet för groddjur för såväl lek som landvistelse. Inventeringar ska utföras i enlighet med Naturvårdsverkets metodik för övervakning av större vattensalamander, eller Naturvårdsverkets eventuella framtida metodik för inventering av större vattensalamander. Vattennivån i de anlagda dammarna, där reproduktion av större vattensalamander genom inventering har konstaterats, ska kontrolleras under lekperioden från och med att brytning av etapp B påbörjas. Hur ofta vattennivån ska kontrolleras och uppföljande inventeringar ska utföras ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Om vattennivån i de anlagda dammarna blir för låg för att de ska fungera som fortplantningsområden, ska tillräckliga åtgärder vidtas i syfte att säkerställa denna ekologiska funktion. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med Länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation). Bolagets förslag på åtgärder i syfte att säkerställa den ekologiska funktionen i händelse av sänkta vattennivåer ska godkännas av tillsynsmyndigheten i samband med beslut om den närmare utformningen av skyddsområdet

Villkor Z

Om behov föreligger ska bolaget senast i samband med efterbehandlingen vidta åtgärder för att säkerställa funktionella fortplantningsområden för större vattensalamander efter att verksamheten har upphört. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

Enskilda genom ombudet JS (UG m.fl.) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och avslå bolagets ansökan, och i andra hand att mark- och miljödomstolens dom ändras enligt följande (ändringar i förhållande till mark- och miljödomstolens deldom markeras med understruken text):

1. Att *villkor 3* ändras genom att ordet ”efter” stryks ur ordet ”efterkross” så att kravet på elanslutning ska gälla alla krossanläggningar.
2. Att *villkor 5* får följande formulering:

Stängsel ska sättas upp runt hela täktområdet eller, om detta av tekniska skäl är omöjligt, ska allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området. I samband med att brytning påbörjas i tåkten på djupare nivå +25 ska stängsel sättas upp på den västra sidan av täktområdet inkluderande fornminnet Vänge 239.

3. Att *villkor 6* får följande formulering:

Normala arbetstider för tåkten är helgfria vardagar (mån-fre) kl. 07-22.

Särskilt bullrande eller störande verksamheter så som borring, krossning, sprängning, skuthantering eller lastning i tomma lastbilsflak får endast ske helgfria vardagar mellan kl. 07-18.

Borring ska ske med bullerdämpad borrhög.

Borring, skutknackning, krossning och sortering får inte ske under perioden 1 juli - 31 juli.

Tillsynsmyndigheten får vid enstaka tillfällen och väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna för arbetsmomenten krossning och sortering utökas (se även delegationspunkt A). Sådana moment får dock inte äga rum under juli månad.

4. Att *villkor 7* får följande lydelse:

Buller från verksamheten, inklusive transporter, ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiger följande begränsningsvärden:

- 50 dB(A) dagtid (helgfri mån-fre) kl. 07.00-18.00, dock 45 dB(A) dagtid (helgfri måndag-fredag 07.00-18.00) när skutknackning, lastning i tomma flak eller andra moment då impulsjud eller tydliga tonkomponenter hörs, sker.
- 45 dB(A) kvällstid kl. 18.00 - 22.00 samt lördag, söndag och helgdag kl. 07.00-18.00.
- 40 dB(A) nattetid kl. 22.00 - 07.00 med högsta ljudnivå 50 dB(A).
- 40 dB(A) Inom områden som i kommunens översiktsplan markerats som friluftsområde d.v.s. ekvivalent ljudnivå.

Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår.

En första kontroll ska ske så snart särskilt bullrande verksamheter såsom borring, skutknackning och/eller krossning har påbörjats.

Kontroll ska då ske för vart och ett av dessa moment.

Kontroll ska sedan ske minst fyra gånger per år. Kontroll ska även ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller på tillsynsmyndighetens begäran.

5. Att *villkor 8* ändras så att fyra stycken bullervallar ska anläggas istället för tre och att ett nytt andra stycke införs med följande lydelse:

Den fjärde vallen ska placeras rakt öster om täktområdet, utformad med i huvudsak samma höjd, bredd och konstruktion som vallarna 1-3 och med en längd som motsvarar täktområdets gräns i öster, i den linje som sträcker sig i en ungefärlig kompassriktning av 175-355 grader.

6. Att *villkor 9* får följande lydelse:

Vid sprängning får markvibrationer inte överskrida 4 mm/s vid närmaste bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor mera varaktigt uppehåller sig.

t.ex. skola eller vårdinrättning, uttryckt som högsta svängningshastighet i vertikalled. För övriga byggnader tillämpas svensk standard SS 460 4866:2011.

Kontroll av markvibrationer ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid minst ett närliggande bostadshus. Villkoret är uppfyllt om ovanstående värde vid bostadshus innehålls vid 95 procent av sprängtillfällena under senast gångna 12 månader och aldrig överstiger 6 mm/s.

Luftstöt vågor till följd av sprängning får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa mätt som frifältsvärde.

Kontroll av luftstöt våg ska ske vid minst ett närliggande bostadshus i samband med varje sprängtillfälle. Villkoret är uppfyllt om ovanstående värde innehålls vid 95 procent av sprängtillfällena under senast gångna 12 månader och aldrig överstiger 150 Pa mätt som frifältsvärde

7. Att villkor 11 får följande lydelse:

Information (muntlig eller skriftlig) om planerad sprängning ska ges till boende inom ett avstånd om 1 000 meter till gränsen för täktens verksamhetsområde samt till hästverksamheten vid Smedstorpet och närmast berörda skolor och förskolor i Vänge. Anslag ska sättas upp vid motionsspår. Informationen ska ges minst en vecka före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tid för sprängning.

Riktad information ska sändas till Smedstorps gård.

Bolaget ska samråda med närboende och tillsynsmyndigheten om formerna för information.

8. Att två nya stycken förs in i villkor 13 med följande lydelse:

Det överlämnas till tillsynsmyndigheten att efter två år från laga kraftvunnet tillstånd, utvärdera effekterna av åtgärderna i villkor 13.

Tillsynsmyndigheten ges befogenhet att vid behov förelägga om ytterligare damm-
begränsande åtgärder om asfaltering inte räcker som åtgärd för att dels komma åt
damning, dels komma åt problemet med att sprida lera och grus på väg 72.

9. Att villkor 14 ges följande lydelse:

En skogsrیدا som insynsskydd och som skydd mot dammspridning ska lämnas
framför bullervallarna och runt hela brytområdet.

Bolaget ska ersätta ägaren till den skog som måste lämnas kvar för förluster
uppkomna till följd av detta villkor, med 125% av värdet av förlusten.

På partier där det inte finns någon skyddande skogsrیدا ska sökanden plantera
snabbväxande träd eller buskar.

10. Att villkor 15 får följande lydelse:

Kemikalier inklusive petroleumprodukter och farligt avfall ska vara märkta samt
förvaras i täta behållare på tät invallad yta, som är skyddad från nederbörd.

Invallningen ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av övriga
behållares sammanlagda volym. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i
dubbelmantlade cisterner.

Utrustning för sanering av oljespill och annat läckage ska finnas lättillgängligt
inom verksamhetsområdet. En beredskapsplan för att hantera olyckor som kan hota
grundvattnet ska finnas samt årligen genomgås med all personal.

Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

11. Att *villkor 16* får följande lydelse:

Service av maskiner samt oljehantering inklusive tankning och uppställning av fordon och maskiner ska ske på hårdgjord, tät yta, där spill kan saneras.

Spill ska omhändertas och absorbenter ska finnas på platsen om ett läckage skulle uppkomma.

12. Att nya villkor med följande lydelse ska införas närmast efter *villkor 18*:

18 a. Innan täktverksamheten får påbörjas ska ett skyddsområde med minst tre dammar för groddjur vara iordningställt. Samråd angående hur skyddsområdet ska utformas ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

18 b. Innan brytning av etapp B påbörjas ska bolaget genom inventeringar ha konstaterat reproduktion vid minst två säsonger av större vattensalamander i minst två anlagda dammar för groddjur samt dokumenterat att större vattensalamander nyttjar skyddsområdet för groddjur för såväl lek som landvistelse. Inventeringar ska utföras i enlighet med Naturvårdsverkets metodik för övervakning av större vattensalamander, eller Naturvårdsverkets eventuella framtida metodik för inventering av större vattensalamander.

Vattennivån i de anlagda dammarna, där reproduktion av större vattensalamander genom inventering har konstaterats, ska kontrolleras under lekperioden från och med att brytning av etapp B påbörjas.

Hur ofta vattennivån ska kontrolleras och uppföljande inventeringar ska utföras ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Om vattennivån i de anlagda dammarna blir för låg för att de ska fungera som fortplantningsområden, ska tillräckliga åtgärder vidtas i syfte att säkerställa denna ekologiska funktion. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med Länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

18 c. Om behov föreligger ska bolaget senast i samband med efterbehandlingen vidta åtgärder för att säkerställa funktionella fortplantningsområden för större vattensalamander efter att verksamheten har upphört. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

13. Att *delegationspunkt d)* ges följande lydelse:

Den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet för groddjur, samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringarna ska genomföras.

14. Att säkerheten enligt *villkor 25* ska uppgå till minst 7 000 000 kr.

15. Att det av *villkor 26* framgår att verksamheten inte får påbörjas förrän kontrollprogrammet har godkänts av länsstyrelsen.

16. Att ett *nytt villkor* införs med följande lydelse:

Verksamheten får inte påbörjas innan en arkeologisk undersökning av stenålderslokalen (Vänge 241) och den del av bytomten (Vänge 244) som berörs av exploateringen är slutligt genomförd.

17. Att ett *nytt villkor* införs med följande lydelse:

Ett fornlämningsområde på 50 meter ska bevaras runt stensättningen (Vänge 239) för att det ska gå att förstå och uppleva den. Stensättningen ska vara tillgänglig för allmänheten.

18. Att följande ska gälla under provotiden:

Under provotiden ska sedimentationsdammen vara dimensionerad utifrån i vart fall följande förutsättningar. Det innebär att vattenytans area, dammens volym, dammens permanenta vattendjup och avrinning från dammen måste regleras utifrån:

- Arean på det område som avvattnas.
- Att dammen ska klara av att fördröja vattnet från täktområdet så att detta, tillsammans med annat tillrinnande vatten, inte vid något tillfälle leder till att vattenflödet i nedströms liggande dikningsföretag överstiger deras rättsliga dimensionering.
- Att vattnet måste ha viss uppehållstid i dammen för att sedimentation ska ske i tillräcklig grad, där hänsyn bl.a. tas till partikelstorlek.
- Att det alltid måste finnas en viss permanent vattenvolym i dammen för att tillräcklig rening ska ske. Vattendjupet i dammen får i vart fall aldrig underskrida 100 cm.
- Utloppet ska utföras enligt principen: Ett dämt utlopp med en utloppsledning under vattenytan som leds in i en brunn med skibord som håller vattenytan och dammens medeldjup på önskad nivå. Det dämnda utloppet hindrar även flytande olja att transporteras vidare ut.
- En absorberande oljeläns ska finnas i inledningen av dammen.

Den provisoriska dammen ska vara utförd och godkänd av tillsynsmyndigheten innan verksamheten i tälten påbörjas.

Motparternas inställning

Bolaget har bestridit motparternas yrkanden men har ingen åsikt om vilken myndighet som prövar säkerheten. För det fall Mark- och miljödomstolen anser att villkor 3 ska ändras på annat sätt än enligt bolagets yrkande godtar bolaget länsstyrelsens förslag med undantag för sista meningen som avser bränsle.

Nämnden har föreslagit att villkor 3 ges en utformning så att det framgår att förkrossen ska anslutas till elnätet senast när arbetsyta på nivån +25 m iordningsställts men att förkrossen ska anslutas tidigare än så om det är möjligt.

Beträffande villkor 7 har nämnden kompletterat bolagets förslag med att skutknackning så långt som möjligt ska göras under perioden 1 oktober – 30 april och endast får göras på vardagar fram till klockan 12 under sommarmånaderna 1 maj – 30 september.

Nämnden har bestridit bolagets yrkande beträffande villkor 25 om att bolaget ska kunna ställa den ekonomiska säkerheten successivt.

Nämnden har medgett bolagets yrkande avseende villkor 8 och delegationspunkten a).

HA m.fl. har bestridit bolagets yrkanden.

UG m.fl. har bestridit bolagets yrkanden med undantag för villkor 8 som har medgetts.

Länsstyrelsen i Uppsala län har bestridit bolagets yrkanden med undantag för ändringen av villkor 8, som har medgetts, och villkor 7 som länsstyrelsen inte har tagit ställning till. Avseende villkor 3 har länsstyrelsen i andra hand föreslagit följande lydelse:

Efterkross och sorteringsverk ska vara anslutna till det fasta elnätet när tillräckligt stora ytor har skapats för fasta etableringar på upplagsytan enligt exploateringsplanen. När tillräckligt med ytor har skapats på täktbotten för fast etablering av kross- och sorteringsverk, inklusive förkross, ska även förkrossen vara eldriven och ansluten till det fasta elnätet. Förkrossen, och/eller tillhörande elverk, får fram till dess inte drivas med flytande fossila bränslen.

Länsstyrelsen anser att den ekonomiska säkerheten bör förvaras hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen har föreslagit följande lydelse beträffande villkor 25 och delegationspunkt c):

25. Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 6 726 485 kr. Säkerheten ska förvaras hos Länsstyrelsen i Uppsala län.

c) Åtgärder för efterbehandling

Länsstyrelsen har motsatt sig att myndigheten ges delegation för artbevarandefrågor enligt vad nämnden har yrkat.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört samma skäl som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden:

Punkten (vi) i tillståndsdelen - Införsel av massor för efterbehandling

Bolaget äger inte fastigheten XXX utan har under den tid som tillstånd getts för tåkten rätt att enligt ett avtal använda marken för bergtäkt. Efterbehandling genom införande av massor bygger på markägarens önskemål om hur denne vill att markanvändningen ska vara efter att tåkten är avslutad. Utan rätt att föra in dessa massor kommer en tillfredsställande efterbehandling bli mycket svår att genomföra vilket även tillsynsmyndigheten bekräftar. Även hushållningsskäl talar för att överskottsmassor som uppkommer i tåktens omgivningar kan nyttiggöras för en ändamålsenlig efterbehandling av tåkten. Det finns därmed ett självständigt behov av att föra in massor i tåkten för såväl efterbehandling som för anläggande av bullervallar. I villkor 20 framgår att massorna endast får användas i detta syfte och genom mottagningskontroll kommer det vidare att säkerställas att massorna uppfyller de krav som är relevanta för att betrakta användningen som ett återvinningsförfarande.

Frågan om införsel av massor är enligt bolaget en tillståndsfråga och ska därför inte hanteras genom prøvotidsreglering såsom nämnden har yrkat.

Villkor 3 - Anslutning av förkrossen till det fasta elnätet

Ett villkor som kräver att såväl för- som efterkross är ansluten till det fasta elnätet är inte lämpligt eftersom det i praktiken innebär en reglering av vilken typ av teknik som får användas. De mobila krossanläggningarna motsvarar kapaciteten för en mindre täkt, där den kan anpassas efter behovet och placeras på olika platser i täkten utifrån vad som bedöms vara lämpligt. En fast krossanläggning kräver stora verksamhetsytor och kan ibland leda till större bullerspridning jämfört med en mobil förkross. En fast krossanläggning blir inte aktuell förrän verksamheten har flyttat till nivån +25 och tillräckligt stora ytor har skapats. Av ett yttrande från Sveriges Bergmaterialindustri framgår att, såvitt känt, ingen verksamhetsutövare har elektrifierat den primära förkrossen och att det inte heller finns tekniska förutsättningar att ställa krav på nätanslutna mobila förkrossar i dagsläget.

Villkor 7 - Ljudnivå vid skutknackning

Frågan om ljudet vid skutknackning ska uppfattas som ett impuls ljud eller inte är beroende av en rad faktorer. Avgörande för denna bedömning är enligt praxis hur ljudet uppfattas vid närliggande bostäder. En sänkning av ljudnivån är motiverad endast för det fall det vid kontrollmätning konstateras att impuls ljud förekommer. Det är endast under en begränsad del av täktens livslängd som skutknackning kommer att ske på så nära avstånd till närliggande bostäder att det riskerar uppfattas som ett impuls ljud. Såsom villkoret är formulerat idag innebär det en onödig inskränkning av all verksamhet när skutknackning pågår.

Villkor 8 - Tid för anläggande av bullervallar

Såsom villkoret är utformat idag kan det uppfattas som att bullervallarna ska vara anlagda redan innan täktverksamheten, och därmed avbaningen, har påbörjats. Det är därför nödvändigt att förtydliga tiden för när bullervallarna ska anläggas så att det inte innefattar avbaningen av etableringsytan och upplagsytan. Detta eftersom avbaningsmassorna avses att användas för anläggandet av bullervallarna. Av

bullerutredningen framgår att gällande riktlinjer klaras i skedet då bullervallarna anläggs.

Villkor 25 – Ekonomisk säkerhet

Bolaget anser att indexuppräkning ska göras med tillämpning av konsumentprisindex, KPI, och inte riksbankens tillväxtmål. Det ska också vara tillåtet att ställa säkerheten successivt. En utgångspunkt är att en säkerhet inte ska vara större än nödvändigt och att så mycket kapital som möjligt ska finnas kvar hos verksamhetsutövaren. Om bolaget måste ställa hela beloppet för säkerheten på en gång medför det att storleken på säkerheten under lång tid kommer vara större än vad som följer av behovet, särskilt om bolaget inte tillåts att efterbehandla täkten genom införande av externa massor. Bolaget anser även att det i villkoret ska anges att en garantiförsäkring kan ställas för att uppfylla villkoret.

Delegationspunkt a) – Tillfälligt utökade arbetstider

Ett behov av tillfälligt utökade arbetstider för uttransport av material kan uppkomma t.ex. vid akuta situationer såsom olyckor, översvämningar eller halka. Det kan även förekomma ett sådant behov vid större asfalteringsprojekt, som ofta sker nattetid. Det är inte ovanligt att tillfälligt uppställda asfaltsverk har begränsade lastningsmöjligheter av ballast till asfalt vilket innebär att leveranser av material behöver ske löpande. Eftersom det inte är möjligt att förutse när tillfälligt större behov motiverar förlängda arbetstider behöver delegationen även innefatta transporter och lastning av material.

Verksamhetens förenlighet med kommunens översiktsplan

Översiktsplanen innebär inte att området runt Vänge ska användas för bostäder eller känslig bebyggelse. I översiktsplanen anges att ett verksamhetsområde, såsom det nu aktuella, är avsett för verksamheter som medför störningar eller risker och som är risk- och störningståligen. Den utveckling av området som kommunen pekar på ligger bortom planperioden, dvs. bortom år 2050.

Materialbehov och lokalisering

Frågan om materialbehov ska ses ur ett längre perspektiv där det finns en uppåtgående trend. Eftersom naturgrustäkterna fasas ut blir betongindustrins behov av material

viktigt. Såvitt avser större fraktioner av materialet är det möjligt att ställa lägre kvalitetskrav. Vad gäller de mindre fraktionerna är dock kvalitetskraven högre och frågor såsom glimmerhalt blir därmed mer relevanta. Flera befintliga täkter i Uppsala län levererar inte ballastmaterial för betong. Av de områden bolaget undersökte inför lokaliseringen var det även flera som föll bort på grund av olämplig berggrund. Genom provtagningar som har gjorts i täktområdet framgår att det aktuella materialet har bl.a. låg glimmerhalt och lågt aktivitetsindex och kan användas för såväl asfalts- som betongtillverkning, något som även SGU har bekräftat. SGU har även bekräftat att flera av täkterna i Uppsalaområdet saknar nödvändiga materialegenskaper till skillnad från det nu aktuella området där det har konstaterats finnas material som uppvisar god arbetsbarhet.

Utsläpp av vatten

Det tillfälliga villkoret som föreskriver en maximal utsläppsmängd om 18 liter per sekund är satt på en sådan försiktig nivå att ingen påverkan förväntas ske nedströms.

Transporter

Täkttrafiken är inte av den karaktären att den ska regleras som ett följd företag. Den tillkommande trafiken bedöms i förhållande till övrig trafik medföra marginella effekter. Påståendet om att acceleration och inbromsning av tunga fordon skulle ge upphov till ljud som påverkar närboende är felaktigt då den dominerande ljudkällan är motorljudet och ljudet av däck mot vägbanan. Bolagets lastbilar har idag kapacitet att lasta 43 ton vilket har utgjort grunden för beräkningarna. Den bullerutredning bolaget har gjort redovisar dock en större mängd täkttrafik än vad som kan förväntas uppkomma eftersom denna utredning även har beaktat transporter med anledning av vissa produktionsanläggningar som inte längre utgör del av bolagets tillståndsansökan samt införsel av externa massor för efterbehandling vilket bolaget inte fick tillstånd till av mark- och miljödomstolen. Infartsvägen till täkten har utformats i samråd med Trafikverket.

Sprängning

Sprängriktningen är inte samma sak som brytriktningen. Genom den utredning som bolaget har presenterat framgår att skyddsavstånden är tillräckliga för att risken för kast och uppkomsten av markvibrationer hålls på en godtagbar nivå.

Skyddsåtgärder för större vattensalamander

Dammarnas hydrologi styrs huvudsakligen av nederbörd och avdunstning samt till en mindre del av avrinning inom närliggande lerområden. Dammarna kommer att utföras täta och lokaliseras till ett område där någon grundvattensänkning inte förväntas uppkomma. Risken för uttorkning kommer därmed att vara lägre i dammarna än i de grävda diken som idag finns.

Buller

I förhållande till grönområdet väster om tälten kommer verksamhetens bidrag till ljudnivåerna bli högst marginell. Grönområdet är inte heller ett sådant särskilt utpekat område där låg ljudnivå är en särskild kvalitet. Det saknas därför skäl att reglera bullret särskilt i förhållande till grönområdet.

Vad gäller frågan om vilken verksamhet som ska regleras såsom impuls ljud framgår det redan av mark- och miljödomstolens dom att villkoret innefattar allt impuls ljud oavsett källa.

Uppsala kommun har anfört i huvudsak samma skäl som i mark- och miljödomstolen såvitt avser verksamhetens förenlighet med kommunens översiktsplan.

Nämnden har anfört i huvudsak samma skäl som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Punkten (vi) i tillståndsdelen - Införsel av massor för efterbehandling

Nämnden anser att frågan om hur efterbehandling ska ske måste förtydligas eftersom tillståndet inte medger den efterbehandling som bolaget har redovisat i sin ansökan. Det är osäkert huruvida det finns så stora mängder massor att föra in i tälten som uppfyller relevanta miljökrav. Efterbehandlingens utformning är särskilt viktig utifrån

naturvårds-, skogsbruks- och friluftssynpunkt. Efterbehandlingen bör i möjligaste mån ske successivt. Den mängd massor som har tillåtits att föras in i tälten fyller inget syfte då nästintill hela den tillståndsgivna mängden kommer att hamna under vatten. Ett efterbehandlingsprogram som inte utgår från en vattenutfyllnad av tälten behöver betydligt större mängder massor för släntning. Nämnden anser inte att bolaget ska ges möjlighet att ställa säkerheten successivt. Genom att ställa hela säkerheten på en gång får bolaget större anledning att genomföra efterbehandlingen etappvis så att en reduktion av säkerheten kan göras.

Villkor 25 och delegationspunkt c) – Ekonomisk säkerhet

Nämnden vill inte ha delegation på att anpassa säkerheten för efterbehandlingen. Det är den tillståndsgivande myndigheten som ska besluta om eventuell nedsättning medan tillsynsmyndigheten tillser att efterbehandlingen sker enligt plan och godkänner utförda åtgärder.

Delegationspunkt d) – utformning, kontroll och inventering av skyddsområde för större vattensalamander

Nämnden anser att delegationen i denna del bör ges till länsstyrelsen som är betydligt bättre lämpad att driva artbevarandeåtgärder.

HA m.fl. har anfört i huvudsak samma skäl som övriga enskilda med i huvudsak följande tillägg:

Samråd

Av samrådsredogörelsen framgår att samrådsunderlaget inte fanns tillgängligt innan det inledande samrådsmötet. Samrådet har därmed inte uppfyllt de krav som lagstiftningen ställer.

Skyddsområde för större vattensalamander

Det föreslagna skyddsområdet ligger inom influensområdet för grundvattenavsänkning. Det finns därmed en risk för att området torkar ut när brytningen väl är igång. Frågan om vattentillförseln är inte tillräckligt utredd.

Riksintresse

Verksamheten innebär skada på riksintresset Hågaåns dalgång. Den utpekade bebyggelsen med gårdarna Stora Almby och Lilla Almby med tillhörande torp hamnar inom riskavstånd för stenkast och blir bullerutsatta upp till 50 dBA. Verksamheten kommer även att påtagligt ändra landskapsbilden vid Almby.

Buller i friluftsområde

Utredningen visar att det inte är möjligt att innehålla Naturvårdsverkets riktlinjer för buller i det närliggande friluftsområdet.

UG m.fl. har anfört samma skäl som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Verksamhetens förenlighet med Uppsala kommuns översiktsplan

Enligt översiktsplanen ska ingen exploatering av området ske innan en programutredning eller fördjupad översiktsplan har tagits fram. Kommunens tolkning av översiktsplanen bör ges företräde.

Införsel av externa massor

Det finns inte skäl att föra in en större mängd massor till täkten än vad som behövs för att anlägga bullervallar. De massor som förs in måste även vara så rena att det inte finns risk för att föroreningar sprids.

Behov av det brutna materialet

Bolaget har inte visat att materialet i täkten skulle vara lämpligt för vare sig betong eller asfalt och det finns inte heller någon uppgift som talar emot att materialet skulle vara ersättningsbart med det material som redan idag bryts i befintliga täkter. Av SGU:s kartvisare går det inte heller att utläsa annat än att i princip hela Uppsala kommun har bergkvaliteter som är lämpliga för att bryta material för produktion av betong klass 1. Materialet i täktområdet synes även innehålla halter av radioaktivt material som kan göra det olämpligt för vissa ändamål. Det finns en minskad efterfrågan på material för bostadsbyggande vilket bolaget inte har redogjort för. Det är därför i första hand lämpligt att utvidga befintliga bergtäkter där det redan finns en

pågående störning innan nya täkter öppnas. Bolagets argumentation om kortare transportsträckor är inte övertygande då flera transporter inom Stockholm och Uppsala län är längre än vad som sker i omgivande län.

Transporter

Bolagets beräkning av antalet transportrörelser till och från täkten är inte realistiska då de utgår ifrån att varje lastbil kan lasta 40 ton material. En mer realistisk siffra är att varje lastbil lastar runt 20 ton. Detta i kombination med att så gott som inga fordon kommer att vara lastade i båda riktningar medför att antalet trafikrörelser och andelen tung trafik på väg 72 kommer att öka betydligt med höjda bullernivåer som följd. Detta buller kommer inte bara skapas av passerande tung trafik utan även när tunga fordon accelererar och bromsar vid infarten till täkten, något som inte redovisas i bullerberäkningarna. Trafiken kommer även att medföra en ökad risk för olyckor. Eftersom att en mycket stor andel av transporterna på väg 72 kommer att utgöras av trafiken från täkten borde transporterna hanteras som en följdverksamhet som ska prövas i samband med täktansökan.

Buller från täktverksamheten

Bolagets egen bullerutredning visar inte att verksamheten klarar av ett gränsvärde på 45 dBA dagtid vid flera närliggande bostäder även om skyddsåtgärder vidtas.

Stenkast vid sprängning

Säkerhetsavstånden vid sprängning kan inte anses vara betryggande så länge bolaget inte kan visa att sprängsalvan alltid kommer att riktas bort från närliggande bebyggelse. Den utredning som bolaget har gett in till Mark- och miljööverdomstolen baseras på slutsatser från sprängning i kalksten. Eftersom materialet i den planerade täkten utgörs av granit, vilket är ett hårdare material, medför det att materialet kastas längre vid sprängning. Resultaten är även baserade på en håldiameter på 76 mm vid sprängning vilket inte är säkerställt som ett krav i tillståndet. Samma sak gäller beträffande vad bolaget har anfört om sprängriktningar.

Utsläpp av vatten från täkten

Det framgår inte att utsläpp av vatten från täkten inte kommer att leda till översvämningar på nedströms belägen mark eller annars medföra att dikningsföretagen inte tar skada. Det framgår inte heller att utsläpp kan ske utan att dikningsföretagens regleringsbeslut överskrids.

Villkor 3 – Anslutning till det fasta elnätet

Det strider mot hushållningsbestämmelsen i 2 kap. 5 § miljöbalken att tillåta drift av förkrossen med fossila drivmedel. Elanslutna krossar är tystare och släpper ut mindre föroreningar. Bolaget har inte visat att kostnaderna för en elansluten förkross är oskäligen.

Villkor 5 – Stängsling

Med hänsyn till att det rör sig många barn och ungdomar i skogen ska huvudregeln vara att stängsel sätts upp runt hela täktområdet. Om stängsling inte är möjligt ska i stället avgränsningen göras på ett annat säkert och tydligt sätt.

Villkor 6 – Arbetstider

Eftersom täkten ligger mycket nära bostäder som även är bullerutsatta från trafik på väg 72 ska den normala arbetstiden vara 07.00–18.00. Detta även med hänsyn till de övriga olägenheter som närboende behöver utstå med anledning av täktens bedrivande. Ett sådant krav är inte orimligt att ställa på bolaget. Det är vidare rimligt att kräva att utöver skutknackning även krossning och sortering ska vara förbjudet under juli månad.

Villkor 7 – Bullernivåer

Utöver skutknackning borde även lastning i tomma lastbilsflak och användning av flakviberingsfunktion uppfattas som impuls ljud och regleras i ett sammanhang. Med hänsyn till bullrets påverkan på omgivningen är det viktigt för trovärdighetens skull att kontrollerna formaliseras i villkor. Mätningen av huruvida ett ljud har karaktären av ett impuls ljud eller inte bör ske vid källan eftersom ljudets karaktär inte förändras med avståndet. Det är nödvändigt att göra en generell sänkning med 5 dBA eftersom mätningar inte kan särskilja enskilda ljudkällor.

Villkor 8 – Bullervallar

Den är nödvändigt att anlägga ytterligare en bullervall österut för att minska bullerspridningen i den riktningen.

Villkor 11 – Information vid sprängning

För att boende och verksamhetsutövare i tåktens närhet ska kunna planera sin tid bör information om kommande sprängningar meddelas senast en vecka innan. Särskild information borde även ges direkt till Smedstorps hästgård eftersom hästar är särskilt störningskänsliga.

Villkor 14 – Skogsridå

Eftersom bolaget inte har nödvändig rådhighet över den mark där skogsridåer ska bibehållas borde berörda markägare ersättas för intrånget som det innebär att inte kunna avverka marken.

Villkor 15 och 16 – Skyddsområde för groddjur och hänsyn till vilda fåglar

För att uppfylla artskyddsförordningens krav är det viktigt att reproduktion av vattensalamander i de nya dammarna har konstaterats under minst två år innan åtgärden kan bedömas som lyckad. Resultatet måste även dokumenteras och redovisas till tillsynsmyndigheten. Bolaget måste ha en plan för vilka åtgärder som ska vidtas om vattennivåerna i dammarna sjunker under godtagbara nivåer.

Villkor 26 – Kontrollprogram

Det är mycket viktigt för de närboende att veta att alla rutiner är på plats redan från första dagen. Det är därför inte orimligt att kräva att kontrollprogrammet upprättas innan verksamheten påbörjas.

Nya villkor om arkeologiska utgrävningar

Det är viktigt att kulturlämningar bevaras och även fortsättningsvis går att uppleva.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande:

Punkten (vi) i tillståndsdelen - Införsel av massor för efterbehandling

Bolaget har inte presenterat några konkreta planer som ger stöd för bolagets ursprungliga efterbehandlingsplan. Det finns flera sätt att efterbehandla en bergtäkt, däribland utläggning av avbaningsmassor och externa massor, snedsprängning samt anläggande av skyddshyllor enligt vad bolaget har presenterat i sitt alternativa efterbehandlingsprogram. Med hänsyn till de låga krav som ställts på mottagningskontroll och föroreningsnivåer och med beaktande av det kan komma att bildas en badsjö i täkten är det lämpligt att begränsa införseln av externa massor.

Villkor 3 - Anslutning av förkrossen till det fasta elnätet

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att förkrossen ansluts till det fasta elnätet och att detta sker så snart som möjligt. Den planerade täkten kommer att bli Uppsala läns största och därmed bidra med mest utsläpp av NOx och CO₂. Det finns redan idag täkter där förkrossen är ansluten till det fasta elnätet och det borde även finnas goda möjligheter att planera logistiken i täkten så att brutet material förs till en mer eller mindre fast krossanläggning. Eventuella problem med kablar borde kunna lösas genom användande av exempelvis kabelbryggor eller kabelvindor. Det finns idag mobila förkrossar på marknaden, vilket framgår av det material länsstyrelsen gett in. Bolaget har därmed inte visat att det skulle saknas tekniska förutsättningar att driva förkrossen med el från det fasta elnätet även i det fall där en mobil enhet används. Det får därför anses vara bästa möjliga teknik. Bolaget har inte heller visat att det skulle vara förenat med en fördyring av verksamheten att använda en elansluten förkross. Även om så skulle vara fallet måste frågan om energiåtervinning och energieffektivisering bedömas utifrån ett vidare perspektiv än rent företagsekonomiska.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen inte godtar att villkor 3 behålls oförändrat anser länsstyrelsen att det i vart fall bör framgå att förkrossen, eller tillhörande fristående elverk, ska drivas med icke-fossilt bränsle till dess att anslutning sker till det fasta elnätet.

Villkor 25 och delegationspunkt c) – Ekonomisk säkerhet

Eftersom tillståndet sträcker sig under lång tid bör en uppräknings av nuvärdet ske enligt riksbankens inflationsmål i enlighet med Miljösamverkan Sveriges modell. Det bör framgå av villkoret att det är tillståndsmyndigheten som ska pröva säkerheten. Länsstyrelsen delar nämndens uppfattning att förvaring av säkerheten bör ske hos länsstyrelsen som har vana att hantera täktsäkerheter. Det framgår även av Miljösamverkan Sveriges handläggarstöd att förvaring bör ske hos länsstyrelsen för det fall tillståndet har prövats av mark- och miljödomstol.

Delegationspunkt a) – Tillfälligt utökade arbetstider

Eftersom avståndet till närboende är relativt kort och arbetstiderna för lastning är generöst tilltagna finns det inte skäl att medge utökad delegation beträffande arbetstiderna.

Delegationspunkt d) – Utformning, kontroll och inventering av skyddsområde för större vattensalamander

Länsstyrelsen anser att utformningen av skyddsområdet ska ske i samråd med myndigheten men att tillsynsmyndigheten ska ha delegationen enligt denna punkt. Länsstyrelsen lämnade förslag på utformningen av villkoren i ett yttrande daterat den 12 december 2017 som gavs in till mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bolaget och länsstyrelsen har gett in kompletterande utredning i Mark- och miljööverdomstolen.

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling.

Hänvisningar till 6 kap. miljöbalken avser lydelsen före den 1 januari 2018.

Prövningens omfattning

Målet avser tillstånd till täktverksamhet för bergtäkt och därmed sammanhängande vattenverksamhet. Mark- och miljödomstolen har gett tillstånd till verksamheten och föreskrivit villkor. Bolaget och flera företrädare för motstående intressen har överklagat domen. Ett antal enskilda och kommunen genom kommunstyrelsen har yrkat att domen ska upphävas och ansökan avslås. Bolaget och kommunen genom nämnden har yrkat att tillståndets omfattning ska ändras vad gäller mängden massor som får föras in för anläggnings- och efterbehandlingsändamål. Samtliga klagande har yrkat att villkor ska ändras.

Tillåtlighet

Samråd

HA m.fl. har invänt att samrådsförfarandet inte uppfyller kraven i 6 kap. 4 § miljöbalken eftersom samrådsunderlaget inte fanns tillgängligt innan det inledande samrådsmötet.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Av samrådsredogörelsen framgår att svarstiden förlängdes på grund av att samrådsunderlaget inte fanns tillgängligt innan samrådsmötet och att ett nytt reviderat samrådsunderlag sändes ut. Enligt Mark- och miljööverdomstolen innebär detta att eventuella brister i samrådsförfarandet har avhjälpats. Det som HA m.fl. har anfört medför inte att det varit sådana brister i samrådet som hindrar att tillstånd ges. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Förenlighet med översiktsplanen

Kommunen och UG m.fl. har gjort gällande att lokaliseringen strider mot kommunens översiktsplan: I översiktsplanen anges att området på längre sikt kan vara intressant att utveckla som verksamhetsområde och att planläggning ska föregås av en

programutredning. Översiktsplanen måste tolkas som att inga nya verksamheter får etableras innan kommunen genom en programutredning eller i en fördjupad översiktsplan har preciserat hur marken används bäst. Ett tillstånd i strid med så tydliga intentioner strider mot såväl översiktsplanen som mot intentionerna med plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och det kommunala planmonopolet.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

En aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse vid lokaliseringsprövningen av en tillståndspliktig verksamhet. Översiktsplanen är dock inte bindande.

Den aktuella översiktsplanen är från 2016 och avser utvecklingen fram till 2050. Av planen framgår att det i framtiden kan bli aktuellt att förbereda Vänge för en större utbyggnad med tätare bebyggelsemiljö nära stationen när förutsättningarna för en pendeltågsstation har klargjorts och det finns en stabil tidsplan. Någon större bebyggelseexpansion bedöms dock inte komma att ske under planperioden. Vidare anges att ett oexploaterat område öster om Vänge på längre sikt kan vara intressant att utveckla som verksamhetsområde. Planläggning ska föregås av programutredning, som antingen görs separat eller som en del i en fördjupad översiktsplan för Vänge. Platsens läge, som i plankartan är ungefärligt angivet, bör preciseras i den studien.

Enligt Mark- och miljööverdomstolen är de exploateringsintentioner som redovisas i översiktsplanen alltför osäkra och ligger alltför långt fram i tiden för att de ska utgöra hinder för det sökta tillståndet, som avser en tidsperiod om 25 år. Mark- och miljööverdomstolen anser därför inte att lokaliseringen av den sökta verksamheten är olämplig med hänsyn till kommunens översiktsplan och att den inte heller kan anses strida mot intentionerna med översiktsplanen, PBL eller det kommunala planmonopolet. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Behovet av täkten

HA m.fl. och UG m.fl. har invänt att bolaget inte har visat att det finns behov av den aktuella täkten: Bolaget har inte visat att behoven i Uppsalaområdet inte kan tillgodoses genom befintliga täkter och alternativa lokaliseringar har avfärdats på lösa grunder.

Enligt bolaget kommer det inom en nära framtid att uppstå brist på ballastmaterial i Uppsala och Norra Stockholms län allteftersom befintliga tillstånd går ut och befolkningen i området ökar. Efterfrågan på ballast förväntas öka till följd av ökat byggande. Då nya tillstånd inte ges för naturgrustäkter i området kommer även en stor mängd naturgrus behöva ersättas med krossat berg.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Bolaget har åberopat flera rapporter från SGU samt Regional Utvecklingsplan för Stockholmsområdet till stöd för sina påståenden. Rapporterna stödjer bolagets uppfattning att efterfrågan på ballast förväntas öka och att ballastmaterial bedöms vara en bristvara i Uppsala och Stockholmsregionerna. Vidare framgår det att en relativt stor andel av betongtillverkningen i Uppsala län sker med naturgrus. Bolaget har vidare redovisat det aktuella bergmaterialets egenskaper. Av redovisningen framgår att bergkvaliteten i det avsedda täktområdet är god.

SGU har yttrat sig i målet i mark- och miljödomstolen. Av yttrandena framgår bl.a. att SGU tillstyrker ansökan eftersom den bergart som finns inom området utgör ett bra ersättningsmaterial för naturgrus och därmed svarar på regionens framtida behov av råmaterial för betong m.fl. ändamål. Av yttrandena framgår också att det endast var en av de fem aktiva bergtäkterna i närheten av Uppsala som 2016 producerade råmaterial för betongtillverkning.

Med hänsyn till utredningen i målet anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns anledning att ifrågasätta bolagets uppgifter att det finns behov av bergmaterial inom avsättningsområdet och att detta behov inte kan tillgodoses genom befintliga

täkter. Vidare anser Mark- och miljööverdomstolen att det är visat att bergmaterialet från den sökta täkten är lämpligt för att tillgodose behoven. Det har inte framkommit att behoven kan tillgodoses bättre genom en alternativ lokalisering. Vad HA m.fl. och UG m.fl. anfört om bl.a. alternativa lokaliseringar, bergkvalitetsklassning och förändrade prognoser för framtida byggproduktion ändrar inte denna bedömning. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att den sökta verksamheten uppfyller miljöbalkens krav på god hushållning och lämplig lokalisering vad gäller behovet. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Buller från verksamhetsområdet

Buller vid bostäder

HA m.fl. och UG m.fl. har invänt att bolaget inte klarar de fastställda begränsningsvärdena för buller vid bostadshus. Enligt mark- och miljödomstolens dom gäller ett begränsningsvärde på 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå när skutknackning sker. Klagandena har hänvisat till bolagets egen bullerutredning där det framgår att 45 dB(A) kommer att överskridas i ett antal fall.

Mark- och miljööverdomstolen har tagit ställning till bolagets yrkande att bullerbegränsningen vid skutknackning ska tas bort och UG m.fl. yrkande att det särskilda begränsningsvärdet ska omfatta fler arbetsmoment (se nedan under villkor 7).

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Av bullerutredningen framgår att ljudnivån vid de närmaste bostadshusen beräknas bli lägre än 50 dB(A) i samtliga fall och lägre än 45 dB(A) i 90 procent av fallen. Det framgår vidare att skuthantering kommer att ske under en till två veckor efter varje sprängning. Antalet sprängningar anges normalt vara 10 per år och i vissa fall upp till 16 per år. Bullerberäkningarna avser det värsta fallet för varje skede, dvs. då flest verksamheter är igång samtidigt som de meteorologiska förutsättningarna är minst gynnsamma. Den omständigheten att det särskilda begränsningsvärde på 45 dB(A),

som gäller när skutknackning sker, inte kan klaras i samtliga dessa fall kan i sig inte innebära att verksamheten inte är tillåtlig. Det är verksamhetsutövarens ansvar att klara begränsningsvärdena vilket kan ske genom anpassning av verksamheten under de tider skutknackning pågår. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund. Vad UG m.fl. anfört om släntlutningen på bullervallarna medför inte någon annan bedömning.

Buller i grönområde

HA m.fl. och UG m.fl. har invänt att bolaget inte klarar Naturvårdsverkets riktlinjer för bullernivåer i grönområden för de områden som anges som friluftsområden i kommunens översiktsplan.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

I Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, rapport 6538 (2015), anges riktvärden för buller utomhus från miljöfarlig verksamhet. För friluftsområden anges att ljudnivåerna inte bör överstiga 40 dB(A) dagtid. Med friluftsområden avses område i översiktsplan för det rörliga friluftslivet eller andra områden som nyttjas mer frekvent för friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor och där en låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet.

Av bullerutredningen framgår att grönområdet till stora delar redan är påverkat av buller från väg- och tågtrafik. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan området därmed inte anses som ett område där en låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet och det finns därför inte skäl att tillämpa de lägre riktvärdena för friluftsområden. Inte heller vad klagandena anfört i övrigt medför att andra bullervärden bör tillämpas. Mark- och miljööverdomstolen finner därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Olägenheter från transporter

UG m.fl. har gjort gällande att transporterna på väg 72 är att anse som ett sådant följdföretag som ska beaktas vid tillståndsprövningen. Enligt dem ska antalet

transportrörelser beräknas utifrån en genomsnittlig laststorlek om 20 ton för bergkross och 18 ton för införda massor, vilket medför att antalet transportrörelser blir drygt dubbelt så stor som vad mark- och miljödomstolen utgått från. Detta innebär en stor ökning av antalet tunga transporter på vägen. Då täkttransporterna bromsar och accelererar vid in- och utfart förstärks olägenheter i form av buller, luftföroreningar och trafiksäkerhetsproblem.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Enligt Högsta domstolens dom, NJA 2004 s 421, får frågan om vägtransporter ska anses som ett följd företag avgöras genom en sammanvägning av omständigheter som transporternas karaktär och omfattning, var transporterna befinner sig i förhållande till anläggningen samt olägenheterna från transporterna satta i relation till olägenheterna från övrig trafik och verksamheter.

Av utredningen i målet framgår att årsdygnstrafiken år 2015 uppgick till 7 390 fordon varav 640 tunga transporter samt att bolaget fått förhandsbesked från Trafikverket om utformningen av utfarten.

Transporterna från tälkten sker i princip direkt från tälktområdet ut på väg 72. Väg 72 är en större väg med mycket trafik. Även om tälkten kommer att medföra en relativt stor ökning av den tunga trafiken på vägen bedömer Mark- och miljööverdomstolen inte att tälkttransporterna kommer att få en sådan omfattning och orsaka sådana olägenheter att de kan anses utgöra ett följd företag på den aktuella vägen. Prövningen ska därför inte omfatta tälkttrafiken på väg 72 och det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Det som UG m.fl. anført om trafiksäkerhetsproblem och andra olägenheter i samband med in- och utfart till tälkten utgör inte heller i övrigt skäl att avslå ansökan.

Stenkast vid sprängning

UG m.fl. har gjort gällande att lokaliseringen inte kan tillåtas med hänsyn till risken för stenkast. De har också gjort gällande att rädsla för stenkast utgör en psykisk immission.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen gett in en kompletterande utredning om omgivningspåverkan vid sprängning. Mot bakgrund av vad som framkommit genom denna utredning bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns skäl att avslå ansökan med hänsyn till riskerna för stenkast vid sprängning. Vad UG m.fl. har anfört om att det finns en psykisk immission ändrar inte denna bedömning.

Skogsridå

UG m.fl. har anfört att bolaget inte kan uppfylla kravet på skogsridåer i villkor 14 eftersom bolaget inte har rådighet över tillräckliga markområden för detta och det inte är möjligt att i en tillståndsdom reglera markanvändningen på annans mark.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Av de uppgifter bolaget lämnat i mark- och miljödomstolen framgår att bolaget har möjlighet att lämna en 30 meter bred skogsridå väster om infartsvägen samt en 20 meter bred skogsridå öster om infartsvägen. Denna uppgift har legat till grund för mark- och miljödomstolens bedömning. Det har inte framkommit att bolaget inte disponerar över detta markområde. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund och villkoret kan inte heller innebära ett rättegångsfel.

Påverkan på vattenförhållandena

UG m.fl. invänt att bolaget inte har visat att verksamheten kan bedrivas utan negativ inverkan på nedströms liggande markområden och markavvattningsföretag. Det är inte utrett att den sökta verksamheten inte kommer att leda till ytterligare översvämningar, att dikningsföretagen inte tar skada och att det extra vattentillskottet inte leder till att dikningsföretagen bryter mot eventuella regleringsbeslut.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen har beslutat att skjuta upp frågan om slutliga villkor avseende bortledande av yt- och grundvatten till två dikningsföretag under provotid samt beslutat om utredningsvillkor och provisorisk föreskrift. Enligt den provisoriska föreskriften får mängden vatten som leds till dikningsföretagen inte överstiga 18 liter per sekund.

Under provotiden ska bolaget bl.a. utreda kapaciteten i markavvattningsföretagen och möjligheterna att begränsa den negativa påverkan på dessa. Avledningen av vattnet kommer under provotiden att ske genom pumpning till sedimentationsdammen och vidare genom dammsystemet norr om Stora Almby, vilket kommer att fungera som ett utjämnningssystem. Av utredningen i målet framgår att den maximala vattenavledning som får ske under provotiden är bestämd så att den motsvarar den naturliga avrinningen från området vid ett femårsflöde och att påverkan på markavvattningsföretagen därmed blir begränsad.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning vad gäller provotidsförordnandet. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på grund av påverkan på markavvattningsföretagen.

Mark- och miljööverdomstolen anser inte heller att vad HA m.fl. och UG m.fl. i övrigt anfört om inverkan på yt- eller grundvattenförhållandena utgör skäl att avslå ansökan.

Artskyddsfrågor

HA m.fl. har invänt att bolaget inte har visat att verksamheten kan bedrivas utan negativ inverkan på större vattensalamander. Verksamheten kommer att inverka på yt- och grundvattenförhållandena i täktens närområde vilket i sin tur innebär en risk för att dammarna inom skyddsområdet torkar ut. Frågan om vattentillförseln till dammarna är inte tillräckligt utredd och det finns risk för att skyddsområdet för groddjur inte kommer att fungera.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mot bakgrund av den utredning som har presenterats i målet och bolagets skadeförebyggande åtgärder delar Mark- och miljööverdomstolen mark- och miljödomstolens bedömning att den planerade verksamheten inte kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Det finns därför inte skäl att avslå ansökan på denna grund.

Påverkan på riksintresseområde

HA m.fl. har gjort gällande att bergtäkten kan komma att påtagligt skada de värden som legat till grund för utpekandet av riksintresset Hågaåns dalgång. Gårdarna vid Almby ligger inom riskavstånd för stenkast och blir påverkade av buller samtidigt som landskapsbilden påverkas negativt av täktanläggningen. Täkten står i strid med de riktlinjer för bevarandet av riksintresset som anges i översiktsplanen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen finner inte att det som har anförts om påverkan på riksintresseområdet ger anledning att avslå ansökan.

Övrigt

Mark- och miljööverdomstolen finner inte heller att det i övrigt har framkommit några omständigheter som medför att verksamheten inte kan tillåtas.

Tillståndets omfattning

Efterbehandling genom införande av externa massor

Bolagets yrkande

Bolaget har ansökt om tillstånd att föra in och använda i genomsnitt 150 000 ton massor för anläggningsändamål per år, dock maximalt 300 000 ton per år och totalt maximalt 3 750 000 ton. Bolaget har anfört att syftet med massorna är att efterbehandla täkten i enlighet med markägarens önskemål med flacka slänter, dels av säkerhetsskäl men också för att möjliggöra återbeskogning av täktområdet efter tillståndstidens slut. Frågan är därmed om det finns förutsättningar att tillåta en sådan användning av massor utifrån den utredning bolaget presenterat.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Avgörande för denna bedömning är vilken typ av massor som bolaget avser att föra in, om massorna kan utgöra avfall och om i så fall det är frågan om återvinning av avfall. Bolaget har gjort gällande att det är frågan om ett återvinningsförfarande där de införda massorna kommer till nytta som ersättning för annat material.

Med avfall avses varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med (15 kap. 1 § första stycket miljöbalken).

Avfallsdefinitionen i miljöbalken infördes i syfte att genomföra art. 3.1 i

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2008/98/EG om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet), se prop. 2010/11:125 s 24. Av fast rättspraxis från EU-domstolen framgår att de nationella domstolarna vid tillämpning av nationell rätt är skyldiga att i den utsträckning det är möjligt tolka nationella bestämmelser mot

bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte, se exempelvis EU-domstolens dom i mål C-97/11 *Amia*.

Av punkten 11 i preambeln till avfallsdirektivet framgår att frågan huruvida icke-förorenad jord från utgrävningar och andra naturligt förekommande material är avfall eller inte ska avgöras i enlighet med bl.a. direktivets avfallsdefinition samt utifrån direktivets bestämmelser om när avfall upphör att utgöra avfall. EU-domstolen har i de förenade målen C-418/97 och C-419/97 *ARCO* samt i mål C-9/00 *Palin Granit* fastslagit att avfallsbegreppet ska tolkas mot bakgrund av direktivets syfte att skydda människors hälsa och miljö från skadliga effekter som uppstår genom avfallshantering och att det inte ska ges en restriktiv tolkning. Frågan om ett ämne utgör avfall eller inte ska avgöras med hänsyn till samtliga omständigheter och behovet att säkerställa att direktivets verkan inte begränsas. Att ett ämne inte medför några risker för människors hälsa eller miljön eller att det har ett ekonomiskt värde på marknaden har enligt EU-domstolen inte ansetts vara avgörande för fastställandet av om ett visst ämne utgör avfall eller inte, se EU-domstolens mål C-9/00 *Palin Granit* och C-235/02 *Saetti*.

Av utredningen i målet framgår inte varifrån de aktuella massorna ska hämtas eller i vilken verksamhet de har uppkommit. Redan den omständigheten att massorna beskrivs som schaktmassor talar dock för att materialet inte grävs ut i huvudsakligt syfte att användas som fyllnadsmaterial vid återställande av markområden. Mängden massor talar också för att det inte är massor som grävs ut i ett sådant syfte. Det framstår därför som sannolikt att massorna åtminstone delvis kommer utgöras av sådana massor som den som gräver ut materialet har en avsikt eller en skyldighet att göra sig av med. Bolaget har också uppgett att det är frågan om ett återvinningsförfarande. Utgångspunkten är därför att de aktuella massorna utgör avfall i den mening som avses i 15 kap. 1 § miljöbalken och art. 3.1 avfallsdirektivet. Frågan blir därmed hur den tänkta användningen av avfallet ska bedömas.

Avfall kan behandlas antingen genom att återvinnas eller bortskaffas. Med återvinning avses enligt 15 kap. 6 § miljöbalken vidtagandet av en åtgärd som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereder det för en sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för återanvändning. Denna

definition överensstämmer i stort sett med art. 3.15 i avfallsdirektivet som anger att återvinning är varje förfarande vars främsta resultat är avfall som har ett nyttigt ändamål genom att ersätta annat material som i annat fall skulle ha använts för ett visst syfte, se även Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 januari 2018 i mål nr M 1832-17.

Enligt art. 6.1 avfallsdirektivet finns det en möjlighet att på EU-nivå fastställa återvinningskriterier för specifika ämnen, s.k. ”end-of-waste criteria”. Om sådana kriterier har fastställts är de bindande vid medlemsstaternas prövningar av huruvida ett visst ämne upphört att vara avfall. I avsaknad av sådana fastställda kriterier följer det av art. 6.4 att medlemsstaterna med beaktande av relevant rättspraxis från fall till fall kan besluta att ett visst avfall har upphört att vara avfall.

I bilaga 5 till avfallsförordningen (2011:927) finns en förteckning över sådana ämnen där återvinningskriterier har fastställts på EU-nivå. Av denna förteckning framgår dock att gemensamma kriterier inte har fastställts för utgrävd jord. Det saknas även fastställda nationella kriterier för när utgrävd jord upphör att vara avfall.

I bilaga II till avfallsdirektivet, som har genomförts i svensk lagstiftning genom bilaga 2 i avfallsförordningen, finns en icke uttömmande uppräkningslista av förfaranden som enligt art. 3.15 avfallsdirektivet ska anses utgöra återvinningsförfaranden. Av punkten R 5 i bilagan framgår att materialåtervinning av oorganiska material, innefattande jordtvätt som medför återställande av mark och återvinning av oorganiska byggmaterial, utgör återvinning.

Det framgår dock inte att de jord- och schaktmassor som avses att föras in i täkten är sådana att det faller in under ordalydelsen av punkten R 5. Inte heller är någon annan punkt i bilagorna till avfallsdirektivet tillämplig på den ifrågavarande åtgärden. En bedömning av huruvida användningen av jord- och schaktmassor i efterbehandlingssyfte utgör ett återvinningsförfarande måste därför göras i det enskilda fallet, se EU-domstolens mål C-147/15 *Edilizia Mastrodonato Srl*.

EU-domstolen har i målen C-6/00 *ASA* och C-147/15 fastslagit att det som framförallt utmärker en återvinningsåtgärd är att avfallet används på ett ändamålsenligt sätt som bevarar naturresurser genom att ersätta andra material som annars hade behövts för detta ändamål. Så kan exempelvis vara fallet om det är utrett att det i avsaknad av avfall hade varit nödvändigt att använda ett annat material för det aktuella syftet. Även det faktum att en verksamhetsutövare förvärvar avfallet mot betalning från den som innehar avfallet kan tyda på att huvudsyftet med åtgärden är att återvinna avfallet.

Utöver kravet på att det ska finnas ett verkligt behov av att ersätta annat material har EU-domstolen i målet C-147/15 fastslagit att användningen av avfall endast kan anses som en återvinningsåtgärd om avfallet är lämpligt för ändamålet enligt den senaste vetenskapliga och tekniska kunskapen. Enligt domstolen ålägger det nämligen medlemsstaterna enligt art. 10.1 och 13 i avfallsdirektivet att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att återvinningsåtgärderna genomförs på ett sätt som inte äventyrar miljön eller människors hälsa, vilket förutsätter att avfallet kan ersätta annat material med vidtagande av samma försiktighetsåtgärder. I målet konstaterade EU-domstolen att det inte är lämpligt att använda icke-inert eller farligt avfall vid restaurering och utfyllnadsarbete eller för byggnadsändamål. Att använda sådant avfall vid igenfyllnad av ett stenbrott var därför enligt domstolen inte att betrakta som ett återvinningsförfarande.

För att det ska vara frågan om en återvinningsåtgärd när avfallsmassor används för utfyllnad i efterbehandlingssyfte krävs alltså att avfallsmassorna används för att ersätta annat material som annars hade behövts för efterbehandlingen. Vidare krävs att avfallet är lämpligt för ändamålet vilket enligt EU-domstolens praxis såvitt avser efterbehandling innebär ett krav på att de massor som ska användas måste vara inerta i den mening som avses i 3 a § förordningen (2001:512) om deponering av avfall. Om dessa krav inte är uppfyllda blir utfyllnadsåtgärden att betrakta som bortskaffande av avfall enligt 15 kap. 6 § miljöbalken och kommer därmed att klassificeras som deponering enligt 5 § avfallsförordningen.

Bolaget har emellertid inte presenterat några konkreta uppgifter som tyder på att andra massor skulle ha använts i stället för avfallsmassorna vid efterbehandlingen av takten

om inte avfallsmassorna fanns att tillgå. Mängden massor som ska användas för efterbehandlingen och det angivna syftet med den valda efterbehandlingen talar snarare emot att så är fallet. Enligt Mark- och miljööverdomstolen har bolaget därför inte visat att det huvudsakliga syftet med införseln av de aktuella massorna är att ersätta ett annat material som annars hade använts. Redan på denna grund bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det inte är frågan om ett återvinningsförfarande. Bolagets yrkande om en ökning av mängden massor som enligt tillståndet får föras in för efterbehandling ska därför avslås.

Mark- och miljödomstolens dom innebär att 300 000 ton massor får föras in och användas för anläggningsändamål. Mark- och miljööverdomstolen har inte anledning att ifrågasätta att införsel av massor i denna omfattning och för de redovisade ändamålen (bullervallar och efterbehandling) kan rymmas inom ett återvinningsförfarande. Mark- och miljööverdomstolen bedömer vidare att bolaget bör ha möjlighet att i denna omfattning anskaffa massor som uppfyller de höga krav som ska ställas på massor i ett återvinningsförfarande. Mark- och miljööverdomstolen finner mot denna bakgrund inte skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom i denna del. Bolagets yrkande ska därför avslås i denna del.

Nämndens yrkanden

Nämnden har motsatt sig att mängden massor som får föras in för anläggningsändamål ändras i enlighet med bolagets yrkande. Nämnden har yrkat att domstolen i stället ska ge ett utredningsvillkor som omfattar produktionsvillkor vi) och villkor 21. Enligt nämnden krävs betydligt mer massor för att åstadkomma en släntning som uppfyller kraven utifrån naturvårds-, friluftslivs-, skogsbruks- och säkerhetsskäl. Frågan om hur efterbehandlingen ska genomföras och hur mycket massor som krävs för detta behöver därför utredas vidare.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Vad nämnden anfört ger inte anledning att frånga mark- och miljödomstolens bedömning. Nämndens yrkanden ska därför avslås i denna del.

Villkor

Villkor 3, Anslutning till fasta elnätet

Enligt bolaget finns det idag ingen tillgänglig teknik för elanslutna mobila förkrossar och sådan teknik används inte i någon täkt. Kravet på elanslutning av förkrossen innebär därför att en fast krossanläggning måste väljas. Valet av anläggning styrs normalt av produktionen och av vilket skede brytningen befinner sig i. En fast anläggning får inte plats förrän utrymme har skapats på täktbotten. Det är inte rimligt att kravet på elanslutning ska få styra utformningen av hela produktionen. De krossanläggningar som länsstyrelsen har hänvisat till är inte helt eldrivna och inte tillräckligt mobila. En elansluten förkross med idag tillgänglig teknik kommer att leda till ökat transportbehov inom täkten då krossen inte kan följa brytfronten.

Bolaget har gett in brev från Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) i vilket SBMI uppger att den primära mobila förkrossen ännu inte har elektrifierats i någon täkt enligt vad organisationen känner till. Innovationsarbete pågår och det är sannolikt att det i framtiden kommer att vara möjligt att driva mobila förkrossar med el. Idag finns det dock inte tekniska förutsättningar att ställa ett sådant krav enligt SBMI.

UG m.fl. har yrkat att kravet på elanslutning ska gälla alla krossanläggningar.

Länsstyrelsen har gjort gällande att elansluten förkross är bästa möjlig teknik och att det finns eldrivna förkrossar på marknaden. Bolaget har inte visat att det är orimligt att kräva elanslutning på det sätt som framgår av villkoret. Länsstyrelsen har gett in produktbeskrivningar av två förkrossar som kan anslutas till elnätet. Om domstolen överväger att ändra villkoret bör det göras tydligt att förkrossen ska anslutas till elnätet i framtiden och att förkrossen fram till dess inte får drivas med flytande fossila bränslen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling och ska tillämpas så att bl.a. hushållning med energi främjas (se 1 kap. 1 § miljöbalken). I 2 kap. miljöbalken anges ett antal principer och hänsynsregler vars tillämpning ska möjliggöra att balkens mål uppnås. Av betydelse i detta fall är kravet på bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § och hushållningsprincipen i 2 kap. 5 §. Hushållningsprincipen innebär att all verksamhet ska bedrivas och alla åtgärder ska vidtas på ett sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras (prop.1997/98:45, del 2, s 20). Enligt 2 kap. 7 § gäller kraven i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

Villkoret om elanslutning av krossanläggningen motiveras av behovet av att minska användningen av fossila bränslen för att därigenom begränsa utsläppen av växthusgaser till atmosfären. Mot bakgrund av det nationella miljö kvalitetsmålet om minskad klimatpåverkan bedömer Mark- och miljööverdomstolen att motiven är starka för att gå över till elanslutna krossanläggningar. Med hänsyn till vad som framkommit genom utredningen i målet bedömer domstolen dock att det för närvarande inte är rimligt att ställa krav på elanslutning av förkrossen förrän i det skede när tillräckligt utrymme har skapats på täktbotten för en fast etablering av krossanläggningen.

Länsstyrelsen har i samband med huvudförhandlingen i Mark- och miljööverdomstolen även framfört att krav bör ställas på att endast icke fossila bränslen ska få användas under tiden fram till dess att elanslutning kan ske. Bolaget har motsatt sig ett sådant villkor. Mark- och miljööverdomstolen finner inte att utredningen ger tillräckligt stöd för att föreskriva ett sådant villkor under den begränsade tid det är frågan om.

Villkor 6, Arbetstider

Både UG m.fl. och nämnden har yrkat att villkoret ska ändras på olika sätt avseende arbetstiderna. UG m.fl. har vidare yrkat att begränsningen avseende särskilt bullrande eller störande verksamheter kvällstid även ska omfatta

lastning i tomma lastbilsflak, att begränsningen av vissa verksamheter under juli månad även ska gälla krossning och sortering samt att länsstyrelsen inte får medge utökade arbetstider under juli månad. Bolaget har motsatt sig yrkandena.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

I Naturvårdsverkets ”Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller” anges riktvärden för buller dagtid under tidsintervallet kl. 06.00-18.00. Av vägledningen framgår att riktvärdena är avsedda att användas som utgångspunkt och vägledning för den bedömning som ska göras i varje enskilt fall. Vidare anges att nivåerna i normalfallet bör vara vägledande för bedömningen av om buller utgör en olägenhet men det anmärks också att det kan finnas skäl att tillämpa andra nivåer, såväl högre som lägre, liksom andra tider.

Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare mål låtit Naturvårdsverkets vägledning utgöra en utgångspunkt vid reglering av bullervillkor och har, då bullerberäkningarna visat att bullervärdena klaras med god marginal, inte funnit skäl att tillämpa andra tidpunkter för viss verksamhet än vad som följer av Naturvårdsverkets vägledning (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 april 2018 i mål nr M 9015-17).

Av de redovisade bullerberäkningarna framgår att bolaget klarar bullervillkoret dagtid och att bullernivåerna vid fasad är lägre än 45 dB(A) i 90 procent av fallen för olika fastigheter under olika skeden av verksamheten och som mest uppgår till 49 dB(A) för ett fall. Som nämnts i avsnittet ”Buller från verksamhetsområdet” avser bullerberäkningarna det värsta fallet för varje skede, dvs. då flest verksamheter är igång samtidigt som de meteorologiska förutsättningarna är minst gynnsamma.

Mark- och miljööverdomstolen finner mot denna bakgrund inte skäl att tillämpa andra arbetstider än vad som framgår av Naturvårdsverkets vägledning. Klagandenas yrkanden ska därför avslås vad gäller arbetstider.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte heller skäl att utvidga begränsningen för särskilt bullrande eller störande verksamheter kvällstid eller för vissa verksamheter

under juli månad till att avse andra moment. Det finns inte heller skäl inskränka länsstyrelsens möjligheter att medge utökade arbetstider. Yrkandena ska därför avslås i dessa delar.

Villkor 7, Buller

Bolagets yrkande

Bolaget har yrkat att den generella sänkningen av bullerbegränsningen med 5 dB(A) vid skutknackning ska utgå samt att en sänkning ska ske först om det vid kontrollmätning konstateras att bullret vid närliggande bostäder innehåller ofta förekommande impuls ljud eller hörbara tonkomponenter.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Frågan om impuls ljud förekommer och om detta bör medföra en sänkning av bullernivån vid tåkter beror på ett flertal olika faktorer. Det kan vara svårt att göra generella uttalanden om vilka verksamheter som kan ge upphov till ljud med impuls karaktär, hörbara tonkomponenter eller annars särskilt störningsframkallande ljud karaktärer. Det måste därför göras en individuell bedömning i varje särskilt fall och det som är avgörande är hur ljudet kommer att uppfattas vid de närliggande bostäderna (se MÖD 2018:16).

Utredningen i målet ger ingen ledning för en bedömning av hur det ljud som uppkommer vid skutknackning kan komma att uppfattas vid de närmaste bostäderna. Det finns bostäder i olika riktningar från tåkten som berörs olika vid olika skeden och avstånden till de närmaste bostäderna är korta, med den närmaste på 260 meters avstånd. Enligt Mark- och miljööverdomstolen måste det som utgångspunkt ankomma på sökanden att presentera ett underlag som ger möjlighet att göra en sådan bedömning. Mark- och miljööverdomstolen anser inte att utredningen i målet och det som bolaget har anfört ger anledning att frågå mark- och miljödomstolens bedömning. Förutsättningarna i målet är inte heller sådana att frågan bör regleras inom ramen för kontrollprogrammet. Bolagets yrkanden ska därför avslås i denna del.

UG m.fl:s yrkande

UG m.fl. har yrkat att begränsningsvärdet på 40 dB(A) för nattetid ska gälla fram till 07.00 och att den momentana ljudnivån nattetid inte får överstiga 50 dB(A). Vidare har de yrkat att sänkningen av bullerbegränsningen till 45 dB(A) även ska gälla för lastning i tomma flak eller andra moment då impulsljud eller andra tydliga tonkomponenter hörs. De har yrkat att ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider verksamheten pågår. Slutligen har de yrkat att kraven på hur kontrollen ska ske utvidgas och preciseras.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen har ovan under villkor 6 funnit att det inte finns skäl att tillämpa andra arbetstider än vad som framgår av Naturvårdsverkets vägledning. Det finns därför inte heller skäl att ändra den tid för vilket begränsningsvärdet för nattetid ska gälla.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att föreskriva ett lägre begränsningsvärde för den momentana ljudnivån nattetid.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att lastning av grus och krossmaterial i tomma flak normalt inte kan anses utgöra sådana särskilt störningsframkallande ljudkaraktärer som motiverar en generell sänkning av ekvivalentvärdena. Då det gäller andra arbetsmoment som skulle kunna ge upphov till impulsljud eller ljud med tydligt hörbara tonkomponenter har UG m. fl. hänvisat till den flakvibreringsfunktion som många lastbilar har för att få lasset att släppa från flaket. Mark- och miljööverdomstolen bedömer dock inte att detta är ett arbetsmoment som motiverar en sänkning av ljudnivåerna och det har inte heller i övrigt framkommit skäl att frångå mark- och miljödomstolens bedömning i denna del.

Som redovisats ovan under rubriken tillåtlighet har Mark- och miljööverdomstolen inte funnit skäl att tillämpa Naturvårdsverkets lägre riktvärden för friluftsområden i målet.

Då det gäller frågan hur ekvivalentvärdena ska beräknas konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att det redan framgår av mark- och miljödomstolens dom att dessa värden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte heller skäl att ändra i mark- och miljödomstolens dom i de delar som gäller regleringen av kontrollen i villkor 7.

UG m.fl:s yrkanden ska avslås i denna del.

Villkor 8, Anläggande av bullervallar

Förtydligande av villkoret

Bolaget har yrkat att villkor 8 förtydligas på så sätt att det klart framgår att avbaningsmassor och annat restmaterial från anläggandet av etableringsytan och upplagsytan kan användas för anläggandet av bullervallarna. Yrkandet har medgetts av UG m.fl., nämnden och länsstyrelsen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen anser att villkoret bör förtydligas på det sätt bolaget har yrkat.

Ytterligare bullervallar

UG m.fl. har yrkat att en fjärde bullervall ska anläggas öster om täktområdet för att minska bullerspridningen i den riktningen.

Nämnden har yrkat att en fjärde bullervall ska anläggas väster om täktområdet i syfte att minska bullret i grönområdet.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Av utredningen i målet framgår att verksamheten kan klara bullerkraven i alla skeden. Enligt Mark- och miljödomstolen är det inte motiverat att föreskriva att ytterligare bullervallar ska anläggas. Yrkandena om ytterligare bullervallar ska därför avslås.

Villkor 9, Vibrationer

UG m.fl. har yrkat att villkoret ska ändras, i huvudsak så att markvibrationer och luftstöt vågor endast får överskrida de angivna värdena vid fem procent av sprängtillfällena, samt avseende hur kontroll av markvibrationer och luftstöt vågor ska ske.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen anser att det inte har framkommit skäl att ändra på villkoret. Yrkandet ska därför avslås.

Villkor 11, Information vid sprängning

UG m.fl. har yrkat att information om sprängning ska ges minst en vecka före planerad sprängning, att riktad information ska sändas till Smedstorps gård samt att bolaget ska samråda om formerna för informationen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det är rimligt att boende och verksamhetsutövare i närheten av tälten får information i så god tid att de har möjlighet anpassa sig till sprängningarna. Villkoret ska därför ändras enligt vad som framgår av domslutet. Mark- och miljööverdomstolen finner dock inte skäl att föreskriva att bolaget ska samråda om formerna för informationen.

Villkor 14, Skogsridå

UG m.fl. har yrkat att en skogsridå ska lämnas runt hela brytområdet, att träd och buskar ska planteras där det inte finns någon skogsridå samt att bolaget ska ersätta fastighetsägare för skog som måste lämnas kvar till följd av detta villkor.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom i denna del. Villkoret omfattar endast mark som bolaget disponerar och det saknas grund för att föreskriva villkor om skyldighet att betala ersättning. Yrkandet ska därför avslås.

Villkor 18, Skyddsområde för groddjur och hänsyn till vilda fåglar

HA m.fl. och UG m.fl. har yrkat att villkor 18 ska utvidgas. Yrkandena är i princip lika och stämmer i huvudsak överens med vad Länsstyrelsen yrkat i mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen har utan motivering godtagit bolagets förslag på utformning av villkoret. Mark- och miljödomstolen har delegerat till tillsynsmyndigheten att besluta om villkor om den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringarna ska genomföras.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att det förslag på skyddsåtgärder som bolaget redovisat är tillräckligt för att säkerställa den kontinuerligt ekologiska funktionen för groddjur i området. Den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringen ska genomföras omfattas av såväl bolagets åtaganden, vilka ingår i det allmänna villkoret, som av delegationsvillkor d). Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ytterligare precisera dessa frågor. Det finns inte heller skäl att föreskriva

att åtgärder ska ske om vattennivån är för låg eller i övrigt ändra villkoret. Yrkandena ska därför avslås.

Villkor 25, Ekonomisk säkerhet för efterbehandling och delegationspunkt c) om ekonomisk säkerhet

Bolaget har yrkat att villkor 25 ska ändras så att ekonomisk säkerhet för den tillståndsgivna verksamheten ska ställas successivt till ett nuvärde om totalt 4 100 000 kr, att uppräknings av säkerheten ska göras enligt konsumentprisindex (KPI) och att garantiförsäkring ska godtas som säkerhet.

Länsstyrelsen och nämnden har motsatt sig bolagets yrkande. Nämnden har för egen del yrkat att andra stycket i villkor 25 tas bort och delegationspunkt c) ändras så att delegationen avseende reduktion av säkerhet tas bort. UG m.fl. har yrkat att säkerheten i stället ska uppgå till 8 000 000 kr. Bolaget har motsatt sig motparternas yrkanden.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Enligt 9 kap. 6 e § miljöbalken får tillstånd till täkt ges endast om det för att uppfylla de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 §. En sådan säkerhet får enligt 16 kap. 3 § andra stycket ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. En plan för avhjälpande bör kunna godtas om det är någorlunda möjligt att förutse hur efterbehandlingsbehovet kommer att utvecklas och beräkna kostnaden för att tillgodose detta, se prop. 2006/07:95 s. 113.

Mark- och miljööverdomstolen har inte gett bolaget tillstånd att föra in den mängd massor som krävs för en efterbehandling av täktområdet enligt bolagets föreslagna efterbehandlingsplan. Det finns inte heller tillräcklig utredning för att kunna bedöma hur bolagets alternativa efterbehandlingsplan påverkar efterbehandlingsbehovet över tid. Eftersom det inte går att avgöra i vilken takt efterbehandlingsbehovet uppstår är

det inte heller möjligt att ställa säkerhet för den tillståndsgivna verksamheten successivt.

I den överklagade domen har mark- och miljödomstolen angett att säkerhet ska ställas i form av pant eller borgen. Lagstiftningen uppställer däremot inget sådant krav. Utgångspunkten är i stället att alla gängse former av säkerheter på den finansiella marknaden ska kunna godtas till det värde de provas ha i det enskilda fallet, se prop. 2006/07:95 s. 108. Beträffande möjligheten att genom villkor föreskriva vilken form av säkerhet som ska godtas har Högsta domstolen uttalat följande i NJA 2011 s. 296:

”Frågan huruvida säkerheten är betryggande är avhängig dess form. Det finns inget principiellt hinder mot att bestämma formen genom ett villkor i samband med tillståndsprövningen. En sådan bestämning innebär emellertid inget ställningstagande till om säkerheten är betryggande. Den prövningen görs först sedan säkerheten har ställts och alltså enligt 16 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken. Av det följer att ett villkor som föreskriver vilken form säkerheten ska ha inte fyller någon annan funktion än att det begränsar vilka former av säkerheter som får ställas. Det måste i regel anses olämpligt att ett beslut av detta slag fattas i samband med tillståndsprövningen och tas in i villkoret. En bättre ordning är att frågan om säkerhetens form aktualiseras först i samband med prövningen av om den ställda säkerheten är betryggande.”

Eftersom prövningen av säkerhetens form som regel inte ska göras vid tillståndsprövningen ska villkor 25 ändras så att det inte längre framgår att säkerhet ska ställas i form av pant eller borgen.

Nämnden och länsstyrelsen är överens om att säkerheten bör förvaras hos länsstyrelsen. Mark- och miljööverdomstolen instämmer i denna bedömning och ändrar därför villkoret i enlighet med detta. Eftersom det framgår av lag att det är tillståndsmyndigheten som ska pröva säkerheten ändras även villkoret i denna del.

I den överklagade domen har mark- och miljödomstolen gett tillsynsmyndigheten delegation att besluta om reduktion av den ekonomiska säkerheten. En sådan delegation ger tillsynsmyndigheten rätt att ändra villkor i tillståndsdomen om säkerhetens storlek på ett sätt som liknar omprövningsförfarandet i 24 kap. 5 § första stycket 12 och 24 kap. 13 § 2 miljöbalken. Eftersom det enligt dessa bestämmelser är

tillståndsmyndigheten som ska besluta i frågor om omprövning är det inte möjligt att delegera uppgiften till tillsynsmyndigheten. Villkor 25 och delegationspunkten c) ska därför ändras i enlighet med nämndens yrkande så att det inte längre framgår att tillsynsmyndigheten har denna rätt.

Vad parterna i övrigt har anfört om den ekonomiska säkerheten ger enligt Mark- och miljööverdomstolen inte anledning till några ytterligare ändringar.

Yrkanden om nya villkor avseende arkeologisk undersökning och fornlämningsområde

UG m.fl. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva villkor om att verksamheten inte får påbörjas innan arkeologiska undersökningar har gjorts av två fornlämningar. De har också yrkat att ett fornlämningsområde ska lämnas runt en fornlämning.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Frågan om ingrepp i fornlämningar och villkor i samband med detta prövas av länsstyrelsen enligt kulturmiljölagen (1988:950). Av utredningen i målet framgår att en arkeologisk utredning har genomförts vilken i sin tur har lett till att arkeologiska undersökningar har gjorts. Länsstyrelsen har lämnat anvisningar för de ytterligare arkeologiska åtgärder som behöver göras innan marken tas i anspråk.

Mot bakgrund av det anförda ska UG m.fl:s yrkanden i denna del avslås.

Prövotidsförordnande m.m.

Mark- och miljööverdomstolen har prövat UG m.fl:s invändningar mot tillåtligheten av verksamheten med avseende på påverkan på markavvattningsföretag och därvid delat mark- och miljödomstolens bedömning vad gäller prövotidsförordnandet.

UG m.fl. har yrkat att den provisoriska föreskriften ska preciseras på ett antal punkter avseende utförandet av sedimentationsdammen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mot bakgrund av vad som framkommit vid prövningen ovan finner Mark- och miljödomstolen inte skäl att ändra provotidsförordnandet. Yrkandet ska därför avslås.

Delegationspunkt a) om tillfälligt utökade arbetstider

Bolaget har yrkat att delegationen till tillsynsmyndigheten att besluta om tillfälligt utökade arbetstider även ska omfatta lastning och uttransport av material. Bolaget har hänvisat till att behov av utökade arbetstider för lastning och uttransport av material kan uppkomma t.ex. vid akuta situationer vid olyckor, översvämningar och plötslig halka samt vid större asfalteringsprojekt där arbetena ofta sker nattetid av arbetsmiljö- och trafiksäkerhetsskäl.

Länsstyrelsen har motsatt sig ändring med hänvisning till att avståndet till boende är relativt kort och att den tillåtna arbetstiden redan är generöst tilltagen.

Nämnden har inte några invändningar mot yrkandet.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Tillståndet medger lastning och uttransport av material fram till kl. 22.00 helgfria vardagar. När det gäller lastning och uttransport nattetid bör det finnas möjlighet att utföra sådana vid akuta behov. Det är också i övrigt rimligt att lastning och uttransporter får ske vid ett begränsat antal tillfällen per år. Däremot är det med hänsyn till närboende inte rimligt att transporter nattetid får ske i den större omfattning som kan bli aktuell vid större projekt som t.ex. större asfalteringsarbeten.

Den närmare prövningen av när tillfälligt utökade arbetstider kan medges inom dessa ramar bör delegeras till tillsynsmyndigheten. Villkoret bör därför ändras i enlighet med domslutet.

Delegationspunkt d) om utformning, underhåll, kontroll och inventering av skyddsområde för större vattensalamander

Nämnden har yrkat att delegationspunkten ska ändras så att länsstyrelsen ges delegation i stället för tillsynsmyndigheten eftersom det är länsstyrelsen som har den nödvändiga kompetensen. Länsstyrelsen har motsatt sig att delegationspunkten ändras.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen gör inte någon annan bedömning än mark- och miljödomstolen.

Övriga villkor

Då det gäller yrkanden avseende villkor 5 om stängsling, villkor 13 om åtgärder mot damning, villkor 15 och 16 om hantering av kemiska produkter och villkor 26 om kontrollprogram bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det inte har framkommit något som ger anledning att ändra mark- och miljödomstolens dom i dessa delar.

Sammanfattning

Sammantaget finner Mark och miljööverdomstolen att täktverksamheten och den därmed sammanhängande vattenverksamheten kan tillåtas med de villkor som mark- och miljödomstolen har föreskrivit och med de tillägg som följer av domslutet. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom vad gäller den mängd massor som får föras in för anläggningsändamål. Villkor 3, 8, 11 och 25 samt delegationsvillkoren a) och c) ska ändras i enlighet med domslutet. I övrigt avslår Mark- och miljööverdomstolen överklagandena.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga
B Överklagande senast den 2019-07-30

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Per Sundberg, tekniska rådet Mikael Schultz,
hovrättsrådet Ulf Wickström och tf. hovrättsassessorn Anders Wallin.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2018-06-28
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 6219-16

PARTER

Sökande

Swerock AB, Avd Grus och Berg, Region Mellersta, Box 877, 721 23 Västerås

Ombud: Advokat ML, Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB, Kungsgatan 44, 111 35 Stockholm

Ombud: JM, Swerock AB, Box 877, 721 23 Västerås

SAKEN

Tillstånd för bergtäkt m.m. inom fastigheten Uppsala XXX

AnläggningsID = 54744

Avrinningsområde = 128/129

Koordinater (SWEREF 99 TM) = N 6638131, E 638611

DOMSLUT

Tillstånd

Miljöfarlig verksamhet

Mark- och miljödomstolen ger Swerock AB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att, inom fastigheten Uppsala XXX och inom verksamhetsområde enligt domsbilaga 1, under 25 år

- (i) bedriva täkt av 12,5 miljoner ton berg,
- (ii) ta ut i genomsnitt 500 000 ton berg per normalår, och högst 800 000 ton berg under enstaka år under tillståndstiden,
- (iii) bedriva krossning och sortering,
- (iv) föra in, mellanlagra och återvinna i genomsnitt 30 000 ton massor per år och maximalt 75 000 ton per år,
- (v) föra in, mellanlagra och genom mekanisk bearbetning återvinna massor (jordtillverkning) i genomsnitt 25 000 ton per år och maximalt 50 000 ton per år, samt
- (vi) att föra in och använda massor för anläggningsändamål, dock maximalt 300 000 ton.

Dok.Id 513976

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104	Augustendalsvägen	08-561 656 40	08-561 657 99	måndag – fredag
131 26 Nacka strand	20	E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se		08:00–16:30
		www.nackatingsratt.domstol.se		

Vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen ger Swerock AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att, inom fastigheten Uppsala XXX och inom brytområde enligt domsbilaga 2,

- (i) få avsänka grundvattennivån till lägst +24 meter inom det markerade brytområdet genom att på fastigheten bortleda allt inläckande grundvatten ur bergtäkten,
- (ii) få utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för grundvattenbortledningen och riva ut dessa anläggningar,
- (iii) få ta ut grundvatten med maximalt 0,1 l/s såsom ett årsmedelvärde, samt
- (iv) få utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för grundvattenuttaget och riva ut dessa anläggningar.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen med successivt gjorda kompletteringar.

Villkor

Allmänt villkor m.m.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i målet.

Brytdjup

2. Uttag av berg får ske lägst till +25 som är angiven på Exploateringskarta T2, domsbilaga 2.

Anslutning till fasta elnätet

3. Stationerade anläggningar som efterkross och sorteringsverk ska vara anslutna till det fasta elnätet när verksamheten är i drift och tillräckligt stora ytor skapats för fasta etableringar på upplagsytan enligt exploateringsplanen. Även förkrossen ska vid samma tidpunkt vara ansluten till det fasta elnätet.

Stängsling m.m.

4. Innan verksamheten får påbörjas ska gränsen för verksamhets- och brytningsområdet markeras i terrängen på väl synligt sätt. Markeringarna ska behållas under hela tillståndstiden. Minst en fixpunkt ska finnas markerad i terrängen.

5. På avsnitt med risker för olycksfall ska stängel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området. I samband med att brytning påbörjas i täkten på djupare nivå +25 ska stängsel sättas upp på den västra sidan av täktområdet inkluderande fornminnet Vänge 239.

Arbetstider

6. Normala arbetstider för täkten är helgfria vardagar (mån-fre) kl. 06-22. Särskilt bullrande eller störande verksamheter som borrar, krossning, sprängning och skuthantering får endast ske helgfria vardagar mellan kl. 06-18.

Borring ska ske med bullerdämpad borrhög.

Borring och skutknackning får inte ske under perioden 1 juli – 31 juli.

Tillsynsmyndigheten får vid enstaka tillfällen och väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna för arbetsmomenten krossning och sortering utökas (se även delegationspunkt A).

Buller m.m.

7. Buller från täktverksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalenta ljudnivåer utomhus vid bostadshus än:

- 50 dB(A) dagtid (helgfri måndag-fredag 06-18), dock 45 dB(A) dagtid (helgfri måndag-fredag 06-18) när skutknackning sker,
- 45 dB(A) kvällstid (18-22) samt dagtid lör- sön- och helgdagar (06-18)
- 40 dB(A) nattetid (22-06)

Den momentana ljudnivån nattetid (22-06) får inte överstiga 55 dB(A).

Kontroll av buller ska ske inom ett år från det att verksamheten är igångsatt och därefter en gång per år under tre års tid. Därefter sker kontroll så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens bestämmande.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

8. Innan täktverksamheten får påbörjas ska tre stycken bullervallar, belägna enligt vad som anges på domsbilaga 2 (se även aktbil. 131 s. 2) och utformade i huvudsak i enlighet med vad som angetts i ansökan (50 100 m³ och 42 800 m³ söder om brytområdet respektive 2 900 m³ väster om infartsvägen), vara anlagda.

Vibrationer m.m.

9. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.

Luftstöt våg till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

Angivna begränsningsvärden för vibrationer och luftstöt vågor ska följas upp genom mätningar i enlighet med gällande kontrollprogram.

10. Innan täktverksamheten påbörjas ska bolaget erbjuda samtliga fastigheter inom ett avstånd om 750 meter till gränsen för täktens verksamhetsområde en syneförrättning enligt gällande standard SS 460 48 60.

11. Information (muntlig eller skriftlig) om planerad sprängning ska ges till boende inom ett avstånd om 1 000 meter till gränsen för täktens verksamhetsområde samt till hästverksamheten vid Smedstorpet och närmast berörda skolor och förskolor i Vänge. Anslag ska sättas upp vid motionsspår. Informationen ska ges minst två dagar före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tid för sprängning.

12. Vid sprängning ska bolaget vidta åtgärder så att stenkastning inte förekommer utanför avspärrat område. Sprängning ska utföras så att luftstötsvåg, ljudknallar och vibrationer vid bebyggelse och andra platser där allmänheten befinner sig begränsas. Vid sprängning ska täktområdet vara avspärrat från allmänheten. Närboende ska förvarnas.

Åtgärder mot damning m.m.

13. Dammalstrande krossar, siktar och liknande utrustning ska vara utrustade på sätt som effektivt motverkar damning, t.ex. genom bevattning med dysor. Diffus damning från verksamhetsområdet och på de enskilda vägar som leder till och från verksamhetsområdet ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning.

Utfartsvägen ska asfalteras på en sträcka av ca 75 meter före påfarten till väg 72.

14. En skogsriddå som insynsskydd och som skydd mot dammspridning ska lämnas framför bullervallarna i södra delen av verksamhetsområdet.

Hantering av kemiska produkter

15. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela oljemängden. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

16. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.

Hantering av dagvatten

17. Dagvatten från verksamheten ska genomgå oljeavskiljning och rening i sedimentationsanläggning innan vattnet leds vidare. Sedimentationsanläggning ska vara ändamålsenligt utförd och dimensionerad. Provtagning ska ske av utgående vatten från sedimentationsdammen.

Provtagningens omfattning, parametrar och intervall ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten liksom frågan om eventuellt behov av ytterligare rening (se även delegationspunkt B).

Skyddsområde för groddjur; hänsyn till vilda fåglar

18. Innan täktverksamheten får påbörjas ska ett skyddsområde för större vattensalamander vara iordningställt. Innan brytning av etapp B påbörjas, ska bolaget genom inventeringar ha konstaterat reproduktion i minst 2 anlagda dammar för groddjur samt dokumenterat att berörda groddjur nyttjar skyddsområdet för såväl lek som landvistelse (se även delegationspunkt D).

19. Av hänsyn till arterna spillkråka och gröngöling får avverkning av skog inte ske under perioden 1 mars – 31 juli.

Externa massor

20. Massor för anläggningsändamål (tillståndspunkten vi) får endast föras in till tåkten i syfte att användas till anläggande av bullervallar och för efterbehandling av tåkten.

Efterbehandling m.m.

21. Efterbehandling ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Efterbehandling ska om möjligt ske succesivt som brytningsverksamheten fortskrider (se även delegationspunkt C).

22. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen i Uppsala län och markägaren.

23. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda och eventuella stängsel som inte längre behövs, maskiner, samt annan utrustning som kräver underhåll, borttagna ett år efter avslutad täktverksamhet, dock senast inom tillståndstiden.

Anmälan om slutbesiktning ska efter avslutad efterbehandling göras till tillsynsmyndigheten.

24. Sedan täktverksamheten avslutats och området efterbehandlats enligt villkoren i denna dom ska anmälan snarast göras till tillsynsmyndigheten.

25. Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 6 726 485 kronor. Säkerheten, som ska bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken, ska godkännas av och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får, utifrån bolagets redovisning av genomförd slutlig efterbehandling av delar av täktområdet, besluta om lämplig reduktion av den ekonomiska säkerheten (se även delegationspunkt C).

Kontrollprogram

26. Ett kontrollprogram – i vilket ska beskrivas hur kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, frekvens och utvärderingsmetod, ska ske av verksamheten och miljöpåverkan från denna – ska lämnas till berörd tillsynsmyndighet senast tre månader efter det att denna dom vunnit laga kraft. Kontrollprogramet ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheterna.

Övrigt

27. Bolaget ska underrätta tillsynsmyndigheten och mark- och miljödomstolen när tillståndet tas i anspråk.

Prövotidförfarande

Mark- och miljödomstolen beslutar med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken att under en provotid skjuta upp avgörandet av slutliga villkor avseende bortledning av yt- och grundvatten till nedströms liggande dikningsföretag.

Utredningsvillkor

Under provotiden och till dess annat bestäms ska följande utredningsvillkor gälla.

U1. Bolaget ska under provotiden utreda dels kapaciteten i nedströms liggande avrinningsstråk, dels möjligheterna att utforma dagvattenanläggningen m.m. inom verksamhetsområdet så att de negativa effekterna av ett förändrat hydrologiskt mönster begränsas ytterligare. Bolaget ska även undersöka behovet av och förutsättningarna för en anslutning till ett eller flera dikningsföretag. Möjligheten att föreskriva villkor som reglerar flödena från dagvattenanläggningen m.m. ska beaktas. Prövotidsutredningen med förslag på slutliga villkor ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år från det att tillståndet tas i anspråk.

Provisorisk föreskrift

Under provotiden och till dess annat bestäms ska följande provisoriska föreskrift gälla.

P1. Under provotiden får de mängder yt- och grundvatten som leds bort till nedströms liggande dikningsföretag vid utloppet från sedimentationsdammen inte överstiga 18 l/s.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att besluta om villkor m.m. enligt följande:

- a) Tillfälligt utökade arbetstider för arbetsmomenten krossning och sortering.
- b) Den närmare utformningen och underhållet av sedimentationsdammen, vattenprovtagningens omfattning, parametrar och intervall, samt vid behov kompletterande rening av dagvatten från verksamheten.
- c) Åtgärder för efterbehandling samt reduktion av säkerhet.
- d) Den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet för större vattensalamander samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringarna ska genomföras.

e) Krav på mottagna massors kvalitet samt hur mottagningskontroll av externa massor ska ske.

Arbets tid

De arbeten för vattenverksamhet som medgetts i denna dom ska vara utförda senast inom tio (10) år räknat från dagen för lagakraftvunnet tillstånd.

Igångsättningstid

Den i tillståndet angivna miljöfarliga verksamheten ska ha satt igång senast inom fem (5) år räknat från dagen för lagakraftvunnet tillstånd.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skada som mark- och miljödomstolen inte förutsett, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska för att tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen senast inom femton (15) år från arbetstiden utgång.

Övriga yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden.

Prövningsavgiften; rättegångskostnader

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften slutligt till 5 720 kronor.

Rättegångskostnader

Swerock AB ska ersätta Länsstyrelsen i Uppsala län för rättegångskostnader med sextontusenåttahundra (16 800) kronor, allt avseende arbete.

På beloppet ska enligt 6 § räntelagen betalas från dagen för domen tills betalning sker.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	10
1.1 Bakgrund	10
1.2 Hantering av ansökan	10
2. YRKANDEN OCH FÖRSLAG TILL VILLKOR M.M.....	10
2.1 Swerock AB	10
2.1.1 Yrkanden	10
2.1.2 Villkorsförslag m.m.....	11
2.2 Remissmyndigheter, föreningar och enskilda	15
3. ANSÖKAN	16
3.1 Ansökans disposition.....	16
3.2 Områdesbeskrivning.....	16
3.3 Prövningsplikt	17
3.4 Höjd- och koordinatsystem	18
3.5 Rådighet.....	18
3.6 Sakägare	18
3.7 Verksamhetsbeskrivning	18
3.8 Bortledning av yt- och grundvatten.....	19
3.9 Påverkan på vattenförekomsten Hågaån	20
3.10 Artskydd	25
3.11 Miljökonsekvenser i övrigt.....	28
3.12 Motstående intressen	29
3.13 Efterbehandling	30
3.14 Beräkning av säkerhet	30
3.15 Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken	31
3.16 Tillåtlighet enligt 3-4 kap. miljöbalken.....	32
3.17 Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken	33
3.18 Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken	33
3.19 Sammanfattning – verksamhetens tillåtlighet	33
3.20 Villkorsförslag m.m.....	33
4. ÅTAGANDEN	34
5. INKOMNA YTTRANDEN	35
5.1 Remissmyndigheter	35
5.2 Friluftsförändringen i Vänge och Hagunda IF.....	47
5.3 Enskilda	48

6. BEMÖTANDE	61
6.1 Buller vid motionsspår och grönområde m.m.	62
6.2 Risk för kast vid sprängning.....	63
6.3 Täktvattenhantering m.m.....	63
6.4 Skyddsåtgärder för större vattensalamander	64
6.5 Övriga villkorsförslag och yrkanden	64
6.6 Sammanfattande synpunkter på tillåtligheten	66
6.7 Synpunkter på masshantering och efterbehandling.....	68
6.8 Sveriges geologiska undersökning (SGU)	71
6.9 Övriga yttranden.....	71
7. DOMSKÄL	72
7.1 Samråd och miljökonsekvensbeskrivning	72
7.2 Rådighet.....	72
7.3 Tillåtlighet och tillstånd.....	72
7.4 Slutliga villkor m.m.....	76
7.5 Igångsättningstid; arbetstid.....	78
7.6 Oförutsedd skada	79
7.7 Övriga yrkanden	79
7.8 Prövningsavgift	79
7.9 Rättegångskostnad.....	79

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Swerock AB (i fortsättningen Swerock eller bolaget) har hos mark- och miljödomstolen ansökt om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till bergtäkt m.m. på fastigheten XXX i Uppsala kommun. Det planerade området för ny berg-täkt är beläget nordväst om Uppsala efter väg 72. Området är beläget ca 11 km från Uppsala tätort och 3 km öster om Vänge. Avståndet till väg 72 är ca 400 m. Verksamhetsområdet omfattar ca 62 ha varav brytområdet utgör 41 ha.

1.2 Hantering av ansökan

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 27 oktober 2016. I december 2016 förelades bolaget att komplettera underlagsmaterialet i ansökan. Kompletteringen kom in den 31 mars 2017. Ansökan kungjordes den 20 april 2017. Remissmyndigheter samt ett stort antal enskilda och två ideella föreningar har fört fram synpunkter på ansökan. Swerock har bemött inkomna yttranden. Huvudförhandling och syn (sammanlagt två dagar) genomfördes den 12-13 december 2017. I samband med huvudförhandlingen har bolaget justerat yrkandena och villkorsförslagen. Efter huvudförhandlingen har bolaget kommit in med en ny bullerutredning m.m. Ytterligare skriftväxling har också skett. Målet blev klart för avgörande i maj 2018.

2. YRKANDEN OCH FÖRSLAG TILL VILLKOR M.M.

2.1 Swerock AB

2.1.1 Yrkanden

Swerock har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, yrkat att mark- och miljödomstolen ska ge bolaget tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken för bergtäkt inom markerade bryt- och verksamhetsområden på fastigheten Uppsala XXX, enligt vad som framgår av ritningar i reviderad bilaga 1A till teknisk beskrivning (aktbil. 48).

Bolaget yrkar att tillstånd ges till

- (i) att under 25 år bedriva täkt av 12,5 miljoner ton berg,
- (ii) att ta ut i genomsnitt 500 000 ton berg per normalår, och högst 800 000 ton berg under enstaka år under tillståndstiden,
- (iii) att bedriva krossning och sortering,
- (iv) att föra in, mellanagra och återvinna i genomsnitt 30 000 ton massor per år och maximalt 75 000 ton per år,
- (v) att föra in, mellanagra och genom mekanisk bearbetning återvinna massor (jordtillverkning) i genomsnitt 25 000 ton per år och maximalt 50 000 ton per år,
- (vi) att föra in och använda i genomsnitt 150 000 ton massor för anläggningsändamål per år, dock maximalt 300 000 ton per år och totalt maximalt 3 750 000 ton,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor.

Swerock har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, yrkat att mark- och miljödomstolen ska ge bolaget tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till

- (i) att få avsänka grundvattennivån till lägst +24 meter inom det markerade brytområdet som framgår av reviderad ritning T2 Exploateringsplan (aktbil. 48), genom att på ovan nämnda fastighet bortleda allt inläckande grundvatten ur bergtäkten, utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för detta, samt att få riva ut desamma anläggningar, se vidare teknisk beskrivning,
 - (ii) att på ovan nämnda fastighet få ta ut grundvatten med maximalt 0,1 l/s såsom ett årsmedelvärde, samt
 - (iii) att få utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för det aktuella grundvattenuttaget, samt att få riva ut desamma anläggningar,
- allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor.

Swerock har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska

- bestämma att tillståndet ska gälla i 25 år från tidpunkten för lagakraftvunnen dom,
- bestämma igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till fem (5) år från lagakraftvunnen dom,
- bestämma arbetstiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till 10 år från lagakraftvunnen dom,
- bestämma tiden enligt 22 kap. 25 § första stycket punkt 13 miljöbalken för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada på grund av vattenverksamheten till 15 år räknat från utgången av arbetstiden,
- besluta de villkor för tillståndet som anges nedan, samt
- godkänna den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen.

2.1.2 Villkorsförslag m.m.

Slutliga villkor

Swerock har, som bolaget slutligt bestämt sin talan, förslagit slutliga villkor m.m. enligt följande.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i målet.
2. Uttag av berg får ske lägst till +25 som är angiven på Exploateringskarta T2.
3. Innan verksamheten får påbörjas ska gränsen för verksamhets- och brytningsområdet markeras i terrängen på väl synligt sätt. Markeringarna ska behållas under hela tillståndstiden. Minst en fixpunkt ska finnas markerad i terrängen.
4. Buller från täktverksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalenta ljudnivåer utomhus vid bostadshus än
 - 50 dB(A) dagtid (helgfri måndag-fredag 06-18),
 - 45 dB(A) kvällstid (18-22) samt dagtid lör- sön- och helgdagar (06-18),

- 40 B(A) nattetid (22-06).

Den momentana ljudnivån nattetid (kl. 22-06) får inte överstiga 55 dB(A).

Kontroll av buller ska ske inom ett år från det att verksamheten är igångsatt och därefter en gång per år under tre års tid. Därefter sker kontroll så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens bestämmande.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

5. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.

Luftstötståg till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

Angivna begränsningsvärden för vibrationer och luftstötståg ska följas upp genom mätningar i enlighet med gällande kontrollprogram.

6. Normala arbetstider för takten är helgfria vardagar (mån-fre) kl. 06-22. Särskilt bullrande/störande verksamheter som bormning, krossning, sprängning och skuthantering får endast ske helgfria vardagar mellan kl. 06-18.

Tillsynsmyndigheten får vid enstaka tillfällen och väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna vid bergtakten utökas (delegation).

7. Vid sprängning ska bolaget vidta åtgärder så att stenkastning inte förkommer utanför avspärrat område. Sprängning ska utföras så att luftstötståg, ljudknallar och vibrationer vid bebyggelse och andra platser där allmänheten befinner sig begränsas. Vid sprängning ska täktområdet vara avspärrat från allmänheten.

Närboende ska förvarnas.

8. Dammalstrande krossar, siktar och liknande utrustning ska vara utrustade på sätt som effektivt motverkar damning, t.ex. genom bevattning med dysor. Diffus damning från verksamhetsområdet och på de enskilda vägar som leder till och från verksamhetsområdet ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning.

Utfartsvägen ska asfalteras på en sträcka av ca 75 meter före påfarten till väg 72.

9. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela oljemängden. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

10. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.

11. Villkorsförslaget utgår. Ersätts av provisorisk föreskrift P1 (se nedan)

12. Efterbehandling ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och i huvudsak följa Efterbehandlingsplan T3, såvida inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Efterbehandling ska om möjligt ske succesivt som brytningsverksamheten fortskrider. Tillsynsmyndigheten får utifrån bolagets redovisning av genomförd slutlig efterbehandling av delar av täktområdet, besluta om lämplig reduktion av den ekonomiska säkerheten. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden (delegation).

13. Bolaget ska senast vid tiden för att den nu tillståndsgivna verksamheten påbörjas ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 1 000 000 kr. Därefter ska bolaget vart femte år ställa ytterligare ekonomisk säkerhet med 10 kr/m², jämte uppräkning mot konsumentprisindex, för den yta som de närmaste 5 åren planeras tas i anspråk. Den totala säkerheten vid fullt utbruten täkt ska uppgå till 4 100 000 kr (nuvärde) om inte tillsynsmyndigheten beslutat om reduktion av säkerheten enligt villkor 11. Säkerheten, som ska bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken, ska godkännas av och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

14. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda och eventuella stängsel som inte längre behövs, maskiner, samt annan utrustning som kräver underhåll, borttagna ett år efter avslutad täktverksamhet. Anmälan om slutbesiktning ska efter avslutad efterbehandling göras till tillsynsmyndigheten.

15. Sedan täktverksamheten avslutats och området efterbehandlats enligt villkoren i denna dom ska anmälan snarast göras till tillsynsmyndigheten.

16. Ett kontrollprogram – i vilket ska beskrivas hur kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, frekvens och utvärderingsmetod, ska ske av verksamheten och miljöpåverkan från denna – ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att denna dom fått laga kraft.

Kontrollprogrammet ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheterna.

17. På avsnitt med risker för olycksfall ska stängel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området. I samband med

att brytning påbörjas i takten på djupare nivå +25 ska stängsel sättas upp på den västra sidan av täktområdet inkluderande fornminnet Vänge 239.

18. En skogsridda som insynsskydd och som skydd mot dammspridning ska lämnas framför bullervallarna i södra delen av verksamhetsområdet.

19. Dagvatten från verksamheten ska genomgå oljeavskiljning och rening i sedimentationsanläggning innan vattnet leds vidare. Sedimentationsanläggning ska vara ändamålsenligt utförd och dimensionerad. Provtagning ska ske av utgående vatten från sedimentationsdammen. Provtagningens omfattning, parametrar och intervall ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten liksom frågan om eventuellt behov av ytterligare rening (delegation).

20. Muntlig eller skriftlig information om planerad sprängning ska ges till boende inom ett avstånd om 500 meter till gränsen för täktens verksamhetsområde samt till hästverksamheten vid Smedstorpet och närmast berörda skolor och förskolor i Vänge. Anslag ska sättas upp vid motionsspår. Informationen ska ges minst 2 dagar före planerad sprängning. I informationen ska anges bl.a. beräknad tid för sprängning.

21. Stationerade anläggningar som efterkross och sorteringsverk ska vara anslutna till det fasta elnätet när verksamheten är i drift och tillräckligt stora ytor skapats för fasta etableringar på upplagsytan enligt exploateringsplanen.

22. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen i Uppsala län och markägaren. (delegation).

23. Innan täktverksamheten påbörjas ska bolaget erbjuda samtliga fastigheter inom en radie av 750 m runt takten en syneförrättning enligt gällande standard SS 460 48 60.

24. Innan täktverksamheten får påbörjas ska ett skyddsområde för större vatten-salamander vara iordningställt. Innan brytning av etapp B, som anges på bilaga X, påbörjas, ska bolaget genom inventeringar ha konstaterat reproduktion i minst 2 anlagda dammar för groddjur samt dokumenterat att berörda groddjur nyttjar skyddsområdet för såväl lek som landvistelse (delegation).

25. Massor enligt bolagets yrkande (vi) får endast föras in till takten i syfte att användas till anläggande av bullervallar och för efterbehandling av takten enligt vid var tid gällande efterbehandlingsplan.

26. Bolaget ska underrätta mark- och miljödomstolen samt tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Prövotidsförfarande

Frågan om villkorsreglering av bortledning av yt- och grundvatten till nedströms liggande dikningsföretag ska utredas under en provotid.

U1. Bolaget ska under provotiden utreda dels kapaciteten i nedströms liggande avrinningsstråk, dels möjligheterna att utforma dagvattenanläggningen m.m. inom verksamhetsområdet så att de negativa effekterna av ett förändrat hydrologiskt mönster begränsas ytterligare. Bolaget ska även undersöka behovet av och förutsättningarna för en anslutning till ett eller flera dikningsföretag. Möjligheten att föreskriva villkor som reglerar flödena från dagvattenanläggningen m.m. ska beaktas. Prövotidsutredningen med förslag på slutliga villkor ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år från det att tillståndet tas i anspråk.

P1. Under provotiden får de mängder yt- och grundvatten som leds bort till nedströms liggande dikningsföretag vid utloppet från sedimentationsdammen inte överstiga 18 l/s.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter till tillsynsmyndigheten att besluta om de villkor som ska gälla beträffande

- a) Tillfälligt utökade arbetstider.
- b) Den närmare utformningen och underhållet av sedimentationsdammen, vattenprovtagningens omfattning, parametrar och intervall, samt vid behov kompletterande rening av dagvatten från verksamheten.
- c) Åtgärder för efterbehandling samt reduktion av säkerhet.
- d) Den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet för större vattensalamander samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringarna ska genomföras.
- e) Krav på mottagna massors kvalitet samt hur mottagningskontroll av externa massor ska ske.

2.2 Remissmyndigheter, föreningar och enskilda*Länsstyrelsen i Uppsala län*

Länsstyrelsens har inte haft något erinran mot att miljökonsekvensbeskrivningen godkänns. Länsstyrelsen har inte heller ifrågasatt tillåtligheten av vattenverksamheten och inte heller den miljöfarliga verksamheten, etapp A (som redovisats på karta Skyddsåtgärder, A3 daterad 2017-11-28, se underbilaga till aktbil. 99). Men länsstyrelsen har avstyrkt tillstånd för etapp B. För det fall domstolen ger tillstånd för del av eller hela brytområdet har länsstyrelsen föreslagit skärpta eller omarbetade villkor m.m. (se nedan, avsnitt 5.1.1).

Länsstyrelsen har förbehållit sig ersättning för rättegångskostnader.

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

SGU har ingen erinran mot att tillstånd ges enligt ansökan.

Uppsala kommun

Kommunen har motsatt sig att tillstånd ges enligt ansökan (se nedan, avsnitt 5.1.3).

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun

Nämnden har yrkat att ansökan ska avslås, alternativt att ett tillstånd ska förenas med strängare villkor (se nedan, avsnitt 5.1.4).

Friluftsförbundet i Vänge och Hagunda IF (föreningarna)

Föreningarna har motsatt sig att tillstånd ges enligt ansökan (se nedan, avsnitt 5.2).

UG och PAG m.fl.

De har yrkat i första hand att ansökan ska avslås och i andra hand att den ska avvisas. I tredje hand har de yrkat att ett tillstånd ska förenas med strängare villkor. De har även yrkat att viss verksamhet ska förbjudas (se nedan, avsnitt 5.3.1).

Al m.fl.

De har, som de får förstås, yrkat att ansökan ska avvisas, alternativt avslås (se nedan, avsnitt 5.3.2)

HA och RW

De har, som de får förstås, yrkat att ansökan ska avvisas, alternativt avslås (se nedan, avsnitt 5.3.3 och 5.3.4)

AÖ

Han har, som det får förstås, yrkat att ansökan ska avslås (se nedan, avsnitt 5.3.5).

3. ANSÖKAN**3.1 Ansökans disposition**

Ansökan består av en ansökningshandling med bilagor, som utgör en integrerad del av ansökan. För mer utförlig teknisk och miljöteknisk information hänvisas till bilagorna, främst den tekniska beskrivningen (TB), miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och den reviderade bullerutredningen. Då den planerade verksamheten utgör en s.k. Seveso-verksamhet enligt den lägre kravnivån bifogas till ansökan ett handlingsprogram enligt lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

3.2 Områdesbeskrivning*Inledning*

Det planerade området för ny bergtäkt är beläget nordväst om Uppsala efter väg 72. Området är beläget ca 11 km från Uppsala tätort och 3 km öster om Vänge. Avståndet till väg 72 är ca 400 m. Det planerade verksamhetsområdet omfattar cirka 62 ha varav brytområdet utgör 41 ha.

Planförhållanden

Gällande översiktsplan för Uppsala kommun, Översiktsplan 2016, som antogs

i januari 2017, beskriver den långsiktiga utvecklingen inom kommunen. Planens tidshorisont är år 2050. Riktlinjerna i översiktsplanen är att ballastmaterial från bergtäkter, entreprenadberg, återvunna massor av betongkross etc. ska användas i första hand i stället för naturgrus, där det är möjligt. Område öster om Vänge är utpekad som verksamhetsområde avsett för verksamheter som medför störningar eller risker alternativt verksamheter som är risk- och störningståligen. En fördjupad översiktsplan finns för Vänge.

I eller i anslutning till närområdet för den planerade täkten finns inga områden som detaljpanelagts.

Riksintressen och andra skyddade områden

Delar av området för den planerade bergtäkten i Almby ligger inom gränsen för Riksintresse kulturmiljövård, Hågaåns dalgång. I övrigt berör det planerade täktområdet inga riksintressen eller områden med skydd enligt 7 kap. miljöbalken, såsom nationalpark, naturreservat, kulturresevat, naturminne, biotopskyddsområde, djur- och växtskyddsområde, strandskyddsområde, miljöskyddsområde eller Natura 2000-område.

3.3 Prövningsplikt

I MKBn utreds och beskrivs den påverkan som den planerade verksamheten kan medföra för människors hälsa, miljön och hushållningen med naturresurser. Täktverksamheten innefattar, förutom själva uttaget och förädling av berg, även avbaning och trädfällning, borrar, sprängning, krossning, skutknackning, lastning och sortering samt masshantering. Därutöver kommer bortledning av grundvatten att ske. Dessa aktiviteter ingår enligt bolagets uppfattning i den tillståndssökta verksamheten.

Den planerade täktverksamheten är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken (1998:808). Den planerade vattenverksamheten har bedömts vara tillståndspliktig även enligt 11 kap. miljöbalken. Hanteringen av farliga ämnen, sprängmedel omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Seveso). Till ansökan om tillstånd enligt miljöbalken ska därför bifogas ett handlingsprogram.

Verksamheten omfattas av följande verksamhetskoder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Kod	Beskrivning
4 kap. § 2 10.11 (B)	Tillståndsplikt B och verksamhetskod 10.11 gäller för täkt av berg med ett verksamhetsområde som är större än 25 hektar, om verksamheten inte endast innebär uppläggning och bortforsling av redan utbrutet och bearbetat material efter det att tillsynsmyndigheten meddelat beslut om att täkten är avslutad.
4 kap. 6 § 10.50 (C)	Anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter 1. inom område som omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, eller 2. utanför område som omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, om verksamheten bedrivs på samma plats under en längre tid än trettio kalenderdagar under en tolv-månadersperiod.

29 kap. 1 § 90.30 (B)	Anläggning för mellanlagring av annat avfall än farligt avfall, om den totala avfallsmängden vid något enskilt tillfälle utgörs av 1. mer än 10 000 ton avfall som inte är avsett för byggnads- eller anläggningsändamål, eller 2. mer än 30 000 ton avfall, om anläggningen inte är tillståndspliktig enligt 1. Tillståndsplikten gäller inte anläggning för lagring av avfall under längre tid än ett år innan det bortskaffas, eller tre år innan det återvinns eller behandlas.
29 kap. 10 § 90.110 (C)	Anläggning för att genom mekanisk bearbetning yrkesmässigt återvinna annat avfall än farligt avfall, om verksamheten inte är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt 9, 30, 31, 32 eller 50 §.
29 kap. 14 § 90.140 (C)	Användning av avfall för anläggningsändamål på ett sätt som kan förorena mark, vatten-områd

3.4 Höjd- och koordinatsystem

Kartmaterial och tillhörande data i ansökan är angivna i höjdsystem RH 2000 och koordinatsystem Swereff 99 TM.

3.5 Rådighet

Uttagsanordningarna för grundvattenbortledningen är belägna på fastigheten Uppsala XXX. Swerock har genom nyttjanderättsavtal med markägaren rådighet enligt 2 kap. lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet över det område där den ansökta vattenverksamheten kommer att bedrivas.

3.6 Sakägare

Utiifrån (reviderad) PM Hydrogeologi, daterad 2017-03-10, har en bedömning gjorts avseende influensområde i berg respektive i jord. Sakägare bedöms vara respektive fastighetsägare till två fastigheter inom influensområdet med brunn eller andra vattenkänsliga intressen.

3.7 Verksamhetsbeskrivning

Den planerade verksamheten beskrivs utförligt i teknisk beskrivning med bifogade ritningar samt även i avsnitt 4 i MKBn. Under handläggning av ansökan hos mark- och miljödomstolen har vissa justeringar skett.

3.7.1 Täktverksamheten

Produktionen av bergkross bedöms under ett normalår uppgå till i genomsnitt 500 000 ton per år. Under enstaka år bedöms dock produktionen kunna uppgå till högst 800 000 ton varför bolagets yrkande omfattar ett sådant ökat uttag under begränsad tid. Totalt beräknas den brytbara mängden berg uppgå till ca 12,5 Mton och den totala brytningstiden beräknas uppgå till 25 år.

Brytning kommer att ske ner till som lägst +25 vilket är 10-30 meter lägre än den ursprungliga omkringliggande marknivån. Brytningen kommer att ske under grundvattenytan vilket medför att bortledning av inläckande grundvatten och

ytvatten kommer att bli nödvändig.

Hur brytningen av berg kommer att ske framgår av (reviderad) exploateringsplan, ritning T2 (se även domsbilaga 2) och beskrivs närmare i den tekniska beskrivningen. Verksamheten kommer att bestå av avbaning i ett inledande skede och därefter borrhning, sprängning, skutknackning, lastning och intern transport, krossning och sortering.

Verksamheten kommer att bedrivas med bergborrmaskin som är försedd med anordning för uppsugning och uppsamling av damm. Under ett normalår beräknas sprängningstillfällena uppgå till ca 10 stycken. Under ett år med maximalproduktion beräknas sprängningstillfällena uppgå till ca 16 tillfällen. Skutknackning beräknas ske under ca 1-2 veckor före varje sprängning och kommer att vidtas så nära som möjligt där senaste salvan sprängts och vid bergvägg för bullerskydd. Inledningsvis kommer krossningsanläggningen att vara mobil och ställas upp i tåkten när behov av krossning finns. Kross- och siktanläggningen liksom transport- och upplagsytor dammbekämpas vid behov genom bevattning.

3.7.2 Mottagning av externa massor

Swerock planerar även mottagning av externa massor för bygg- och anläggningsändamål, återvinning och jordtillverkning med en sammanlagd årlig mängd om i genomsnitt 205 000 ton och maximalt 425 000 ton per år. Massorna kommer att användas till efterbehandlingen av tåkten samt vid jordtillverkning och återvinning.

Samtliga massor som tas emot ska vara rena utan risk för negativ påverkan på miljön. Med rena massor avses massor som, med utgångspunkt från Naturvårdsverkets allmänna råd 2010:1, endast medför så kallad ”mindre än ringa föroreningsrisk”. Massorna kommer i möjligaste mån att återvinnas för vidare försäljning och i övrigt att användas vid den successiva efterbehandlingen. Allt entreprenadberg förutses kunna vidareförsäljas.

3.7.3 Vattenverksamheten

Ansökan omfattar även tillstånd att bortleda inläckande grundvatten ur bergtåkten, att utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för detta samt utriva desamma i samband med avveckling av verksamheten.

Åtgärderna ska ske i huvudsaklig överensstämmelse med de principer för vattenhanteringen som redovisas i ansökningshandlingarna. För en utförlig beskrivning av vattenverksamheten, se avsnitt 3.8 och (reviderad) PM Hydrogeologi.

3.8 Bortledning av yt- och grundvatten

Utredningen av bergets hydrogeologiska egenskaper studerats ger vid handen att inläckage av grundvatten till en framtida, fullt utbruten bergtåkt uppgår till ca 1,2 l/s. Till detta kommer ett brunnsuttag om ca 0,1 l/s för personalutrymmen och dammbekämpning, vilket medför en sammantagen grundvattenbortledning om

i medeltal ca 1,3 l/s. Den påverkan på omgivande grundvattennivåer som denna grundvattenbortledning kan medföra har studerats. Det har då framkommit att det inom förutsebart influensområde saknas motstående intressen som skulle kunna skadas av denna grundvattensänkning.

En bergtäkt inom området medför en förändrad markanvändning vilket påverkar avrinningen (den ökar). Vidare kommer grundvattnets flödesriktning lokalt att förändras liksom avrinningsmönstret. Mot vissa avrinningsstråk kommer avrinningen att minska något medan med det för ett stråk lokalt kommer att öka. Denna ökning i medelavrinningen bedöms inte medföra någon negativ påverkan, men om höglödesbelastningen lokalt skulle öka så skulle det kunna leda till skada. Genom de åtgärder som planeras i form av fördröjning nere i tälten jämte sedimentations- och fördröjningsdammar utanför tälten motverkas detta.

Justerade beräkningar för avrinning respektive inläckage av yt- och grundvatten redovisas i den reviderade hydrogeologiska utredningen. Beräkningarna redovisas i en tabell (nedan).

[L/s]	Förändring inom verksamhetsområdet				Utgående vatten från lokala avrinningsområden					
	Grundvattenbortledning			Nettonederbörd över tältområde	Produkt	Flöde vid beräkningspunkter				
	Inläckage	Personal	Bevattnings			P1	P2	P3	P4	P5
Nutid	0	0	0	4.8	0	3.0	6.0	4.0	3.1	7.4
Med tälkt	1.25	0.07	0.02	7.9	0.0	10.7	4.6	4.0	1.1	6.1
Förändring	1.25	0.07	0.02	3.1	0.0	7.7	-1.4	0.0	-2.0	-1.3

Efter avslutad brytning och under tid för uppfyllnad av tältsjö, och även efter fullständig uppfyllnad av tältsjö, kommer vattenvolymen inom det lokala avrinningsområdet leda till ett mer utjämnat flöde mot nedströms liggande system. Areal öppen vattenspegel kommer även att leda till en att minskad medelavrinning mot P1 jämfört med i denna rapport redovisade flöden för period då brytning bedrivs (högre avdunstning från en öppen vattenspegel). Sammantaget bedöms risk för skada på nedströms liggande system kunna ses som försumbar såväl under som efter brytning.

3.9 Påverkan på vattenförekomsten Hågaån

3.9.1 Kväverening – en möjlig metod

Metod för eventuell rening av kväve från den planerade verksamheten har bedömts vara behandling i våtmark inom verksamhetsområdet. Yta för en sådan lösning finns väster om planerad infart till sökt brytområde. För att nå en bra reningseffekt samt minska driftstörningar bör avskiljning av suspenderat material ske innan dagvattnet från tälten når våtmarken. Då det även behövs en fördröjning av utgående vatten från tälten ses det som lämpligt att ha utjämning och partikelavskiljning inom areal nere i brytområdets södra del, varifrån vatten pumpas upp mot våtmarken.

För att bedöma hur stor kvävereduktion som kan uppnås med våtmarkslösning måste vissa förutsättningar för beräkningar antas.

- En våtmarksanläggning med öppna vattenspeglar om ca 1,2 ha.
- Klimatförhållanden: Vänge ligger inom vegetationszon 4. Detta innebär måttliga klimatförhållanden vilket speglas i reningseffekten då temperaturen reglerar biologiska processer som påverkar reningsfunktionen. Det antas att full rening endast nås under den tid av året då lufttemperaturen i medeltal ligger över +10°C vilket innebär full rening under en tredjedel av året. Resterande del av året sker partiell rening.
- Inom brytområdet anläggs ett fördröjningsmagasin som reglerar inflöde till våtmarken.
- Det bedöms erfarenhetsmässigt att genomsnittlig kvävehalt i vatten från fördröjningsmagasinet uppgår till ca 4,5 mg N/l.
- Ett årsmedelflöde om ca 5 l/s antas.
- Den totala kvävetillförseln från täkten uppgår till ca 700 kg kväve/år.

Vid planering av en reningsdamm/våtmark tas hänsyn till den så kallade hydrauliska effektiviteten (λ). Hydraulisk effektivitet är ett mått på hur väl det inströmande vattnet sprids ut i anläggningen. Det vill säga hur stor del av ytan som utnyttjas för rening. Högre λ (max 1) ger högre reningspotential för anläggningen. Hydraulisk effektivitet påverkas bl.a. av utformningen och placeringen av in- och utlopp, formen på dagvattenreningsanläggningen, bottenstruktur och förekomsten av vegetation.

Rening av kväve i våtmarker sker huvudsakligen genom bakteriella processer. Nitrifikations- och denitrifikationsbakterier kräver olika miljöer. Nitrifikationsbakterierna, växer långsamt, är känsliga och trivs bäst i en syrerikmiljö med låga koncentrationer av organiskt material. Denitrifikationsbakterierna kräver en syrefattig miljö och arbetar bäst vid god tillgång på organiskt material. För att nå en effektiv kväverening krävs således båda aerobiska och anaeroba förhållanden. Dimensioneringen ska styras till att ge en så stor nitrifiering av ammoniumkväve som möjligt, men även denitrifikation ska gynnas. Detta innebär att både aerobiska och anaeroba förhållande bör finnas inom våtmarken.

I och med höjdskillnaden inom område för möjlig våtmarkslösning (ca 5 m), kan man utforma våtmarken med två damma förbundna med trappsteg. Detta ger bra förutsättningar för syresättning vilket gynnar nitrifikationen. Det finns även möjlighet att anlägga bäddar med skärv och grus vid utflöde från den övre dammen för att gynna nitrifikationen. Bäddarna kommer att fungera som biobäddar där nitrifierande bakterier växer på bäddmaterialets ytor.

Principiell utformning är således att våtmarken delas i två zoner:

- Zon 1 (övre dammen): Ett djupt parti utformas vid inloppet för att gynna sedimentation av suspenderat material som når våtmarken. En djupbotten i kombination med tillgång till kolkälla (växter) gynnar denitrifikationen. Total yta ca 0,5 ha

- Zon 2 (nedre dammen): Våtmarken utformas med varierande bottendjup med syfte att gynna nitrifikation och denitrifikation i hela våtmarken. För att gynna nitrifikation i våtmarken krävs goda syreförhållanden. Total yta ca 0,7 ha.

För att gynna biologiska processer i våtmarken bör medeldjupet inte överstiga 1 meter. Med antagande av ett medeldjup om 0,6 m kommer volymen i 1,2 ha våtmark vara ca 7 200 m³. Vid rätt utformning bedöms våtmarken vid Almby Bergtäkt åstadkommer en hydraulisk effektivitet på $\lambda = 0,85$. Det innebär att den effektiva ytan där vatten strömmar kan uppskattas till ca 10,2 ha, medförande en effektiv volym om ca 6 100 m³.

Det är viktigt att vattnet får en tillräcklig uppehållstid. Vid uppskattningen av uppehållstiden tas hänsyn till den effektiva volymen. Ett inflöde på 10 l/s resulterar i en teoretisk uppehållstid på ca 7 dagar i våtmarken, vilket ger goda förutsättningar för rening av kväve genom biologiska processer även vid det dubbla antagna årsmedelflödet.

Växtlighet ska styras så att det etableras arter som har en dokumenterad god effekt på ammoniumhaltigt vatten. Oftast har en mix av undervattensvegetation och olika vassartade växter den mest gynnsamma sammansättningen. Alla växter bör ha svenskt ursprung som finns i Mälarenregionen. Ammonium och nitrat kommer tillföras via sprängmedel i en vattenlöslig och därmed lätttrörlig form. Vattenväxter kan genom växtupptag bidra till minskning av näringsämnen och vissa tungmetaller. Växter tar upp både ammonium och nitrat som näring, dock är det direkta växtupptaget av näringsämnen inte särskilt betydelsefullt för näringsreningen i en damm/våtmark. Däremot fyller växter en nyckelfunktion för rening genom att fungera som energikälla och livsmiljö för renande organismer.

Enligt ovanstående beskrivning bedöms en våtmark vid Almby bergtäkt medföra en kvävereduktion med ca 30-40 % före vidare avledning mot recipient. Med en antagen grundbelastning om 700 kg/år kan kvävebelastningen efter rening beräknas till ca 420-490 kg/år.

3.9.2 Miljökvalitetsnormer

Den ansökta verksamheten bidrar inte till att någon miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 miljöbalken inte uppfylls, se vidare avsnitt 8 i MKBn. Skälen för det är följande.

Påverkan från täktverksamhet

Inom en täktverksamhet används sprängmedel för losshållning av berget. Sprängmedel består till omkring 30 % av kväve (N) och på grund av detta resulterar verksamheten i en viss mängd kväveläckage till omgivande mark och vatten. Medelkvävehalt i utgående vatten kommer att variera i tid allteftersom större brytområde skapas. Detta då andel vatten som avleds ökar med ökat brytområde, medan mängden kväve (kg/år) är knuten till produktionsvolym bergprodukt och därmed mer statisk i tiden. Således blir det större utspädning av mängden kväve inom bryt-

området ju större brytområdet är och successivt en lägre kvävehalt i vattnet. För en relevant betraktelse görs därför nedanstående beräkning för en situation där ca halva det sökta brytområdet är utbrutet. Medelvattenavrinningen för denna situation kan uppskattas till ca 5 l/s (årsmedelvärde).

Under optimala sprängförhållanden förgasas allt kväve i sprängmedlet, men i praktiken blir det alltid en viss mängd odetonerat sprängmedel kvar. En studie har visat att mängden kvarvarande kväve i sprängstensmassor från en bergtäkt varierar mellan 0,3 – 2,7 g totalN/ton (Sjölund, 1997). Vid en normalproduktion på 500 000 ton per år skulle detta innebära en kvarvarande kvävemängd på mellan 150 – 1 350 kg på det producerade materialet. Vid maximal produktion på 800 000 ton per år är motsvarande intervall 240 – 2 200 kg. Med ett medelvattenflöde om 5 l/s skulle detta innebära halter på mellan ca 1 till 14 mg N/l. En del av den kvarvarande kvävemängden i materialupplag lakas ut via nederbörd och en del finns kvar på materialet när det levereras ut från anläggningen. Materialupplagen ligger främst inom brytområdet och allt avrinnande vatten leds till utjämningsmagasin där en viss kvävereduktion sker.

En sammanställning av uppmätta kvävehalter i utgående vatten från knappt 20 olika bergtäkter runtom i landet har genomförts av WSP 2017. Resultat av studien visar på en medelhalt om 4,3 mg N/l i utgående vatten från studerade bergtäkter. Denna siffra inkluderar även naturlig bakgrundshalt. Med ett flöde på 5 l/s resulterar detta i att det för sökt bergtäkt kan beräknas att ca 700 kg kväve förs vidare från täktområdet. Detta inkluderar även det kväve (bakgrundshalt) som naturlig hade avgått från täktområdet med nuvarande markanvändning (skog och hygge). Ovanstående kvävebelastning kan jämföras med skogsmark som beräknas läcka mellan 1 och 10 kg N/ha samt jordbruksmark med läckage upp till 250 kg N/ha (Naturvårdsverket). För täktens brytområde om maximalt 41 ha motsvarar detta ett årligt läckage om 40 kg till 400 kg (skogsmark) respektive drygt 10 ton (jordbruksmark). Markanvändning bergtäkt kan således beskrivas vara något mer kvävebelastande än skogsbruk men ca 10 gånger mindre kvävebelastande än jordbruksmark.

Hågaån

Vattenförekomsten Hågaån (SE663764-159182) är ett 34 km långt vattendrag som rinner ca 1,5 mil väster om Uppsala med utlopp i en av de norra vikarna av Mälaren. Vattenförekomsten omfattar också rinnsträckor för Fibyån och Vängeån.

Den ekologiska statusen klassificeras till måttlig med hänsyn till fisk, påväxtalger och förhöjda halter av näringsämnen (fosforhalter). För de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är ett flertal klassade till otillfredsställande eller dålig status. Dock är de hydromorfologiska faktorerna bara stödjande i den övergripande ekologiska statusklassificeringen. För kemin bedöms inte god status uppnås på grund av förhöjda halter av kvicksilver och polybromerade difenyleter. Dessa ämnen är nationellt klassificerade till sämre än god status i samtliga ytvattenförekomster. För övriga prioriterade ämnen saknas det klassning i VISS.

Miljö kvalitetsnorm för Hågaån är att god ekologisk status ska uppnås senast 2027. För konnektiviteten ska åtgärder genomföras så att den parametern uppnår god

status 2021. För morfologin och övergödning ska problem med administration och otillräcklig finansiering vara lösta så att åtgärder har vidtagits och god status uppnås senast 2027. Miljökvalitetsnormen för kemisk status är att bibehålla god status. Kvicksilver och polybromerade difenyleter har mindre stränga krav.

I SMHIs vattenweb finns modellerade nettotransporter av kväve från avrinningsområdet för Hågaån till havet, se tabell nedan.

Nettotransport av kväve från totala avrinningsområdet för
Hågaåns vattenförekomst till havet, modellerat av SMHI (www.vattenwebb.smhi.se)

Påverkanskälla	Kväve [kg/år]
Sjö & Vattendrag	197
Skog & Hygge	15 916
Myr	0
Jordbruk	40 253
Övrigt	0
Urbant inkl. dagvatten	2 466
Enskilda avlopp	1 682
Avloppsreningsverk	3 975
Industri	0
Internbelastning	0
Summa	64 490

Bedömning av påverkan på vattenförekomsten Hågaån

Utifrån studier av utgående vatten från bergtäkter föreligger ungefär 5 % av den totala kvävehalten som ammonium. Ammonium kan omvandlas till ammoniak, framför allt vid höga pH och temperaturer. Ammoniak är giftigt för vattenlevande organismer och ingår därmed i HVMFS 2013:19 som ett särskilt förorenande ämne, Bedömningsgrunderna för sötvatten är en maxårsmedelhalt på 1 µg/l och ett maxvärde på 6,8 µg/l.

Som anges ovan beräknas täktområdet kunna bidra 700 kg totalkväve per år till Hågaån (inklusive naturlig bakgrundshalt). Medelflödet i Hågaån är vid utloppet 1,11 m³/s (SMHI vattenweb). Haltbidraget totalkväve kan då konservativt beräknas till 20 µg/l, vilket kan beräknas innefatta en ammoniumhalt om ca 1 µg/l. Från ammoniumhalten beräkna ammoniakhalten genom formel i HVMFS 2013:19, där pH antas till 7 och temperaturen till 10 °C. Täkten kan då beräknas bidra med mindre än 0,05 µg/l ammoniak. Detta haltbidrag bedöms inte kunna påverka vattenförekomstens status.

I vattenavledningsstråk nedströms täkten, fram till recipient Hågaån, kommer en del av kvävet att tas upp av växtligheten och en del att omvandlas till kvävgas (N₂) via de mikroorganismer som naturligt driver kvävet kretslopp. Denna process är temperaturberoende och kommer att ske fortast under varmare årstider. Kväve som inte tas upp av växtlighet eller hinner omvandlas till kvävgas kommer att kunna bidra till övergödning av sjöar och vattendrag nedströms täkten. Om det konservativt antas att hela den beräknade totala kvävemängden från täkten om

700 kg/år skulle nå Hågaån utgör detta likväl bara ca 1 % av den totala kväve-transporten inom vattenförekomsten från det aktuella avrinningsområdet. Detta potentiella tillskott ligger helt klart inom den naturliga variationen.

Då det främst är mängden fosfor som bidrar till övergödningsproblem i sötvatten-system kommer en ökning av 1 % av kvävemängderna inte bidra till någon statusförändring i vattenförekomsten.

Sammanfattningsvis är bedömningen att påverkan från täktverksamheten är så begränsad att ett tillstånd inte riskerar att försämra vattenförekomstens ekologiska status. Verksamheten äventyrar inte heller möjligheten att uppnåendet av god ekologisk status enligt miljökvalitetsnormen för Hågaån. Det är alltså inte nödvändigt att rena utgående vatten från täktområdet med avseende på kväve.

3.10 Artskydd

Dispens behövs inte

Vid utförda naturvärdesinventeringar har rödlistade och fridlysta arter enligt artskyddsförordningen (2007:845) påträffats. Den ansökta verksamheten kan inte anses innebära en risk för arternas bevarandestatus. De fåtal förekomster som kan beröras utgör endast en obetydlig del av populationen i området. I synnerhet med de skyddsåtgärder som föreslås kan den ansökta verksamheten inte anses stå i konflikt med förbuden eller fridlysningsbestämmelserna i övrigt i artskyddsförordningen (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-01-25 i mål M 11317-14). Ansökan om tillstånd för bergtäkt omfattar således inte något yrkande om dispens från artskyddsförordningen.

Nedan redovisas planerade skyddsåtgärder.

Skyddsområde

Swerock avser att avsätta ett skyddsområde för större vattensalamander längs med den västra kanten av verksamhetsområdet för bergtäkt, inom fastigheten XXX. Skyddsområdet upptar en area om 22,3 ha. Utbredningen framgår av separat bilaga (karta Skyddsåtgärder, A3 daterad 2017-11-28, se aktbil. 99). Bolaget har rådighet över det utpekade skyddsområdet. Skyddsområdet följer verksamhetsområdesgränsen i den östra kanten och fastighetsgränsen i den norra och västra delen. I den norra delen gränsar skyddsområdet även till avgränsningen av fornminnet Vänge 239. I söder angränsar området till befintligt dammområde. Inom skyddsområdet kommer dammar att byggas och befintliga övervintringsområden (ÖV1-5) kommer att förstärkas. Delar av övervintringsområde 5 kommer att ersättas med nytt övervintringsområde (ÖV6).

Anläggande av dammar inom skyddsområdet

Flera mindre dammar kommer att anläggas inom skyddsområdet, med spridningsavstånd till andra lokaler med större vattensalamander. Skyddsområdet har karterats med avseende på befintliga våtmarker och lerområden. Föreslagna placeringar av dammar motsvarar områden där marken består av lera. Områdena lämpar sig därför

väl för att anlägga dammar i. Dammarnas föreslagna placering framgår av ovan angiven bilaga. Dammarna är placerade så att de ökar konnektiviteten mellan befintliga reproduktionslokaler och övervintringsplatser. Om det behövs kan vandringsvägar röjas fram längs det befintliga diket längs med vägen och in till de nya dammarna, för att öka konnektiviteten ytterligare.

För att kompensera vattensamlingarna inom verksamhetsområdet kommer minst tre stycken dammar att anläggas. Flera dammar ökar även chansen till en lyckad anläggning utifall att predatorer eller patogener tar sig till någon av dammarna så slås på så vis inte hela populationen ut.

Dammarna kommer att utformas så att lek och reproduktion gynnas. Utformningen av dammarna föreslås vara oregelbunden till formen och av tallriksmodell med en grund (0-0,5 m djup), svagt lutande del i kanten och en djupare del i mitten (ca 1 m djup). Den grunda delen längs kanterna kommer att värmas upp tidigt och växtlighet har lätt att etablera sig. I andra projekt har etableringen av bottenfauna visat sig vara viktig för att större vattensalamandern använder växtligheten till att fästa sina ägg på. För ett lyckat projekt kommer därför extra tid att läggas på att få till växtlivet i dammarna.

Dammarna anläggs lättast under vintern då tjälen ökar bärigheten för större maskiner att ta sig fram i området. Om dammarna anläggs under vintern så rekommenderas det att vegetation flyttas in från närliggande dammarna. Frön och groddar från borst- och ålnate kan även tillföras.

Vid anläggandet av dammarna kommer solinstrålning från söder att säkerställas genom att träd avverkas så att den södra delen runt dammen öppnas upp och blir ljus. Norr om dammarna kommer träden att sparas för att ge lä, så att vattentemperaturen blir så hög som möjligt under reproduktionsperioden. Avverkning av skog i den södra delen av dammarna görs med fördel genom att barrskog avverkas i första hand. Enstaka äldre lövträd kan med fördel sparas. Detta ökar även vattenfuktigheten i marken vilket medför att dammarna lättare tillförs vatten naturligt.

Block och större stenar som blottas vid anläggandet av dammarna får ligga kvar och om inte sådana finns kan de tas från närområdet för att ge större vattensalamander gömslen eller platser som värms upp snabbare.

Övervintringsområden

Större vattensalamander övervintrar på land och söker sig gärna till död ved och stensamlingar inför vintern. Ett bra övervintringsområde ska därför ha god tillgång på blockiga partier med hålor att krypa in i och död ved. Dessutom tillbringar juvenila individer sina första år på land och återvänder vanligtvis inte till reproduktionslokalerna förrän de blivit köns mogna efter 3–5 år. Större vattensalamander vandrar oftast ca 300 meter från reproduktionslokalen.

Befintliga och nya föreslagna övervintringsområden framgår av bilagan. De övervintringsområden (ÖV1-5) som presenterats i naturvärdesinventeringar kommer att

bevaras (med undantag av delar av område 5 se vidare nedan) för att säkra större vattensalamanderns övervintringsplatser och juvenilernas livsmiljö. Övervintringsområdena är belägna i närheten av dammarna. Dammarna är belägna inom ett övervintringsområde alternativt finns ett övervintringsområde inom 300 m. De befintliga övervintringsområdena kommer att förstärkas med block, död ved och rishögar som uppstår när dammarna byggs. Även annat material från närområdet kan komma att användas vid behov.

Ett nytt övervintringsområde (ÖV6)

Det i naturvärdesinventeringen utpekade övervintringsområde 5 (ÖV5) ligger delvis inom verksamhetsområdet för tåkten och där är även en bullervall placerad. Den del av övervintringsområde 5 som är belägen inom verksamhetsområdet föreslås uteslutas skyddsområdet för att erforderlig bullervall ska kunna anläggas. Istället föreslår Swerock att ett nytt övervintringsområde iordningsställs i stället för den del av ÖV5 som är beläget inom verksamhetsområdet. Det föreslagna nya övervintringsområdet omnämns ”Nytt ÖV 6” på bilaga A och är större än den delen av ÖV5 som är beläget inom verksamhetsområdet. Området är i naturvärdesinventeringen inte utpekade som övervintringsområde.

ÖV6 är beläget i ett uppväxt skogsområde mellan de föreslagna dammarna 1 och 2. Med rätt åtgärder bedömer Swerock att områdets belägenhet mellan dammarna kan göra området attraktivt som övervintringsområde för större vattensalamander. För att säkerställa kvalitén på övervintringsområdet kan högar med död ved och ris som blir över från avverkning och stenblock från anläggandet av dammar användas för att öka mängden substrat att övervintra i.

Åtgärder som gynnar skogsfåglar

Som en positiv bieffekt av skyddsområdet som avsätts för större vattensalamander kan även skogsfåglar gynnas. Kungsfågel och spillkråka är två rödlistade skogsfåglar som är knutna till barrskog, som har påträffats inom verksamhetsområdet vid inventering. De är vanligt förekommande i regionen, men i och med att skyddsområdet avsätts kan även åtgärder för att gynna dem vidtas. Även själva bildandet av skyddsområdet gynnar arterna då det betyder att skogen får bli äldre och utveckla naturvärden, jämfört med om skogen skulle brukas och avverkas innan den blir gammal.

För spillkråkan kan man förbättra dess födosökmöjligheter genom att öka mängden död ved. När träd avverkas på sydsidan av dammarna kan några barrträd ringbarkas för att skapa stående död ved. När träden i området blir äldre och grövre med tiden kommer även spillkråkans möjligheter till häckning att öka, då den häckar i äldre stora träd.

Kungsfågeln finns oftast i granskog, men den häckar även i tallskog och då i små till mellanstora granar. För att gynna kungsfågeln kan därför små och mellanstora granar sparas i de talldominerade områdena. Av MKBn framgår att arten bedöms påverkas negativt av den planerade verksamheten. Det ska förtydligas att den bedömningen görs utifrån ett lokalt perspektiv i området för tåkten där barrskogen

kommer att avverkas. Bevarande statusen för arten i större perspektiv bedöms inte påverkas negativt.

Gröngölingen är ytterligare en rödlistad skogsart som har påträffats inom verksamhetsområdet, men då den är knuten till lövskogsmiljöer finns det egentligen inte så stora värden för den här. Genom att spara de lövträd som finns inom skyddsområdet, och eventuellt frihugga aspar så att de kan växa sig grova, kan man ändå gynna gröngölingen något.

Slutligen kan man med fördel även sätta upp fågelholkar inom skyddsområdet för att gynna andra arter av skogsfåglar.

3.11 Miljökonsekvenser i övrigt

Den planerade verksamhetens bidrag till luftföroreningar bedöms i sammanhanget som mycket liten. I föreliggande fall, med vidtagna skyddsåtgärder, och med verksamhet utanför tätbebyggt område ses inga risker att djur, växter eller kulturvärden på lokal nivå skulle ta skada. Verksamhetens luftutsläpp bedöms inte heller påverka människors hälsa på lokal nivå. Verksamheten bedöms vidare inte medverka till att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft överskrids. Påverkan av damningen från verksamheten bedöms utifrån avstånd till närboende i den förhärskande vindriktningen bli liten.

Sammanfattningsvis bedöms risken för utsläpp till följd av läckage, spill etc. som liten och kan med föreslagna skyddsåtgärder minimeras. Den samlade bedömningen avseende risken för negativ påverkan på enskilda och allmänna intressen (sankmark, brunnar och markavvattningsföretag) till följd av utpumpning av grundvatten och avsänkning av grundvattennivån närmast tälten, är mycket liten. Med föreslagna skyddsåtgärder bedöms den planerade verksamheten kunna bedrivas med liten eller minimal påverkan på enskilda och allmänna intressen.

De tunga transporterna på väg 72 kommer att öka till följd av den planerade verksamheten. Ökningen bedöms som begränsad jämfört med den redan befintliga trafiken på sträckan. Trafikens påverkan och olycksrisken längs med transportvägen kommer också att öka. Med föreslagna skyddsåtgärder bedöms den planerade verksamheten kunna bedrivas utan oacceptabla störningar av transporter vid närliggande fastigheter.

I den reviderade bullerutredningen (aktbil. 132) redovisas förväntad ljudutbredning från tälten. Vid beräkningarna har tre vallar föreslagits som skyddsåtgärd mot bullerspridningen. Utredningen har tittat på 23 fastigheter runt om tälten som ligger närmast verksamheten och därmed utsätts för mest buller. Beräkningar har utförts för 6 olika fall av verksamhet på tälten vilket innebär 138 olika fall. Av de studerade 138 fallen blir det lägre än 40 dBA i 88 fall vilket motsvarar 64 %, lägre än 45 dBA i 124 fall vilket motsvarar 90 % och lägre än 50 dBA i samtliga fall. Kvällstid blir ljudnivån lägre än 40 dBA vid samtliga bostadshus.

Således uppfylls Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller för den

planerade verksamheten.

Avseende vibrationer, luftstöt våg och stenkast bedömer bolaget att den planerade verksamheten kan bedrivas utan överskridande av de nivåer vilka bolaget förslagit som villkor för verksamhetens bedrivande om föreslagna skyddsåtgärder vidtas.

Konsekvensen, lokalt inom området för den planerade täkten och i dess direkta närhet, bedöms som liten om föreslagna skyddsåtgärder vidtas. Några förluster av höga naturvärden bedöms inte uppstå. Efter avslutad verksamhet genomförs återställningsåtgärder och nya biotoper skapas. Sammantaget bedöms den planerade täktverksamheten vid Almby inte innebära några betydande negativa konsekvenser för naturvärden i området.

Den samlade bedömningen är att det inom det planerade verksamhetsområdet är möjligt att ta marken i anspråk efter att ovan nämnda fortsatta undersökningar och avgränsningar avseende kulturmiljö utförts.

Bolaget bedömer att den planerade verksamheten sannolikt kommer att innebära en måttlig påverkan på upplevelsen av rekreation och friluftsliv för den allmänhet vilken kommer att uppehålla sig i närheten av den planerade verksamheten, framförallt i form av buller och transporter från verksamheten. Området är dock inte specifikt utpekad som för rekreation eller friluftsliv.

Täktverksamheten medför en ändrad landskapsbild i området. Området är till stor del insynsskyddat från omgivningarna och påverkan bedöms bli liten.

Vid en jämförelse med etablering av täktverksamhet på rubricerad fastighet, i enlighet med bolagets ansökan, får nollalternativet enligt bolagets bedömning neutrala konsekvenser för hushållningen med naturresurser.

Avfall som uppkommer i den planerade verksamheten kommer att hanteras enligt gällande krav. Konsekvensen med avseende på avfall bedöms bli obefintlig.

Under förutsättning att tillräckliga skyddsåtgärder vidtas bedöms påverkan på människors säkerhet som mycket liten till följd av den planerade verksamheten. Riskerna till följd av Sevesoverksamheten bedöms som små beroende på egenskaperna hos det sprängmedel som används, hantering, den planerade bergtäktens läge och de säkerhetsrutiner som finns. I omgivningen finns inte heller några faktorer som påverkar säkerheten i täkten.

3.12 Motstående intressen

Med hänsyn till de skyddsåtgärder som planeras samt föreslagna villkor finns det få, om några, motstående intressen till den ansökta verksamheten. De hydrogeologiska förhållandena har utretts för att bedöma den planerade vattenverksamhetens påverkan på omgivningen. Inom influensområdet för grundvatten i berg finns en bergborrad brunn. Skada förutses inte uppkomma.

Genom att pumpningen av vatten från täktbotten reglerar de mängder som avleds från sedimentationsdammen kan påverkan på nedströms dammsystem och mark-avvattningsföretag begränsas.

Något förslag till ersättning har med hänsyn till ovanstående inte tagits fram. För det fall det skulle inträffa någon skada finns det möjlighet att begära ersättning inom ramen för bestämmelserna om oförutsedd skada.

3.13 Efterbehandling

Swerock har tagit fram en efterbehandlingsplan. Vid avslutad täktverksamhet kommer en sjö att bildas i och med att pumpningen avbryts. I efterbehandlingsplanen läggs stort fokus vid biologisk mångfald samt på att skapa naturtyper som är lämpliga i området. Vid avslutad efterbehandling bedöms området ha fått ett högre värde i form av miljöer som kan gynna den biologiska mångfalden samt rekreation och friluftsliv.

3.14 Beräkning av säkerhet

Bolaget yrkar på att den av länsstyrelserna gemensamt framtagna (Miljösamverkan Sverige, MSS) och vedertagna formeln för beräkning av säkerhet ska användas för brytområdet, se nedan. KPI ska enligt formeln vara ett medelvärde baserat på statistik från SCB de senaste 10 åren vilket motsvarar ca 1,28 %. Kostnaden 10 kr/m² för bergtakter ska användas vid beräkning av säkerheten.

Steg 1 (A * kod enl. tabell 3) + (fast kostnad, städning m.m.) kr = NV

Steg 2 SV = NV(1+P)^Y

A = Brytningsområdets area i m²

Kod = Se tabell 3

NV= Nuvärde (kostnad för efterbehandling idag)

SV= Slutvärde (kostnad för efterbehandling efter X antal år)

P= Medelvärde-KPI, baserat på de senaste 10 årens KPI beräknat utifrån statistik från SCB. Exempelvis anges 1,5 % som 0,015.

Y= Antal år som säkerheten skall omfatta. (t.ex. tillståndstid)

Täkttyp	Kostnad	Kod
Lösa jordarter	4 kr/m ²	B1
Berg	10 kr/m ²	B2

Säkerhet för efterbehandling ställs successivt vartefter verksamheten fortskrider i takten. Bolagets beräkning utifrån ovan nämnda formel ger beloppet 4 100 000 kr som nuvärde. Ytterligare säkerhet ställs vart femte år med kostnaden 10 kr/m² och indexuppräknings enligt formeln för den yta som de närmaste fem åren planeras att tas i anspråk.

Följande bakgrundsvärden har använts:

A = Brytområdets area i m ²	410 000 m ²
Kod = Se tabell 3	10 kr/m ²
Fast kostnad städning m.m.	0 kr
NV= Nuvärde (kostnad för efterbehandling idag)	4 100 000 kr
SV= Slutvärde (kostnad för efterbehandling efter X antal år)	5 780 000 kr
P= Medelvärde-KPI, baserat på de senaste 10 årens KPI	1,28 %

beräknat utifrån statistik från SCB. Exempelvis anges 2 % som 0,02.	
Y= Antal år som säkerheten skall omfatta. (t.ex. tillståndstid)	27 år

3.15 Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Bevisbörderegeln

Verksamheten består i huvudsak av losshållning av berg, krossning till olika fraktioner, lastning och uttransport. En del av verksamheten kommer att utgöras av masshantering för bygg- och anläggningsändamål, jordtillverkning och återvinning. De mest påtagliga miljöstörningarna av planerad verksamhet utgörs av buller, vibrationer, luftstötter och damning. Därtill kommer de störningar som uppkommer vid transporter till och från täktverksamheten.

Beräkningar och bedömningar av buller, luftstöt och markvibrationer har genomförts vid upprättande av ansökan. Normalt föreskrivna gällande riktvärden för täktverksamhet bedöms klaras. Mätning av buller och vibrationer kommer att ske i enlighet med det kontrollprogram som kommer att tas fram. Den planerade verksamheten antas genom avståndet till närmsta bebyggelse inte medföra någon oacceptabel störning. Minimering av stoft- och dammspridning sker vid källan. Vatten som härrör från verksamheten kommer samlas upp under kontrollerade former och en sedimentationsanläggning kommer att anläggas. Vattenprover på utgående vatten kommer att provtas i enlighet med kontrollprogrammet.

Kunskapskravet

Den som bedriver verksamhet ska inneha den kunskap som krävs för att undvika skada på hälsa och miljö. Bolaget bedriver täktverksamhet på många platser i Sverige och har lång erfarenhet av detta. All personal inom Swerock som arbetar med ballasttillverkning är utbildade för ändamålet.

I samband med denna tillståndsansökan har bolaget inhämtat uppgifter och låtit utföra en rad utredningar om bl.a. buller, vibrationer, hydrogeologiska förhållanden, naturvärden och alternativa lokaliseringar.

Swerocks ledningssystem kommer att tillämpas vid all verksamhet inom området. Eventuella underentreprenörer kommer att innefattas i dessa. Systemet omfattar alla verksamheter med avseende på kvalitet, miljö och arbetsmiljö baserade på kraven i SS-EN 9001, 14001 och AFS 2001:1. Vid behov utförs uppföljning och kontroll av verksamheten av externa konsulter för respektive verksamhet.

Försiktighetsprincipen och bästa möjliga teknik (BAT)

Intern personal kommer att informeras om gällande regelverk för verksamheten före produktionstillfället. Vid arbetsplatsen kommer tillståndsbeslutet att finnas tillgängligt. Internkontroll av verksamheten utförs enligt kvalitetssystemet.

Försiktighetsåtgärder kommer att vidtas för att minimera påverkan på människors hälsa och miljön vilket framgår av MKB och den tekniska beskrivningen.

Swerock nyttjar en maskinpark som är väl underhållen och som fortlöpande förbättras. När maskinparken uppdateras eller när tjänster för borrhning, krossning, sprängning etc. upphandlas beaktas kravet om att bästa möjliga teknik ska användas, vilket bl.a. bidrar till att begränsa utsläppen av avgaser.

Lokaliseringsprincipen

Lokaliseringen nämns i kommunens förslag till ny översiktsplan. Materialkvaliteten är sådan att bergmaterialet kan utnyttjas inom ett stort antal användningsområden, även till betong. Täkten är belägen inom ett område där det är få konflikter med andra intressen. Möjligheterna att transportera material till avsättningsområdet är goda. I jämförelse med alternativa lokaliseringar anser bolaget sammantaget att det kunnat visas att det valda området är det bästa och det lämpligaste för att utvinna ballastprodukter i med tanke på möjligheterna att begränsa intrång och störningar samtidigt som behovet av material kan tillgodoses från takten.

Produktvalsprincipen

Drivmedel och hydrauloljor handhas enligt gällande regler. Samtliga maskiner inom verksamheten kommer där så är möjligt att förses med miljöanpassade oljor.

Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas till det de är bäst lämpade för. Användning som ger en god hushållning med naturresurser ska ges företräde vid planeringen av ett område.

Bergtakten kommer att bidra till att i högre utsträckning ersätta naturgrus med bergkross och att naturgrustäkter i regionen kan avslutas. Genom lokaliseringen i försörjningsområdet kan transporter minimeras och därmed bidra till minskad användning av drivmedel. Genom att befintliga grustäkter stängs och inte ersätts med nya grustäkter ökar behovet av bergkrossmaterial, både i befintliga och nya bergtakter. Genom bergtakter minskar efterfrågan på naturgrus så att det kan bevaras till bland annat vattenförsörjning.

Massor som medför mindre än ringa föroreningsrisk kommer att föras in till takten för att nyttjas vid anläggande av upplagsplaner, bullervallar och dylikt samt till taktens efterbehandling. Betong, tegel, matjord och entreprenadberg m.m. kan komma att återvinnas inom verksamhetsområdet.

Bolaget anser att hushållnings- och kretsloppsprinciperna är väl tillgodosedda.

Rimlighetsavvägning

Bolagets överväganden och förslag i fråga om skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått samt villkorsförslag m.m. har skett (och kommer att ske) mot bakgrund av skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken.

3.16 Tillåtlighet enligt 3-4 kap. miljöbalken

Den planerade verksamheten är inte oförenlig med några riksintressen enligt

3-4 kap. miljöbalken. Framställningen av bergmaterialprodukter från krossat berg bidrar till hushållning av naturresurser genom att användningen av naturgrus minskar.

Miljöbalken är ingen renodlad skyddslagstiftning. Miljöbalken syftar bl.a. till att driva samhällsutvecklingen mot en hållbar utveckling. Bergtäkter är en förutsättning för samhällsutvecklingen.

Den valda lokaliseringen innebär att närområdet kan förses med byggmaterial på ett sätt som ger minskad bränsleåtgång och minskade utsläpp i förhållande till nollalternativet, att relativt få närboende kommer att störas av verksamheten, en totalt sett mycket liten inverkan på landskapsbilden, inga betydande konsekvenser för naturmiljön, en marginell påverkan på mark och vatten samt en liten påverkan på friluftslivet. Det innebär därför en god hushållning att utnyttja resurserna i området i överensstämmelse med denna ansökan.

3.17 Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

Nytan av den ansökta vattenverksamheten består främst i att den är nödvändig för genomförandet av den planerade täktverksamheten. Ovan har behovet av den planerade verksamheten beskrivits, till detta kommer nytta i form av sysselsättning m.m. Kostnaden för den planerade vattenverksamheten kan beräknas uppgå till ca 70 000 kr.

Den sökta verksamheten medför sådana betydande fördelar från allmän och enskild synpunkt att dessa enligt Swerocks mening uppväger kostnader och eventuella skador som verksamheten kan orsaka. På grund härav bör det samhällsekonomiska tillåtlighetskravet vara uppfyllt.

3.18 Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken

Swerock har yrkat att tillståndet ska tidsbegränsas.

De transporter som den planerade verksamheten genererar bedöms inte vara så omfattande att de ska prövas som en s.k. följdverksamhet.

3.19 Sammanfattning – verksamhetens tillåtlighet

Swerock anser sammanfattningsvis att den sökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syfte och uppfyller de krav som kan ställas enligt miljöbalkens tillåtlighetsregler. Tillstånd till den sökta verksamheten kan därför meddelas.

3.20 Villkorsförslag m.m.

De förslag på villkor, provotidsföreskrift och delegation som Swerock föreslår (se ovan under avsnitt 2.1.2) överensstämmer i allt väsentligt med sedvanliga villkor för täktverksamhet.

4. ÅTAGANDEN

I ansökan har Sweock gjort åtaganden som gäller den ansökta vattenverksamheten och miljöfarliga verksamheten. Under beredningen av ansökan och vid huvudförhandlingen har Swerock gjort ytterligare åtaganden. Den lista på åtaganden som redovisas i detta avsnitt är inte uttömmande, ytterligare åtaganden finns i akt-materialet.

Swerock har åtagit sig bl.a. följande.

Hantering av sprängmedel

Inget sprängmedel kommer att förvaras i tåkten utan anländer i bulkbil samma dag som sprängning ska ske. Sprängmedlet är trögflytande och består av olika komponenter som var för sig inte är ett funktionellt sprängmedel. Sprängmedlet ”blandas i slangen” på väg ner i borrhålet.

Buller m.m.

En bullerdämpad borr kommer att användas (=inkapslad borrhög).

Särskilt bullrande verksamhet, såsom borrhög och skutknackning, kommer att utföras helgfria vardagar dagtid kl. 06-18.

Buller från täktverksamheten kommer att mätas de tre första åren och därefter i enlighet med bolagets villkorsförslag.

Vid behov kommer skog att planteras på bullervallen på höger sida om infartsvägen (om man kommer söderifrån).

Hantering av kemikalier

Diesel ska förvaras i ADR-godkänd tank som placeras på tankningsplatsen. Till larvbandsburna maskiner följer en mindre ADR-tank med i verksamheten. Övriga kemikalier förvaras inlåsta i cointainer

När maskiner inte används (t.ex. nattetid) placeras de på tankningsplatsen.

Säkerhetsblad ska finnas för de kemiska produkter som används.

Absorberingsmedel ska finnas tillgängligt. Beredskap ska finnas för omedelbar sanering vid exempelvis spill av kemikalier och bränslen. Rutiner för åtgärder vid spill ska finnas dokumenterat i Swerocks verksamhetssystem.

Vatten och avlopp

Inom verksamhetsområdet kommer kontorsbodar att etableras med vatten och avlopp. Installation av avlopp från bodarna kommer att ske i dialog med kommunen.

Avfallshantering

Avfall som kan uppkomma är hushållssopor, kartong, plast, papper och glas. Farligt avfall som kan uppkomma är oljerester och uttjänta batterier.

Allt avfall ska förvaras, sorteras och omhändertas enligt gällande regelverk.

Service och reparationer

Reparationer och service av fordon och maskiner ska i förekommande fall ske på iordningsställd plats på etableringsytan (tankningsplatsen) och kommer att utformas så att föroreningar inte kan spridas till omgivningen.

Övrigt

Innan verksamheten påbörjas kommer en kontroll av enskilda dricksvattenbrunnar att ske.

Innan verksamheten påbörjas ska en arkeologisk undersökning göras ska bytomten (Vänge 244) som stenålderslokalen (Vänge 241:1).

5. INKOMNA YTTRANDEN

5.1 Remissmyndigheter

Under målets handläggning har Swerock genom bl.a. justerade villkorsförslag och uttryckliga åtaganden godtagit en del framförda synpunkter. Redovisningen här har därför begränsats till i huvudsak områden och frågor där enighet inte råder.

5.1.1 Länsstyrelsen Uppsala län

Alternativ efterbehandlingsplan utan externa massor

Bolaget har anfört att efterbehandling med massor är en lämpligare metod än att lämna raka kanter som innebär en säkerhetsrisk. Länsstyrelsen vill förtydliga att det finns flera sätt att efterbehandla en bergtäkt på än med externa massor eller enbart raka kanter. Det finns t.ex. möjlighet att snedspränga branter eller göra skyddshyllor (platåer) för att minska risken för, och konsekvenser av, fallolyckor. Alternativen är realistiska även om de i och för sig innebära att den totala brytmängden minskar.

Utsläpp av kväve och miljökvalitetsnormer för Hågaån m.m.

Bolaget har redovisat hur en våtmark för kväverening skulle kunna utformas, men anger samtidigt att kväverening inte behövs bl.a. eftersom halten ammonium/ammoniak kan förväntas vara låg i Hågaån. Det framgår inte av handlingarna vilken halt av ammonium/ammoniak som kan förväntas i diket till vilket dagvatten avses avledas. Med hänsyn till de groddjur som finns i närområdet och som kan komma att vistas i diket, anser länsstyrelsen att en nitrifikationsanläggning bör anläggas för att minska risken för toxiska halter av ammoniak i diket. Anläggningens placering måste dock väljas med hänsyn till övervintringsområde 5 (ÖV5) och skogsridån framför bullervallen i söder så att den inte inkräktar på dessa. Denitrifikation bedömer länsstyrelsen vara mindre viktigt i sammanhanget. Inga miljökvalitetsnormer för kväve finns för Hågaån.

Buller

Av bolagets bullerutredning framgår att krav kommer att ställas på entreprenören

att all borring ska ske med bullerdämpad borrhög. Länsstyrelsen anser att det bör föreskrivas i bullervillkoret att borrhögen ska vara bullerdämpad.

Detta med anledning att det är relativt nära till närboende och det är viktigt att se att vidtagna åtgärder t.ex. bullervallar fungerar på det sätt bullerutredningarna visar. Länsstyrelsen yrkar därför att kontroll av buller bör ske i första hand en gång per år, och i andra hand en gång vartannat år.

Anslutning till fasta elnätet

Av MÖD 2014:42 framgår att hushållningsprincipen (2 kap. 5 § miljöbalken) innebär att all verksamhet ska bedrivas och alla åtgärder ska vidtas på ett sådant sätt att energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras. Den gäller vid all verksamhet och alla åtgärder som inte är av försumbar betydelse och tar sikte både på energiproduktion och på energianvändning. I domen MÖD 2015:27 slog Mark- och miljööverdomstolen fast att hushållningsprincipen innebär att all verksamhet ska bedrivas och alla åtgärder ska vidtas på ett sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras, samt att principen även gäller mindre verksamheter.

Bolaget har inte redovisat utsläppen av kväveoxider från den planerade verksamheten utan framhåller att – *verksamhetens luftutsläpp bedöms inte påverka människors hälsa* (MKBn avsnitt 7.1.1). Länsstyrelsen anser att detta påstående är felaktigt. Utsläpp från en kross som drivs med diesel ger utsläpp av betydande mängder kväveoxider (NO_x). Kväveoxider, vanligen oxiderade till kvävedioxid, påverkar människors hälsa dels därför att utsläppen i sig är mycket irriterande på luftvägarna, dels bidrar utsläppen till bildandet av marknära ozon genom att de bildar fria syreradikaler när den bryts ner av ultraviolett ljus. Utsläppen bidrar också till förurning och övergödning som indirekt påverkar människors livsmiljö.

Med hänvisning till vad bolaget anfört i sitt senaste yttrande vill länsstyrelsen erinra om att man genom att använda dumper för att transportera utsprängt material till förkrossen kan lösa problemet med att ständigt flytta förkrossen och kablar. Detta arbetssätt tillämpas eller planeras i andra stora bergtäkter i Uppsala län. Länsstyrelsen ser ingen anledning till att det inte skulle kunna tillämpas i det aktuella fallet. Materialet måste ändå flyttas till vidare förädlingssteg. Om det sker innan eller efter förkrossen torde ha mindre betydelse.

Bolaget har vidare anfört att eldrift av förkrossen innebär en påtaglig fördyrning av ballastproduktionen med 10-20 procent. Länsstyrelsen ifrågasätter rimligheten i bolagets påstående och kan konstatera att verksamhetsutövare med motsvarande omfattning av verksamheten framfört att redan vid en årlig krossad mängd av 100 000 ton berg så är en eldriven och nätansluten förkross lönsam. Förkrossen är en av de mest energikrävande enheterna i en bergtäkt och till skillnad mot hjullastare och dumpers väsentligt enklare att driva med elström då tekniken är etablerad och uppfyller kravet på bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken med beaktande av reduktion av luftutsläpp och energieffektivitet. Av andra stycket samma lagrum framgår att – *dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för männi-*

skors hälsa eller miljön. Länsstyrelsen anser med hänvisning till ovanstående att det bör vara tvistigt att utsläppen av NO_x från förkrossen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Länsstyrelsen anser att en avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken av motstående intressen, om eventuell flytt av kablar och dylikt, som bolaget anför, inte kan anses vara skäl nog för att förkrossen ska kunna drivas med diesel. Länsstyrelsen finner inte heller att bolagets yrkade formulering av villkor 21 är i linje med de nationella åtagandena i takdirektivet avseende utsläpp av NO_x.

Med hänvisning till 2 kap. 3 § miljöbalken, bedöms fast elanslutning av krossar, inklusive förkrossen, och sorteringsverk vara den bästa tekniken i det detta fall.

Skyddsåtgärder för groddjur m.m.

Om tillstånd ges kommer ett befintligt habitat (ÖV5) för större vattensalamander att försvinna. För att tillstånd ska kunna medges behöver skyddsområdet för groddjur motsvara eller till och med vara bättre än det område som försvinner. Detta för att dispens enligt artskyddsförordningen inte ska krävas. Det ställer höga krav på skyddsområdet och dammarnas utförande och funktion under och efter tillståndstiden.

Den nederbörd som i dagsläget faller på planerat brytområde, och som avrinner till omgivande mark, kommer enligt ansökan att avledas till diket i punkten P1. Hur mycket ytvatten som kommer tillföras dammarna från de nya mindre avrinningsområdena som kommer att skapas är inte utrett. Bolaget har framfört att nederbörden kommer att vara större än avdunstningen, varför dammarna kommer att hålla tillräckligt med vatten. Det är möjligt att nederbörden på årsbasis är större än avdunstningen, men det kan finnas risk för att dammarna torkar ut under den varma tiden på året då groddjuren leker och larvutveckling sker (1 april – 30 september). Under verksamhetstiden skulle bolaget kunna tillföra dammarna vatten vid behov, men de ska även fungera som fortplantningsområden då verksamheten har upphört och bolaget inte längre förfogar över skyddsområdet för groddjur.

Länsstyrelsens bedömning är att ÖV5 kan ha stor betydelse som landhabitat, särskilt i början av verksamhetstiden, och kan därför inte enkelt ersättas. Frågan om tillräcklig vattentillförsel till dammarna är avgörande för säkerställandet av områdets ekologiska funktion, vilket inte kan betraktas som en detaljfråga (som skulle omfattas av delegation). (Däremot kan dammarnas slutliga utformning [placering, storlek, uppbyggnad, vegetation etcetera] hanteras inom ramen för delegationspunkt d.)

Bolagets hydrogeologiska utredningar visar alltså inte på ett övertygande sätt att det kommer att tillföras tillräckligt med vatten till föreslagna dammar för groddjur för att säkra dammarnas funktion som fortplantningsområden på lång sikt. Det saknas också en lokal vattenbalans som visar att dammarna kommer att hålla vatten under den tid på året groddjuren är beroende av vattensamlingar som inte torkar ut.

Av anförda skäl yrkar länsstyrelsen att ett tillstånd ska kompletteras med villkor enligt följande.

Villkor X

Innan täktverksamheten får påbörjas ska ett skyddsområde med minst 3 dammar för groddjur vara iordningställt. Samråd angående hur skyddsområdet ska utformas ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

Villkor Y

Innan brytning av etapp B påbörjas ska bolaget genom inventeringar ha konstaterat reproduktion av större vattensalamander i minst 2 anlagda dammar för groddjur samt dokumenterat att större vattensalamander nyttjar skyddsområdet för groddjur för såväl lek som landvistelse. Inventeringar ska utföras i enlighet med Naturvårdsverkets metodik för övervakning av större vattensalamander, eller Naturvårdsverkets eventuella framtida metodik för inventering av större vattensalamander.

Vattennivån i de anlagda dammarna, där reproduktion av större vattensalamander genom inventering har konstaterats, ska kontrolleras under lekperioden från och med att brytning av etapp B påbörjas.

Hur ofta vattennivån ska kontrolleras och uppföljande inventeringar ska utföras ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Om vattennivån i de anlagda dammarna blir för låg för att de ska fungera som fortplantningsområden, ska tillräckliga åtgärder vidtas i syfte att säkerställa denna ekologiska funktion. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med Länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

Villkor Z

Om behov föreligger ska bolaget senast i samband med efterbehandlingen vidta åtgärder för att säkerställa funktionella fortplantningsområden för större vattensalamander efter att verksamheten har upphört. Samråd angående sådana åtgärder ska ske med länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten för artskydd) och tillsynsmyndigheten (delegation).

Delegationspunkt d)

Den närmare utformningen och underhållet av skyddsområdet för groddjur, samt hur de uppföljande kontrollerna och inventeringarna ska genomföras.

Länsstyrelsens villkorsförslag X, Y, Z inte är strängare än nödvändigt och inte heller för detaljerade.

Benämningen på skyddsområdet

Bolaget har framfört synpunkter på länsstyrelsens formulering ”Skyddsområde för groddjur” och anser att området ska benämnas ”Skyddsområde för större vattensalamander”. Det finns fler arter av groddjur än större vattensalamander inom och i anslutning till verksamhetsområdet, såsom t.ex. åkergroda, som också omfattas av artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser. Länsstyrelsen anser att skyddsområdet är till för att upprätthålla områdets ekologiska funktion för groddjur, även om fokus i detta ärende är på större vattensalamander som inte har gynnsam bevarandestatus. De åtgärder som behöver vidtas för att gynna större vattensalamander bedöms även gynna andra förekommande groddjur. Länsstyrelsen vidhåller därför att området ska benämnas ”Skyddsområde för groddjur”.

Bullervallar och skyddsområdet

I protokollet från domstolsförhandlingen (s.7) står det att ”Länsstyrelsens anger att bullervallar (som till viss mindre del kommer avses anläggas inom övervintringsområde nr 5) kan anläggas innan det är möjligt att dra några slutsatser av skydds-

åtgärdernas effekt”. Vad som antecknats synes bygga på ett missförstånd. Länsstyrelsen vill därför tydliggöra sin inställning till arbete inom ÖV5 enligt följande.

Inom ramen för bolagets groddjursinventering har lämpliga övervintringsområden identifierats. Övervintringsområde 5 (ÖV5) berörs av den planerade verksamheten då en bullervall avses anläggas inom detta område. Länsstyrelsen har även noterat att bolaget nu föreslagit en ny sedimentationsdamm/våtmark inom ÖV5. I MKBn beskrivs ÖV5 som viktigt att bevara eftersom det är det enda övervintringsområde som finns i anslutning till den nordöstra dammen.

Bullervallen och den föreslagna sedimentationsdammen/våtmarken avses anläggas i ett inledande skede, innan de planerade skadeförebyggande åtgärderna visat sig ha önskad effekt. Det planerade anläggningsarbetet inom ÖV5 riskerar att påverka förekommande groddjur negativt, både genom habitatförlust och genom att individer dödas vid arbetet. Länsstyrelsen anser att det inte är förenligt med artskyddsförordningens bestämmelser att vidta sådana åtgärder utan att först säkerställa fungerande skadeförebyggande åtgärder.

Bolaget har under den dialog som förts med länsstyrelsen om lämpliga skadeförebyggande åtgärder för groddjur, samt under huvudförhandling, framfört att de är av uppfattningen att ÖV5 inte är ett betydelsefullt landhabitat då den delen av ÖV5 som är belägen inom verksamhetsområdet inte nyttjas av huvudpopulationen av större vattensalamander. Länsstyrelsen anser att sådana slutsatser inte kan dras utifrån genomförda inventeringar.

Länsstyrelsen har under dialogen föreslagit skadeförebyggande åtgärder för att minimera påverkan på vuxna, reproducerande individer av groddjur vid arbete inom ÖV5. Bolaget har i sin tur angett att dessa inte är möjliga att genomföra. Länsstyrelsen anser i första hand att ÖV5 ska lämnas orört till dess att de skadeförebyggande åtgärderna har visat sig fungera. I praktiken innebär det att bullervallen anläggs norr om ÖV5 (*istället* för inom ÖV5), och att brytområdet därmed minskas ned något. Eftersom artskyddet är en tillåtlighetsfråga har den högre prioritet än t.ex. bullervallen. Bullervallen kan flyttas norrut, även om det inkräktar något på brytområdet. I andra hand anser länsstyrelsen att anläggningsarbeten inom ÖV5 ska ske under perioden april – september då området inte används för övervintring.

Massor för byggande av bullervallar

Det finns två anteckningar i fastighetsboken för XXX som berör nyttjande av avfall på fastigheten (Lantmäteriets dagboksnummer 08/16497 respektive 09/26825). Inskrivningen gäller en större mängd aska från Vattenfalls anläggningar i Uppsala som i beslut från tillsynsmyndigheten medgetts användas på bland annat utpekade skogsbilvägar och andra ytor på fastigheten med koppling till en MKB om detta. Det bör i målet klarläggas var avfallet använts och i vilken mån avfallet avses flyttas samt om en anmälan om detta har skett till tillsynsmyndigheten. I de fall askan ska ingå i avbaningsmassorna så behöver miljökonsekvenserna av detta hanteras i målet.

Länsstyrelsen föreslår följande krav som ska gälla vid anläggandet av bullervallarna.

Alt. 1

Endast jungfruliga massor får användas för anläggande av bullervallar och efterbehandlingsåtgärder. Med jungfruliga massor avses inte massor från tätbebyggt område.

Hur mottagningskontrollen ska utföras för att säkerställa att massorna är jungfruliga, ska framgå av bolagets kontrollprogram. (delegation)

Hur mottagningskontrollen ska utföras för att säkerställa att massorna har genomgått provtagning, och de i handboken angivna gränserna för föroreningshalter inte överskrids, ska framgå av bolagets kontrollprogram. (se delegation)

Alt. 2

Föroreningshalten i externa massor, som ska användas för anläggande av bullervallar och efterbehandlingsåtgärder, får inte överskrida ”mindre än ringa risk” i enlighet med Naturvårdsverk handbok (2010:1), eller Naturvårdsverkets eventuella framtida riktlinjer för fri användning av schaktmassor.

Hur mottagningskontrollen ska utföras för att säkerställa att massorna har genomgått provtagning, och de i handboken angivna gränserna för föroreningshalter inte överskrids, ska framgå av bolagets kontrollprogram. (se delegation)

Förbud mot avverkning

Vid huvudförhandlingen framförde länsstyrelsen ett nytt villkorsyrkande om att avverkning inte ska ske under häckningssäsong. Länsstyrelsen anser att detta är en försiktighetsåtgärd för att undvika att de fågelarter som har observerats under Bolagets inventeringar, och som är listade i EUs fågeldirektiv eller som är rödlistade, utsätts för störning under häckningstiden. En sådan störning skulle kunna påverka reproduktionsframgången hos de berörda arterna.

Häckningsperioder för de berörda fågelarterna. Häckningstiden varierar något mellan arterna men länsstyrelsen anser att avverkning av skog inte ska ske under perioden 1 mars – 31 juli. Tidpunkten är vald framförallt med hänsyn till arterna spillkråka och gröngöling.

Arbetstiden (delegation)

Länsstyrelsen anser inte att det finns skäl att medge utökade arbetstider för andra delverksamheter än krossning och sortering eftersom arbetstiden 6:00-22:00 redan är generöst tilltagen. Delegationspunkten ska därför ha följande lydelse:

Tillfälligt ändrade arbetstider för krossning och sortering under väl avgränsade perioder.

Efterbehandlingsåtgärder

Länsstyrelsen vidhåller att efterbehandlingen ska vara avslutad senast vid tillståndstidens utgång. Det är olämpligt att kvarlämna utrustning såsom stängsel som kräver underhåll efter att tillståndet har upphört. Genom att t.ex. sopa rent ovanför branten, anlägga vallar eller lägga ut stora stenar kan man varna allmänheten för branta partier och på så sätt undvika fallolyckor. Som anförts ovan kan även skyddshyllor anläggas eller snedsprängning ske (se Miljösamverkan Sveriges rapport Efterbehandling av täkter. En förtäkt vägledning, 2006).

Den ekonomiska säkerheten

Ifråga om säkerheten har länsstyrelsen anfört att det är rimligt med en kostnad på 10 kr/m² för efterbehandling av en bergtäkt som ska efterbehandlas till sjö. Länsstyrelsen anser att riksbankens tillväxtmål på 2 % ska användas vid index-uppräknings, och inte ett KPI på 1,28 % som bolaget har föreslagit. Förvaringen av säkerheten ska ske hos mark- och miljödomstolen och inte hos tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen noterar att ett byte av säkerhet vart 5:e år kommer att innebära mycket administrativt arbete, både för domstolen och bolaget. Det är också lätt att missa att säkerheten ska bytas ut om det ska göras ofta, vilket innebär att verksamheten kan komma att stå med en för liten säkerhet i perioder. Därför är det lämpligare att en säkerhet för hela brytområdet och tillståndstiden, plus två år, ställs innan ett eventuellt tillstånd tas i anspråk. Detta ger (vid beräkning i enlighet med Miljösamverkan Sveriges grundmodell) ett belopp på ca 7 000 000 kr.

Bolaget har möjlighet att ansöka hos tillståndsmyndigheten om omprövning av säkerheten om den är större än vad som behövs, i enlighet med 24 kap. 5 § miljöbalken, varför formuleringen i bolagets förslag till villkor om säkerhet (tredje stycket om reduktion av säkerheten) bör kunna strykas. Alternativt bör den delen av villkoret utformas med ett får-krav, inte ett ska-krav.

Skogsridå

Under huvudförhandlingen angav bolaget att skogsridån kan komma att bli 10 m bred. Länsstyrelsen anser att det inte är tillräckligt. Riksintresset för kulturmiljövård (39 Hågaåns dalgång) kan enbart tas tillvara under förutsättning att den planerade bergtäkten och bullervallarna i söder kamoufleras av en tillräckligt stor skogsridå ut mot dalgången. Villkoret bör därför ha följande lydelse:

En skogsridå som insynsskydd och som skydd mot dammspridning ska lämnas i södra delen av verksamhetsområdet. Skogsridån ska vara minst 30 meter bred väster om infartsvägen och minst 20 meter bred öster om infartsvägen. Vid behov ska plantering av träd ske så att bullervallarna längs med brytgränsen inte syns från söder.

Hantering av täktvatten m.m.

Villkoret ska kompletteras med krav på bl.a. provtagningens parametrar vid provtagning av utgående vatten från sedimentationsdammen. Följande parametrar ska minst omfattas:

Provtagningens omfattning, parametrar och intervall ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Parametrar som minst ska analyseras är följande: oljeindex, suspenderat material, totalkväve, ammonium, pH och temperatur. Provtagning ska ske då vattnet är varmt, om möjligt vid en temperatur över 15 grader Celsius.

Kontrollprogrammet

Länsstyrelsen föreslår att kontrollprogrammet ska tas fram i samråd med tillståndsmyndigheten. Detta ska framgå av villkor kontrollprogram

5.1.1 Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Inledning

SGU har yttrat sig om materialkvaliteten på den sökta täktplatsen XXX och den utförda grundvattenmodelleringen (SGU Dnr 33-895-2017). Materialkvaliteten anses vara lämplig för produktion av betongballast och grundvattenmodelleringen är mycket väl utförd. SGU tillstyrker därför det ansökta tillståndet.

Grundvatten

Den hydrogeologiska utredningen, vilken inkluderar en rimlig konceptuell hydrogeologisk beskrivning av området och en numerisk modellering med rimliga parameterantaganden, är mycket väl utförd. SGU ser inte någon anledning att ifrågasätta resultaten eller slutsatserna i utredningen.

Materialförsörjning

De svenska grusåsarna utgör en av de viktigaste resurserna för dricksvattenförsörjningen. Naturgrus är en ändlig resurs och eftersom tillgången på naturgrus är begränsad har möjligheterna till utvinning av naturgrus begränsats på sätt som framgår av bestämmelsen i 9 kap. 6 § miljöbalken. Utvinning får således inte ske om det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material, om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan medföra en försämrad vattenförsörjning eller naturgrusförekomsten utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Med ett alternativt material till naturgrus avses här i första hand ett lämpligt, krossat bergmaterial.

Produktionen av lämpligt bergmaterial från bergtäkter som ersättning för naturgrus vid t.ex. betongtillverkning kommer att behöva öka i Sverige. Särskilt i de områden där betongproduktion är lokaliserad. Uppsala län har den högsta andelen av de svenska naturgrusleveranserna. Cirka 30 procent av de totala ballastleveranserna i Uppsala län år 2016 utgjordes av naturgrus jämfört med bara 12 procent för hela landet. Nästan 90 procent av det uttagna naturgruset i Uppsala kommun användes för betongtillverkning. Av de aktiva bergtäkterna i närheten av Uppsala är det endast en av fem som förra året producerade råmaterial för betongändamål. Huvuddelen av materialet från dessa täkter användes som väg- och fyllnadsmaterial.

Skälen till att alltför få bergtäkter i Sverige producerar råmaterial till betong beror bl.a. på att dessa i de flesta fall startat som råvarukällor för produktionen av vägmakadam. Sådana bergmaterial kräver speciellt goda hållfasthetsegenskaper vilket betongballast normalt sett inte kräver. Betongföreskrifter kräver i sin tur att bergmaterialet ska vara lågstralande, glimmerfattigt och inte vara alkalisilikareaktivt. Dessutom efterfrågas att bergmaterialet i en betongmassa ska uppnå en god arbetsbarhet. Det senare erhålls om bergmaterialkornen är rundade.

Flera täkter i närheten av Uppsala har inte de ovan angivna nödvändiga egenskaperna för betongballast. Berggrunden i vissa täkter har antingen en förhöjd strålning, är sulfidanrikad, är glimmeranrikad eller är allt för heterogen. Den

bergart som finns inom det ansökta täktområdet XXX och 2:2 är en homogen, glimmerfattig, lågstrålande s.k. Vängegranit. SGU har genomfört arbetbarhetsförsök (plastisk viskositet, flytgränsspänningsvärde) av bergmaterial från fem platser i närheten av Uppsala (Grånäs m.fl. 2013). Resultaten från dessa undersökningar visar att en glimmerfattig bergart som Vängegranit erhåller en mycket bra arbetsbarhet. En sådan bergart kan därmed utgöra ett bra alternativ för naturgruset.

5.1.3 Uppsala kommun

Kommunstyrelsen har, främst med hänsyn till utvecklingen av Vänge tätort (enligt gällande ÖP), avstyrkt att tillstånd ges till den ansökta verksamheten. Det föreligger även hinder för den planerade verksamheten av följande skäl:

- Behovet av en ny bergtäkt i detta läge kan inte styrkas.
- Negativa konsekvenser i form av buller och andra hälso- och miljöstörningar kan uppstå som bedöms oacceptabla för närboende.
- Verksamheten kan förväntas ge buller som överskrider Naturvårdsverkets rekommenderade gräns för buller i friluftsområde i det grönområde som översiktsplanen anger öster om Vänge tätort.
- Verksamheten förhindrar en framtida utbyggnad av tätorten österut längs järnvägen.
- Ansökan skulle behöva kompletteras med dispens från artskydds-förordningen för att kunna beviljas med avseende på skyddet av större vattensalamander i området.
- Alternativa lokaliseringsmöjligheter har ej undersökts,
- Verksamheten kan förväntas öka belastningen på väg 72.

Uppsala kommun tar i sin nya översiktsplan (2016) höjd för en kraftig befolkningstillväxt. Planeringsmålen omfattar 3 000 nya bostäder och 2 000 nya arbetstillfällen per år. Det innebär att det kommer att finnas behov av en långsiktigt trygg försörjning med ballastmaterial, betong och asfalt framöver. Samtidigt behöver störande verksamheter koncentreras till ett fåtal platser.

Det ansökta läget för verksamheten har i kommunens översiktsplan pekats ut som område som ”kan på längre sikt vara intressant att utveckla till verksamhetsområde, eventuellt med koppling till Dalabanan”. Översiktsplanen anger inte vilken typ av verksamheter som kan vara lämpliga här. Kommunen anser att den verksamhet som får etablera sig här på sikt bör kunna vara förenlig med flera typer av verksamheter som kan vara lämpliga på den aktuella platsen.

Den ansökta platsen är också belägen nära Vänge tätort, där en större utbyggnad planeras på sikt, förutsatt att ett stationsläge kan skapas längs järnvägen. Den planerade verksamheten får inte begränsa möjligheterna en eventuell framtida utbyggnad av tätorten längs järnvägen, fram till ca 500 meter från den nordvästliga gränsen för ansökt verksamhetsområde.

Väster om den ansökta täkten pekar översiktsplanen ut ett grönområde för Vänge tätort. Att döma av bullerutredningen finns en uppenbar risk för att buller från verksamheten kan påverka upplevelsekvantiteter i grönområdet, som i sin

närmaste del med motionsspår ligger endast ca 300 meter från ansökt brytområde. Kommunstyrelsen anser att verksamhetens bullerpåverkan på grönområde inte bör överskrida av Naturvårdsverket rekommenderad nivå för friluftsområde, dvs. max 45 dBA ekvivalent ljudnivå.

Angående efterbehandling till en sjö anser kommunstyrelsen att detta bör planeras så att en sjö med badmöjligheter kan skapas, eftersom detta skulle tillföra viktiga kvaliteter till Uppsala med omgivning. Kommunstyrelsen anser vidare att alternativa lokaliseringmöjligheter bör undersökas.

5.1.4 Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har yrkat att ansökan ska avslås, alternativt att ett tillstånd ska förenas med strängare villkor. Skälen för nämndens inställning är sammanfattningsvis följande.

- Bullersituationen (inklusive trafikbuller) kommer att innebära en olägenhet för människors hälsa.
- Verksamheten har en negativ inverkan på friluftsliv och därmed människors hälsa.
- Verksamheten kommer att medföra lokal risk för enskilda vattentäkter.
- Risk för kast vid sprängning föreligger och en redovisning av skyddsåtgärder saknas.

Bullerutredningen

I bullerutredningen anges att krav kommer att ställas på entreprenören att all borrarning måste ske med bullerdämpad borrhög. Nämnden önskar ett förtydligande av huruvida bullerberäkningarna är baserade på att bullerdämpad borrhög används. Det ger i så fall ca 10 dBA lägre ljudemission än utan bullerdämpning. Om bullerdämpad borrhög är en förutsättning för att riktvärdena i bullerberäkningarna ska hållas ska det också villkoras i tillståndet.

Nämnden vill även påpeka att hur man väljer att placera ut de olika bullerkällorna får stor påverkan på resultatet, när dessa är modellerade som punktkällor. Rörliga bullerkällor som grävmaskiner kan också modelleras som ytkällor, vilket enligt nämnden är mer realistiskt. Effekten av tilltänkta bullervallar blir då lägre än vad nuvarande bullerutredning visar.

Bullervallarna

De föreslagna bullervallarna är en förutsättning för att gällande industribullernivåer ska nås vid närmaste bostäder. Nämnden anser att bullervallarnas positioner samt höjder behöver preciseras ytterligare innan verksamheten startar för att kunna säkerställa att gällande riktvärden kommer att kunna hållas.

Ljudkaraktärer som är särskilt störningsframkallande

Enligt Naturvårdsverket är vissa ljudkaraktärer särskilt störningsframkallande. När bullret karaktäriseras av ofta återkommande impulser som vid nitningsarbete, lossning av metallskrot eller liknande eller innehåller ljud med tydligt hörbara

ljudkomponenter bör riktvärdena sänkas med 5 dBA. Nämnden anser att skutknackning kan uppfattas som särskilt störningsframkallande enligt ovanstående definition. Detta skulle innebära att riktvärdena sänks från 50 dBA till 45 dBA dagtid kl. 06-18 och kvällstid kl. 18-22 från 45 dBA till 40 dBA. Vid skutknackning bör alltså ytterligare skyddsåtgärder vidtas om gällande riktvärden för buller ska kunna hållas. Nämnden anser att det föreligger risk för att skutknackning uppfattas som impulsljud och att det bör finnas en marginal för detta i bullerberäkningarna.

Arbetstider

Nämnden anser det motiverat med inskränkning i Naturvårdsverkets generella riktlinjer gällande arbetstiderna. Detta motiveras av det relativt korta avståndet från brytområdesgränsen till närmaste bostäder (270 m respektive 300 m och 350 m), nämndens bedömning av rekreationsområdets bullerklass och att ljud som kan uppfattas som särskilt störande bedöms kunna förekomma.

Nämnden yrkar på att arbetstiderna regleras så att verksamheten huvudsakligen bedrivs kl. 06-17 dagtid helgfria vardagar och med tillsynsmyndighetens medgivande även vid tillfälliga arbetstoppar kl. 17-22 kvällstid helgfria vardagar. I särskilda fall och under kortare tid kan nämnden medge att verksamhet bedrivs utöver dessa arbetstider, dock som längst mellan kl. 06-22 oavsett veckodag. Enligt Naturvårdsverkets vägledning (Rapport 6538) kan kvällstid gälla från kl. 17 istället för kl. 18 om impulsljud förekommer. Nämnden yrkar därför på att tillsynsmyndigheten ska medges möjlighet att reglera arbetstiderna.

Enligt lokaliseringsprincipen ska platsen för nyetableringar av miljöfarliga verksamheter vara lämplig från miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Nämnden bedömer att det med avseende på bostadsbebyggelsernas avstånd till brytområdesgränsen finns stor risk för att närboende drabbas av olägenheter och att valet av plats ur det hänseendet är olämpligt. Nämnden vill dessutom understryka att avstånden från bostadsbebyggelser till verksamhetsområdet är ännu mindre än avstånden i bullerutredningen. Bullerberäkningarna har grundats på avstånden mellan bostadsbebyggelser och brytområdet.

Bullernivån i rekreationsområdet

Naturvårdsverket anger i rapport 5709 "*God ljudmiljö...*". att ett rekreationsområde bör hålla bullerklass D, det vill säga bullerfrihet till 45 dBA vilket nämnden också anser. Sökanden anger däremot att de anser att det är bullerklass E som bör tillämpas vilket NV definierar som "*en bullernivå där bullerhändelserna är så frekventa att det inte längre är meningsfullt att skilja ut enskilda bullerhändelser*" och att bullerfrihet kan råda upp till 45-50 dBA. NV bedömer att bullerklass E ger en tillräcklig bullerfrihet för parker, det vill säga ett område som är omgivet av en stad. Nämndens bedömning är att Swerock går emot NV: s riktlinjer för vilken bullernivå som ska gälla i ett sådant rekreationsområde.

I bullerutredningen anges att grönområdet väster om tälten ska klassas som "*tätortsnära rekreationsområde*" enligt NV:s definition. Detta anser nämnden vara en lämplig definition som också överensstämmer med områdets status

som grönområde för Vänge tätort i kommunens översiktsplan. Enligt rapportens beskrivning av ett sådant område ska minst 80 procent av dem som besöker området efter sitt besök ha upplevt att de inte störts av buller. I ett sådant rekreationsområde anges att man bör kunna acceptera att det förekommer hörbart samhällsbuller under stor del av tiden. Nämnden bedömer dock att bullret från en miljöfarlig verksamhet som täktverksamhet inte är att betrakta som samhällsbuller varför området inte längre kommer att kunna uppfylla de krav på ljudkvalitet som föreslås för "*tätortsnära rekreationsområde*".

Den bullerutredning som utförts utgår alltså från att området ska betraktas som en park (bullerklass E) och sökanden anger att riktvärdena då kan hållas. Med en täktverksamhet kommer området inte längre att kunna uppfylla de krav på bullerfrihet som kan ställas på ett "*tätortsnära rekreationsområde*" och ljudkvaliteten för rekreationsområdet kommer sålunda att degradera till i nivå med parker.

Nämnden anser det vara rimligt att bullerklass D eftersträvas i rekreationsområdet. Även om bullernivån överstiger 45 dBA i delar av rekreationsområdet idag är det inte önskvärt att bullernivån ökar i och med täktverksamhet.

Enskilda dricksvattentäkter

Nämnden har tidigare framfört Uppsala Vatten och Avfalls ABs bedömning att risk för påverkan på grundvattenbalansen i närliggande enskilda dricksvattentäkter föreligger samt för spridning av föroreningar till dem. Nämnden står fast vid att risk för påverkan på tillgång till och kvalitet på dricksvatten inte kan uteslutas.

Sökanden hänvisar till en "*Hydrogeologisk undersökning*" som ingivits till mark- och miljödomstolen som sökanden anger har tagit hänsyn till dricksvattentäkterna. Vidare menar sökanden att den inte råder över den generella, hydrologiska situation som råder i dag eller en framtida situation där klimatförändringar kan påverka nybildningen av grundvatten. Sökanden hänvisar även till SOU:s rapport 2015:51 "*Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning*" där medelgrundvattennivån vid Almby prognostiserats som "*oförändrad*" fram till 2098.

Att hänvisa till den generella, hydrologiska situationen och till en prognos anser nämnden inte vara tillräckligt som försiktighetsåtgärd. Nämnden bedömer att verksamhetens art inkluderandes sprängning och sänkning av grundvattennivån sammantaget med avståndet till närmaste dricksvattenbrunn (260 m) innebär att risk för negativ påverkan på dricksvatten inte kan uteslutas. Sökanden bör därför ta höjd för detta och det bör regleras i tillståndet. Om mark- och miljödomstolen beviljar tillstånd vill nämnden att domstolen ställer villkor på sökande att de innan verksamheten startar utför analyser på närliggande dricksvattenbrunnar med avseende på kvalitet och kvantitet.

Risk för kast vid sprängning

Med anledning av närheten till bostadsbebyggelser (som minst ca 270 m) bedömer nämnden att det föreligger stor risk för kast som når bostadsbebyggelse vid sprängning, sökanden bör därför redogöra för skyddsåtgärder.

5.1.5 Övriga remissmyndigheter

Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SMHI och Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig.

5.2 Friluftsförändringen i Vänge och Hagunda IF

Det enda friluftsförändringsområde som Vängeborna kan nå till fots är rekreations-skogen som borde vara ett skyddat friluftsområde och skogen har i minst 100 år använts som ett friluftsområde för Vängeborna. När Vänges östra flank byggs ut enligt Uppsalas översiktsplan med ca 900 hushåll blir detta rekreationsområde än viktigare. Denna skog är det enda friluftsområde som nuvarande och framtida Vängebor har inom gångavstånd. Möjligheten att lätt nå gröna, ostörda strövområden för motion och friluftsliv är avgörande för livskvaliteten. Det är väsentligt att notera att rekreations-skogen omfattar även området öster om elljusspåret hela vägen fram till skogsskiftesgränsen, redovisad karta över 5 km spåret visar att området nyttjas aktivt. Spår och stigar har iordningställt helt ideellt för några år sedan. I detta mest östliga område finns även fler stigar, svampställen, lägerplatser och gläntor som användas i det fria friluftslivet av både barn och vuxna.

- Skogen öster om Vänge, i bergtäktens omedelbara närhet, är Vängebornas viktigaste och mest använda rekreationsområde; den är Vänges lunga.
- Området är en nyckelfaktor i Vänges boende- och livsmiljö.
- Områdets viktiga funktion för bygdens livs- och boendekvalité hotas av bergtäkten.
- Friluftsförändringen och Hagunda IF vill att detta värdefulla friluftsområde bevaras och utvecklas.

Swerock anger verksamhetstider och borttider så som att borning sker totalt 30 veckor per år (10 x 3veckor/ gång). Till detta kommer sprängning, krossning, lastning m.m. Slutsatsen är bullerhändelserna är så frekventa att enskilda bullerhändelser inte kan urskiljas och att bullret kommer att störa hela året.

Swerock föreslår störande bullernivå – nämligen bullernivå E – där ett tröskelvärde enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller vid bebyggelse (NV 5709) inte är meningsfullt. Vid bullernivå E, med 45-50 dB(A), är bullerhändelserna så frekventa att enskilda bullerhändelser inte längre kan urskiljas. Bullret stör hela tiden.

Föreningarna menar att bullernivå C – med tröskelvärde 45dB(A) under högst en timme per dag, som gäller för friluftsområden – ska vara styrande för tillståndet.

Närheten till bergtäkten gör också att stora ytor kommer att vara dammtäckta, vilket förstör den idag i stort sett orörda skogens naturvärden, den gröna, tysta naturmiljö som är grunden för naturupplevelser som fågelsång, doften av blommor, barrskog m.m.

5.3 Enskilda

Under målets handläggning har Swerock genom bl.a. justerade villkorsförslag och uttryckliga åtaganden godtagit en del framförda synpunkter. Redovisningen här har därför begränsats till i huvudsak områden och frågor där enighet inte råder.

5.3.1 Jur.dr. JS huvudmän

JS har företrätt PAG, UG, LAS, ES, AL och HL, HK, MLK, TH, CR, GB, HS, RC, AD, MG, KG, ME, JB och JA (G m.fl.).

De har hänvisat till bl.a. en utredning om kväverening i våtmark (aktbil. 154), en bedömning av kastlängder och evakueringsområde för en täkt utanför Skövde (aktbil. 171), yttranden från HL och AL respektive yttrande från LS och ES samt har, som de slutligt bestämt sin talan (och som de får förstås) anfört i huvudsak följande.

Yrkanden

G m.fl. har yrkat i första hand att ansökan ska avslås och i andra hand att den ska avvisas. I tredje hand, och för det fall verksamheten medges, har de yrkat dels att tillståndet ska förenas med villkor enligt vad som anges nedan (se tabell), dels att det ska vara förbjudet

- att uppföra asfaltverk och att tillverka asfalt i täktområdet,
- att uppföra betongfabrik och att tillverka betong i täktområdet,
- att föra in, mellanagra och återvinna massor i täktområdet,
- att föra in, mellanagra och genom mekanisk bearbetning återvinna massor i täktområdet,
- att tillverka jord i täktområdet, samt
- att till täktområdet föra in och använda massor annat än för att bygga upp bullervallar.

Swerocks villkorsförslag m.m.	G m.fl. villkorsförslag m.m.
4	Buller från verksamheten, inklusive transporter, ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiger följande begränsningsvärden: • 50 dB(A) vardagar (mån-fre) kl. 07.00 - 18.00. • 45 dB(A) kvällstid kl. 18.00 - 22.00 samt lördag, söndag och helgdag kl. 07.00-18.00. • 40 dB(A) nattetid kl. 22.00 - 07.00 med högsta ljudnivå 50 dB(A). • 40 dB(A) Inom områden som i kommunens översiktsplan markerat som friluftsområde d.v.s. ekvivalent ljudnivå. Om bullret innehåller ofta återkommande impulsljud eller hörbara tonkomponenter, t.ex. vid skutknackning och lastning i tomma lastbilsflak, ska ovan angivna värden sänkas med 5 dB (A).

	Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. En första kontroll ska ske så snart särskilt bullrande verksamheter såsom borrar, skutknackning och/eller krossning har påbörjats. Kontroll ska då ske för vart och ett av dessa moment. Kontroll ska sedan ske minst fyra gånger per år. Kontroll ska även ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller på tillsynsmyndighetens begäran.
5	Sprängningar får inte utföras som medför att dels den sprängningsinducerade vibrationshastigheten, uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder, överstiger värdet 4 mm/s, dels luftstöt vågor vid närmaste bostäder överstiger värdet 100 Pa, uttryckt som frifältvärde. De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning enligt svensk standard, för närvarande SS4604866 eller motsvarande vid sprängning, vid närmaste bostäder vid varje sprängningstillfälle
6	Starkt bullrande verksamhet såsom krossning, borrar, sprängning och skutknackning får endast bedrivas vardagar mån-fre kl. 07.00-18.00. Utlastning får ske måndag- fredag kl. 07.00-22.00. Under minst 4 sammanhängande veckor perioden 15 juni till 15 augusti, är det förbjudet att bedriva starkt bullrande verksamhet såsom borrar, sprängning, skutknackning och krossning. Verksamhetsutövaren ska senast den 30 april varje år informera tillsynsmyndigheten om under vilken period detta kommer tillämpas.
8	Swerocks villkorsförslag angående dammbekämpning ska kompletteras enligt följande. • Damning från krossutrustning ska begränsas med inkapsling och stoftavskiljare eller med vattenbegjutning. Stofthalten i utgående luft från inkapslad utrustning får inte överstiga riktvärdet 20 mg/m³ ntg. • Väg 72 ska efter samråd med Trafikverket, inom 500 meter från avtagsvägen till bergtälten, hållas ren från sand, sten och lera från tälten. • Innan tunga fordon lämnar tälten ska samtliga hjul köras genom hjultvätt. UG m.fl. kan acceptera att ett krav på asfaltering av cirka 75 meter av infartsvägen kan gälla istället för ett krav på hjultvätt, dock under förutsättning att det överlämnas till tillsynsmyndigheten att utvärdera åtgärden samt att tillsynsmyndigheten ges befogenhet att vid behov förelägga om ytterligare dammbegränsande åtgärder om asfaltering inte räcker som åtgärd för att dels komma åt damning, dels komma åt problemet med att sprida lera och grus på väg 72.
9	Kemikalier inklusive petroleum-produkter och farligt avfall ska vara märkta samt förvaras i täta behållare på tät invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Invallningen ska rymma den största behållarens volym plus 10 % av övriga behållares sammanlagda volym. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner. Utrustning för sanering av oljespill och annat läckage ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet. En beredskapsplan för att hantera olyckor som kan hota grundvattnet ska finnas samt ärligen genomgåas med all personal.
10	Service av maskiner samt oljehantering inklusive tankning av fordon och maskiner ska ske på hårdgjord tät yta, där spill kan saneras. Spill ska omhändertas och absorberer ska finnas på platsen om ett läckage skulle uppkomma.
12	Tredje stycket i Swerocks villkorsförslag ska utgå, alternativt utformas enligt

	följande. Tillsynsmyndigheten <i>får</i> utifrån bolagets redovisning av genomförd slutlig efterbehandling av delar av täktområdet, besluta om lämplig reduktion av den ekonomiska säkerheten.
13	Bolaget ska senast vid tiden för att den nu tillståndsgivna verksamheten påbörjas ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling med 7 000 000 kr. Säkerheten, som ska bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken, ska godkännas av och förvaras hos tillståndsmyndigheten.
14	Swerocks villkorsförslag ska utformas så att kraven ska uppfyllas <i>inom</i> tillståndstiden.
16	Swerocks villkorsförslag angående kontrollprogram ska kompletteras enligt följande. • Verksamheten får dock inte påbörjas förrän kontrollprogrammet har godkänts av länsstyrelsen.
17	Swerocks villkorsförslag angående stängsling ska kompletteras enligt följande. • Vid brytfronten mot väster och mot stensättningen Vänge 239 ska stängsel sättas upp för att förhindra olycksfall och flyttas allteftersom brytningen fortskrider.
18	En skogsriddå, som insynsskydd och som skydd mot dammspridning, ska lämnas runt hela täkten. I förekommande fall ska skogsriddån vara framför bullervallar.
19	Swerocks villkorsförslag angående hantering av dagvatten ska kompletteras enligt följande. • Provtagningens omfattning, parametrar och intervall ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Parametrar som ska minst ska analyseras är oljeindex, suspenderat material, totalkväve, ammonium, pH och temperatur). Provtagning ska ske då vattnet är varmt, om möjligt vid en temperatur över 15 grader Celcius (delegation).
20	Minst en vecka innan varje sprängning ska berörda inom en radie av 1 kilometer från täkten informeras om tidpunkt för sprängning. De som så önskar ska kunna få information elektroniskt via e-post eller sms. Bolaget ska samråda med närboende och tillsynsmyndigheten och formerna för information.
21	Krossar och sorteringsverk ska drivas med el från det fasta elnätet.
23	Innan täktverksamheten påbörjas ska bolaget erbjuda samtliga fastigheter inom en radie av 750 meter runt täkten en syneförrättning enligt gällande standard SS 460 48 60. Syneförrättningen ska genomföras i samråd med respektive fastighetsägare.
24	UG m.fl. biträder länsstyrelsens förslag X, Y och Z angående skyddsåtgärder för groddjur, se avsnitt 5.1.2.
25	Swerocks villkorsförslag angående externa massor ska kompletteras enligt följande. • I första hand ska internt material användas för att uppföra bullervallar. Först när det interna materialet inte räcker får bolaget föra in externa massor. Sådana massor som förs in i täktområdet ska vara rena och inerta. • Innan externa massor tas in i täktområden ska bolagets rutiner för att kontrollera massorna godkännas av tillsynsmyndigheten.
Delegation A	Tillfälligt utökade arbetstider för krossning under väl avgränsade tider.
Delegation C	Åtgärder för efterbehandling.
Delegation E	Mottagningskontroll för externa massor.

Ytterligare villkor, enligt förslag från G m.fl.	De biträder länsstyrelsens förslag alt. 1 angående massor för anläggande av bullervallar, se avsnitt 5.1.2.
	Verksamheten får inte påbörjas innan en arkeologisk undersökning av stenålders-lokalen (Vänge 241) och den del av bytomten (Vänge 244) som berörs av exploateringen är slutligt genomförd.
	Ett fornlämningsområde på 50 meter ska bevaras runt stensättningen (Vänge 239) för att det ska gå att förstå och uppleva den. Stensättningen ska vara tillgänglig för allmänheten.

Sammanfattning

Skälen för att ansökan ska avvisas, alternativt avslås är främst följande.

- Behovet av en ny bergtäkt i regionen kan inte styrkas. Det finns så många täkter i området att det saknas behov av att öppna några fler.
- Etableringen av bergtäkten på platsen strider mot kommunens översiktsplan.
- Den valda lokaliseringen är helt olämplig för en bergtäkt, och strider därmed mot lokaliseringsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken.
- Bullersituationen kan innebära olägenhet för människors hälsa.
- Verksamheten har en negativ inverkan på friluftsliv och därmed på människors hälsa.
- Swerock har inte visat hur de säkerställer att trafikbuller inte kommer att påverka människors hälsa.
- Buller från trafik på väg 72 borde ha ingått i prövningen, och det buller borde ha redovisats i MKB.
- Ansökan måste kompletteras med dispens från artskyddsförordningen för att kunna beviljas med avseende på skyddet av större vattensalamander respektive hasselsnok i området. Så länge en sådan dispens inte har givits, eller på grund av bristande underlag inte kan behandlas, ska ansökan avslås.
- Det saknas nödvändiga medgivanden från berörda dikningsföretag, och det saknas uppgifter om nödvändiga förändringar i dikningsföretagens kostnadsfördelningslängder med hänsyn till förändrade vattenflöden. Detta gäller i synnerhet Almby dikningsföretag 1956.
- Utjämningsmagasinet är dimensionerat utifrån felaktiga nederbörds-antaganden. Sökanden har inte beräknat framtida nederbördsmängder utifrån en klimatfaktor med beräknad nederbörd plus 25 procent, vilket måste anses vara det vedertagna.
- Verksamheten innebär lokal risk för enskilda vattentäkter.

Förbud mot viss verksamhet

För att det inte ska råda någon osäkerhet om huruvida bolaget i framtiden ska kunna få rätt att bedriva icke tillståndspliktiga asfalttillverkning, betongtillverkning eller jordtillverkning i täktområdet, måste det tydligt framgå av tillståndet att sådan verksamhet inte ska vara tillåten. Om inte bolaget har för avsikt att bedriva sådan verksamhet inom täktområdet så finns inte heller någon anledning för bolaget att motsätta sig ett sådant villkor, som av närboende skulle ses som en värdefull gest.

Lokaliseringsfrågan

G m.fl. menar att det (med hänvisning till kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken) föreligger hinder mot att etablera en bergtäkt på den sökta platsen. Skälen för det är främst följande.

- Verksamheten strider mot Uppsala kommuns översiktsplan.
- Omgivningseffekterna (buller, vibrationer, dammspridning samt skada på dricksvattentäkter och växande skog) kommer att bli oacceptabla.
- Alternativa lokaliseringsmöjligheter har inte undersökts tillräckligt.
- Verksamheten kan förväntas öka belastningen på väg 72.
- Verksamheten förhindrar en framtida utbyggnad av tätorten österut längs järnvägen.

Översiktsplanen

En aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av lämplig plats för en tillståndspliktig verksamhet (se t.ex. MÖD 2005:66, MÖD 2008:41 och MÖD 2009:32).

G m.fl. (och länsstyrelsen) menar att det föreligger hinder mot en ny bergtäkt på den sökta platsen eftersom en sådan etablering kommer strida mot intentionerna i kommunens översiktsplan avseende utvecklingen av Vänge och området runt samhället.

Bergtäkten ska lokaliseras inom ett landsbygdsområde. I Uppsala kommuns översiktsplan (ÖP, avsnitt 3.3.3) definierar man begreppet landsbygdsnärningar: Landsbygdsnärningar är areella näringar som jord- och skogsbruk samt verksamheter som är ytkrävande och/eller kräver speciella anläggningar/lokaler och/eller innebär brukande av mark/vatten och som svårtligen kan lokaliseras i staden, tätorterna eller i särskilda verksamhetsområden. En bergtäkt är inte en sådan verksamhet som avses i översiktsplanen.

Området ligger också inom vad som i ÖP benämns Omland. Syftet med (ÖP, avsnitt 3.3.4) att avgränsa ett omland runt staden är att säkra utvecklingsmöjligheterna för landsbygdsnärningarna, att inte bygga bort möjligheterna att i framtiden expandera staden på ett ekonomiskt och miljömässigt effektivt sätt samt att värna vissa rekreations- och landskapsvärden. Bergtäkten kommer att förstöra förutsättningarna för rekreation och för att bevara landskapsvärden.

Det sökta läget för verksamheten har i Uppsala kommuns översiktsplan pekats ut som område som ”kan på längre sikt vara intressant att utveckla till verksamhetsområde, eventuellt med koppling till Dalabanan”. En bergtäkt kommer att omintetgöra möjligheterna till den avsedda utvecklingen. Dessutom kommer stora områden runt täkten inte att kunna användas för bostäder eller annan känslig bebyggelse i framtiden.

Behovsfrågan

Eftersom det redan finns flera bergtäkter i kommunen, bl.a. en närbelägen på något närmare avstånd till staden och som planerar utvidgad verksamhet, så saknas det behov av att en ny täkt öppnas.

Behovet av täktmaterial har betydelse även vid lokaliseringsbedömningen. När det gäller bergtäkter finns normalt goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med andra täkter eller

om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet, kan i och för sig lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § första stycket (se Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 5176-11).

G m.fl. beskrivningen av olägenheter på grund av den planerade verksamheten är relevant också för behovsbedömningen. Det är främst störningar i form av buller och vibrationer som kommer bli märkbara. Verksamheten kommer att medföra stora inskränkningar i möjligheterna att utnyttja friluftsmarker, inklusive joggingspår. Det kommer också att bli stor påverkan på trafiken.

Det finns flera aktiva täkter i stadens absoluta närhet. Swerock har inte redovisat information som säger att existerande bergtäkter inte skulle kunna leverera fullgott ersättningsmaterial till naturgrus.

Vid en allsidig tillämpning av hänsynsreglerna, främst 2 kap. 3 §, menar G m.fl. att det inte finns ett sådant behov av att bryta sten på den valda platsen att det skulle överväga nackdelarna med täkten. Det material som ska utvinnas kan dessutom ersättas med andra täkter i närområde. Även om det skulle finnas ett behov av mer bergmaterial, så kan det inte vägas upp av den dåliga lokaliseringen. Mot bakgrund av alla dessa aspekter sammantaget måste den valda lokaliseringen bedömas som olämplig enligt 2 kap. 6 § första st. miljöbalken och att ansökan om tillstånd därför ska avslås.

Transporter

Enligt ansökan kommer vid ett värsta scenario det totala antalet transportrörelser till och från täkten enligt beräkningar att uppgå till 384 st. per dag (aktbilaga 9 s. 4 f.). Om man utgår från de av Länsstyrelsen föreslagna arbetstiderna, kl. 07-18, så innebär det 35 lastbilstransporter i timman eller att det kommer passera en tung lastbil var annan minut. Eftersom hälften av bilarna är fulla med material från täkten, kan man förvänta sig att det vid varje lass blåser av lätta fraktioner så snart farten tilltar. Den andra hälften är tomma, vilket ofta medför ett mer slamrande ljud.

Enligt ansökan skulle den täktrelaterade trafiken på väg 72 innebära en trafikökning med 5 %, varvid andelen tung trafik skulle öka med 37,6% på denna väg. Detta visar vilken omfattande trafik som kan förväntas pga. täkten. Sökanden har i sitt svar (sid 18 i aktbilaga 47) till MHN i Uppsala angivit sin inställning till provningens omfattning vad gäller buller, och menar att när det gäller buller från trafik på allmän väg så är det riktlinjerna i infrastrukturpropositionen 1996/97:53 som ska gälla, vilket medför en högre bullernivå än om man skulle tillämpa riktvärdena för industribuller.

Avståndet till väg 72 från bostadshuset på Lilla Almby är under 50 meter. Även andra boende är i dag starkt påverkade av vägbuller från väg 72. Det saknas också dämpande skogsriddar mellan väg och bostadshus. Boende längs med väg 72 kommer alltså dels få utstå helt nytt buller från verksamheten i täkten, dels kommer man få stå ut med ökade trafik med tunga fordon. Det är samma förhållande för de boende i Vänge som bor närmast väg 72. Närheten till täkten kommer också att märkas på väg 72 genom att vägbanan periodvis kan förväntas bli nedsmutsad av

damm, sand, stenar och lera. Transporterna kommer även utgöra ett trafiksäkerhetsproblem, dels när de ska svänga på och av väg 72 men också genom befarade omkörningar på den förhållandevis smala vägen. Samtliga transporter till och från takten måste passera befintlig cykelbana som följer väg 72 på dess norra sida. Givet den trafikmängd som redovisas i ansökan kan det förväntas passera en lastbil, över cykelbanan, var annan minut under produktionstid. Att det kommer bli trafikproblem, med olycksrisker torde framstå som självklart. I detta fall måste transport till och från den planerade takten prövas som ett följdföretag enligt 16 kap. 7 § miljöbalken (se bl.a. NJA 2004 s. 421, MÖD 2007:30 och MÖD 2003:30).

Artskyddsfrågor

Det krävs artskyddsdispens för att få påverka förutsättningarna för såväl större vattensalamander som för hasselsnok. Då det fortfarande saknas underlag eller tillräckligt underlag för att kunna bedöma hur dessa arter kan komma att påverkas av takten, så innebär det dels att frågan om artskyddsdispens inte kan behandlas. Av inventeringarna framgår att det även finns andra mycket skyddsvärda växter och djur. Dels innebär att ansökan till takten ska avslås med hänsyn till bestämmelserna om artskydd.

Negativa effekter av sänkning av grundvattennivån i området

Enligt sökanden sträcker sig influensområdet i berg upp emot ca 400 meter ut från brytområdet. Störst utbredning predikteras kring den djupare västra delen av brytområdet och mindre kring den östra delen.

Det finnas risk för att skog och annan växtlighet inte får det vatten som krävs, med skogsskador till följd. Det finns även risk för att våtmarker där t.ex. större vattensalamander lever kan komma att torka ut. Att influensområdet ligger så nära bebyggelse, i vart fall Lilla Almby och möjligen Smedstorp, innebär en risk för sättningar i hus och påverkan på dricksvattenbrunnar.

Kväverening

Den utredning som G m.fl. låtit utföra (WRS, Stråe, 2018) visar att sökandens utredning på flera punkter inte håller måtten. Swerock har inte visat att det är möjligt att genomföra kvävereningen på platsen med den valda tekniken.

Frågan om kväverening berör förutsättningarna att innehålla gällande miljökvalitetsnormer i nedströms liggande vattendrag. Frågan om kväverening är också en viktig mot bakgrund av det nationella miljömålet – ingen övergödning.

Eftersom Swerock inte presenterat utredning som visar att den ansökta verksamheten inte bidrar till att någon miljökvalitetsnorm inte uppfylls eller att icke försämringskravet (enligt 4 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen) är uppfyllt, ska ansökan i första hand ska avslås, och i andra hand avvisas (eftersom det saknas nödvändigt processunderlag).

Prövotidförfarandet; påverkan på dikningsföretag

UG m.fl. motsätter sig att frågan om slutliga villkor för bortledning av yt- och grundvatten till nedströms liggande dikningsföretag skjuts upp under en prövotid. Tillstånd till bergtäkten ska inte ges förrän dessa frågor är utredda.

Från täktområdet går diken med avrinning till 1956 års dikningsföretag (Almby dikningsföretag) och därefter till Läbyån, som regleras genom Läbyåns vattenavledningsföretag (Hågaån). Från täktområdet går också skogsdiken som anlagts genom skogsdikningsföretag, med Lilla Almby som en av deltagarna.

De diken om vattendrag som avses ta emot vatten från täktområdet, Almby dikningsföretag och Läbyåns vattenavledningsföretag, är rättsligt reglerade utifrån utgångspunkten att marken ska vara så optimal som möjligt att odla på.

Redan idag är markerna ner mot Läbyån ofta översvämmade under vår och höst, och ytterligare vatten i detta dike kan leda till stora konsekvenser för odlingen. Det är detta flöde som sökanden avser att ha som huvudsaklig avrinningsväg från täkten. Sökanden har inte presenterat vilka de rättsliga förutsättningarna är för att kunna tillföra dessa diken ytterligare vatten. Sökanden har vidare inte redovisat att man tagit kontakt med dessa dikningsföretag för att kunna bli deltagare.

G m.fl. menar att det måste finnas någon form av beredskap för hur man ska hantera ett 30-, 50-, eller 100 års regn. I vart fall måste sökanden redogöra för vilken effekt sådana regn kan komma att få på nedströms belägna områden. Skulle domstolen ge sökanden tillstånd till täktverksamhet, med vattenfrågan uppskjuten under en prövotid, finns det risk att markerna under utredningstiden blir obrukliga på grund av översvämnningar. Enligt förslaget till utredningsvillkor ska utredningar om flödena lämnas in inom tre år. Med hänsyn till de vidare rättsliga processerna är det troligt att vattenfrågan inte kommer att lösas förrän 5–8 år efter det att täkten påbörjats.

Sökanden har inte presenterat någon utredning som visar att den föreslagna provisoriska föreskriften (som anger ett gränsvärde om 18 l/s) är kopplat till den juridiska verkligheten och till risken för översvämnningar. G m.fl. menar att de vattenrättsliga förhållandena med en täktverksamhet, ska vara oförändrade i för-hållande till dagens situation. UG m.fl. motsätter sig att frågan sätts på prövotid. Om mark- och miljödomstolen inte avvisar ansökan, måste ett tillstånd förenas med villkor som säkerställer att bortledning av vatten från täktområdet aldrig överskrider den juridiska kapaciteten i nedströms liggande diken och vattendrag, i vart fall med beredskap för ett 100-årsregn.

Markavvattnings; torrläggning av en våtmark

Av ansökan framgår att en våtmark som är belägen i det nordöstra hörnet av verksamhetsområdet kommer att torrläggas till följd av att vattnet ska ledas söderut. Åtgärden utgör tillståndspliktig markavvattnings.

Buller

Det kommer med säkerhet att uppstå stora negativa konsekvenser för närboende i form av buller och andra hälso- och miljöstörningar som bedöms vara oacceptabla. Verksamheter vid bergtäkter genererar olika slags buller, med olika klang, styrka och varaktighet. Buller från sprängningar kan förväntas vara kraftfulla och korta, men med kraftiga vibrationer. Efter sprängning måste större stenblock krossas till mindre stenar (skutknackning) vilket brukar ske med stora hackande aggregat. Den typen av buller kan vara mycket högt och pågå under längre sammanhängande perioder. Det blir höga ljud, ofta s.k. impulsljud, när den hamrande metallhammaren krossar stenblocken. För att få ner stenar i krossen krävs lastmaskiner som kör runt i tåkten, vilka orsakar buller även vid det lastande momentet och då stenar ramlar ner i krossen. Därefter blir det långvarigt högt malande buller från krossverksamheten. Detta ljud lägger bullermattor över omgivningen. Om större stenblock lastas på tomma lastflak blir det ett högt metalliskt buller. Slutligen kommer transporter till tåkten, inom tåkten och från tåkten att alstra buller inom stora avstånd. Tomma lastbilar skramlar ofta högre än fulla, men för att dra fulla flak krävs mer motorstyrka vilket skapar ett särskilt buller.

Verksamheten kan förväntas alstra buller som överskrider Naturvårdsverkets rekommenderade gräns för buller i friluftsområde i det grönområde som översiktsplanen anger öster om Vänge tätort. Samma sak kan förväntas österut. Av de personer som står bakom detta yttrande, är det ägarna till gården Lilla Almby respektive ägarna till Smedstorps gård, där det bedrivs verksamheter med hästar, som bedöms bo närmast täktområdet. Avståndet till brytgräns uppskattas till cirka 250 meter från Lilla Almby. Även andra berörs, både av buller och vibrationer från tåkten men också av de många tunga transporter som kommer passera på väg 72. G m.fl. ansluter sig till remissmyndigheternas synpunkter och farhågor när det gäller buller.

Reglering av buller (villkor 4)

Vissa ljudkaraktärer är särskilt störningsframkallande. I de fall verksamhetens buller karakteriseras av ofta återkommande impulser som vid nitningsarbete, lossning av metallskrot och liknande eller innehåller ljud med tydligt hörbara tonkomponenter bör värdena i tabell 1 sänkas med 5 dBA (se Naturvårdsverkets rapport 6538). Skutknackning har en ljudkaraktär som impulsljud, vilket motiverar en sänkning av gränsvärdet med 5 dB(A). Man kan också förvänta sig dessa ljudkaraktärer då man lastar stora stenar i tomma lastbilsflak av metall. Det kan även finnas andra moment då impulsljud uppstår. Om bullret innehåller ofta återkommande impulsljud eller hörbara tonkomponenter ska ovan angivna värden sänkas med 5 dB (A).

Arbetstider i tåkten (villkor 6)

Den tid då bullrande verksamhet ska vara tillåtet bör i största möjliga mån följa de tider då de flesta yrkesverksamma är borta från hemmet. Detta är grunden till yrkandet att den normala arbetstiden ska vara kl. 07.00-18.00. En sådan begränsning av arbetstiden är skälig.

Givet att täktverksamheten kommer att bedrivas under minst 25 år, och att verksamheten kommer störa kringboende då man vistas i sina hem så kan det inte anses

vara orimligt att kräva en längre sammanhängande period av bullerfrihet. G m.fl. yrkar därför att det under perioden 15 juni till 15 augusti varje år ska vara en sammanhängande period av fyra veckor då det inte bullrar. Detta ökar förutsättningarna för att man i vart fall under vissa år kan glädjas åt en bullerfri semesterperiod i hemmet. Bolaget får själva bestämma vilken period detta ska vara, men det ska anmälas till tillsynsmyndigheten varje år före utgången av april månad. Sökandens åtagande att inte bedriva borrhning och skutknackning under juli månad är i och för sig bra, men inte tillräckligt. Åtagandet bör under alla omständigheter skrivas in i tillståndet som ett förbud.

Bullervallar; skogsridå

UG m.fl. menar att det är viktigt att bullervallar kan anläggas så snart som möjligt, och att det alltid ska finnas bullervallar som skyddar mot buller innan olika moment sätts igång. UG m.fl. yrkar att sökanden uppför ytterligare en bullervall åt öster.

I första hand ska internt material användas för bullervallarna, och först om inte detta räcker får det tas in externt material. Syftet är att hushålla med naturresurser samt att minimera transporterna. Som yrkats inledningsvis ska inga andra massor få föras in i täktområdet, än sådana som ska användas till att anlägga bullervallar. Det är viktigt att dessa massor är rena. Det är också viktigt att bolaget upprättar ett egenkontrollprogram som visar att man har förutsättningar att upptäcka eventuella förorenade massor, och förhindra att dessa förs in. Ett sådant egenkontrollprogram bör först godkännas av tillsynsmyndigheten.

Yrkandet om att det ska finnas en skogsridå runt hela täkten, kvarstår. Med hänsyn till att all skog runt täkten inte ägs av sökanden, kommer skogen att avverkas när den är avverkningsmogen. Detta följer av skogsvårdslagen. För att bibehålla skyddande skogsridåer runt hela täkten måste det vara sökanden som har rådigheten över skogen, och ingen annan. Det går därför inte att förlita sig på att befintlig skog kommer att vara kvar. Det går inte heller att förlita sig på avtal med markägarna eftersom fastigheterna kan komma att säljas.

Risk för kast vid sprängningar; avspärningar

Det går inte att helt bortse från handhavandefel eller andra oförutsedda händelser vid sprängning. Det föreligger därför en risk för flygande sprängsten (stenkast), se utredning framtagen av Nitro Consult (aktbil. 171).

Den närmaste bostaden ligger 240-270 meter från brytområdesgränsen (Johannelund). Det finns ytterligare bostäder inom 300 meter från bergtäkten. De boende känner en stor oro för vad som kan hända i framtiden med en bergtäkt som närmaste granne. Även om bolaget vidtar försiktighetsåtgärder kan man ändå inte känna sig säker om man befinner sig så nära sprängplatsen som 240-400 meter. De som bor närmast tänker man kommer att undvika att vara utomhus när sprängningar pågår, vilket innebär en allvarligt inskränkning i den personliga rörelsefriheten på den egna bostadsfastigheten. Rädslan går inte att argumentera bort; den är upplevd hos var och en. Rädslan för stenkast måste behandlas som en psykisk immission. Mot bakgrund av det anförda kan ifrågasättas om täkten är

lokaliserad på ett lämpligt sätt. I andra hand måste sökanden presentera ytterligare försiktighetsmått.

Det finns permanentbostäder inom den 400 meters radie som Nitrokonsult nämner som säkerhetsavstånd. Det kan naturligtvis inte vara rimligt att etablera en bergtäkt så nära permanentbostäder och lantbruksföretag, att boende av säkerhetsskäl med jämna mellanrum måste lämna sina hem eller att man måste lämna sina sysslor på gården för att inte riskera få sprängsten i huvudet. Om inte bolaget kan garantera säkerhet på annat sätt än genom evakuering av närområdet (inom 400 meter), så kan platsen inte anses vara lämplig (2 kap. 6 § MB) för täktverksamhet. Verksamheten kan då inte tillåtas.

Vibrationer

Det finns stora risker för vibrationsskador på omgivande fastigheter. Det är inte ovanligt med sprickor i grundplattor, murstockar, väggar och brunnar. Nedrasande sand kan orsaka mekaniska skador på pumpar i brunnar. Strax norr om täkten finns en gård med omfattande hästverksamhet (Smedstorps gård). Eftersom många djur är mycket känsliga för vibrationer kommer den sökta verksamheten medföra fara för att skador på gårdens verksamhet.

Det är därför viktigt att samtliga fastigheter inom ett störningsområde noga kartläggs med foton och annan dokumentation. På detta sätt kan både verksamhetsutövare och fastighetsägare få klarhet i vilka skador som fanns före verksamheten, och vad som har uppstått efter det att verksamheten påbörjas.

Swerock har inte visat att sprängningar inte kommer att orsaka ytterligare skador. Om tillstånd ges, ska villkor 5 utformas i enlighet med vad som yrkas ovan. Därtill bör ett nytt villkor avseende inspektion och dokumentation av fastigheter etc. ska föreskrivas.

Dammspridning

Risker förknippade med dammspridning är dels en risk för människors hälsa att andas in damm, dels skador på maskiner och teknik, dels skador på växtlighet och växande skog.

Friluftsliv

Skogen runt täktplatsen är ett viktigt rekreationsområde för de närboende. I skogen öster om Vänge samhälle finns ett 2,5 km långt elljusspår samt en obelyst men uppmärkt femkilometersslinga. Framförallt elljusspåret frekventeras av Vängeborna, under stora delar av dygnet både vardagar och helger under årets alla månader. Skola och förskola nyttjar området ofta och även idrottsföreningar för sin ungdomsverksamhet. Att området som benämns ”den gamla tallskogen” (och som har höga naturvärden och ligger nära Vänge samhälle) undantas från själva täktverksamheten är i och för sig bra. Men eftersom området kommer ligga i omedelbar närhet till brytområdet så kommer det att vara så kraftigt påverkat av buller det inte kommer finnas möjlighet att uppleva några naturvärden. Områdets karaktär av värdefullt friluftsområde kommer att vara mycket litet.

Risker för en närbelägen hästgård

300-400 meter norr om den planerade tåkten ligger Smedstorps gård. På gården finns idag 13 hästar varav 11 är inackorderade. Tre av hästarna går på "lösdrift", dvs. de är ute dygnet runt med tillgång till en ligghall att ta skydd i. Sommartid vistas samtliga hästar ute på bete dygnet runt. På gården bedrivs många ridkurser av olika slag. Det kommer gästtränare bl.a. från Schweiz och USA. Många gästande hästar, ryttare och tränare besöker gården för att bedriva träning på anläggningen.

På gården bedrivs verksamhet veckans alla dagar, och kön till hyrplatser (boxar) är väldigt lång, mycket tack vare det lantliga läget, de fina träningsmöjligheterna men att det samtidigt ligger nära staden.

Många djur är känsliga för buller, särskilt om det är plötsliga bullerfenomen av typen sprängsalvor. Om tillstånd till tåkten ges finns det uppenbara risker för att man tvingas ställa in kurser, i vart fall om de kommer att sammanfalla med sprängningar i tåkten. Att hinna varna alla ryttare innan sprängning ska äga rum är inte genomförbart. Hästar är flyktdjur och om de bli skrämda så finns inga staket i världen som kan hindra dem från att inte fly. "Knallar" från sprängningar är sådana plötsliga ljud som får både djur och människor att reagera starkt. Frågan är om det ens är möjligt att fortsätta bedriva hästverksamheten om tillstånd medges. I ett sådant läge finns det också uppenbara risker för att fastigheten helt har förlorat i värde. Det saknas utredningar om hur djuren i sig, och hur verksamheten i stort på Smedstorps gård kan komma påverkas av en bergtäkt i närområdet.

Kemikaliehantering

Det ställs tydliga krav på märkning av kemikalier, på att invallningen ska ha större volym vilket ger ökad säkerhet t.ex. om nederbörd kommer inom invallningen. Det ställs även krav på att det ska finnas en beredskapsplan för det fall att det inträffar olyckor och att alla medarbetare årligen ska utbildas. Det finns ingen anledning att meddela mildare villkor i det nu prövade målet, jfr M Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 5176-11.

Enskilda vattentäkter

Den ansökta verksamheten riskerar att skada enskilda dricksvattentäkter.

5.3.2 AL, MF, EF, JL, ÅLD, DH, IB, CA, EB, KB, ZL, SL, JS, OÅ, PG och EU

L m.fl. har, som de får förstås, yrkat att ansökan ska avslås. Skälen för det är i huvudsak följande.

- Tåkten skulle innebära en stor störning i en nu relativt ostörd miljö.
- Försämrad trafiksituation på riksväg 72.
- Risk för påverkan av enskilda dricksvattenbrunnar, både kvalitet och kvantitet samt sättningar.
- Risk för sättningar i husgrunder.

- Verksamheten kan innebära begränsningar i användningen av friluftsområdet vid Mullestugan, med flera motionsspår som ligger i direkt anslutning till täktområdet – bland annat skolan nyttjar området mycket.
- Stort ingrepp i naturmiljön samt hot mot skyddade arter bland annat stor salamander.
- Troligen minskade fastighetsvärden.
- Skogsägare i området är även oroliga för om det kan bli en påverkan på skogen ifråga om spridning av luftburna partiklar och förändringar i vattentillgång (mer eller mindre vatten).

Ett starkt motstånd

I samrådsmaterialet finns protestlistor med sammanlagt 982 namnunderskrifter, vilket visar att det finns ett starkt motstånd mot den planerade verksamheten.

Strängare villkor

Arbetstiden bör begränsas ytterligare. En skogsridå framför bullervallarna måste vara ett krav. Även skolor och förskolor måste informeras minst en vecka före sprängningar. Infarter till friluftsområdet bör också förses med information. Det måste ställas skärpta krav för att bevara habitat för större vattensalamander.

5.3.3 HA

HA har, som han får förstås, yrkat att ansökan ska avvisas, alternativt avslås. Han har anfört i huvudsak följande.

Utredningsunderlaget måste betraktas som bristfälligt och förutsättningar föreligger därför inte att meddela tillstånd till verksamheten. Lokaliseringen måste anses som direkt olämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Ur störningssynpunkt får lokaliseringen anses som oacceptabel trots föreslagna villkor och skyddsåtgärder. Sammantaget kan verksamheten inte anses tillåtlig och tillstånd bör därför inte ges.

En förmodad grundvattenavsänkning samt minskad tillrinning av ytvatten och ytligt grundvatten gör att området riskerar att torka ur om bergtäkten öppnas. Det föreslagna skyddsområdet för större vattensalamander är därför inte lämpligt för sitt ändamål. Försiktighetsprincipen innebär att enbart risken för skada är skäl nog för att kräva skyddsåtgärder. Föreslagna skyddsåtgärder längs den västra kanten av verksamhetsområdet kan därför inte godkännas och måste omarbetas. Avverkning av skogen och skapande av öppna vattenspeglar om ca 1,2 ha mellan bullervallarna och väg 72 strider mot det föreslagna villkoret att en skogsridå som insynsskydd ska lämnas söder om bullervallarna.

5.3.4 RW

RW har, som han får förstås, yrkat att ansökan ska avvisas, alternativt avslås. Han har anfört i huvudsak följande.

Vid en eventuell bergtäkt med full verksamhet uppgår den tillkommande belastningen för diket och Almby dikningsföretag till 243 800 m³/år (en ökning från 93 700 m³/år till 337 500 m³/år). Ökade flöden kan antas ske vid nederbörd liknande den vi haft hösten 2017. Konsekvensen för denna ökning är svår att bedöma men man kan redan idag se vilka problem som finns vid mynningen för nämnda dike, vilket är en realitet redan vid ett medelflöde på 93 700 m³/år.

Vattentäkten för fastigheterna XXY och XXZ (sistnämnda ägs av RW) ligger i närområdet till de översvämmade åkrarna. Han oroas över konsekvenserna för sin fastighet om tillstånd ges till en verksamhet som kommer att resultera i större och kanske över tid längre översvämningar jämfört med idag.

Att ökade vattenmängder kommer att ändra förhållanden för markägarna runt dikets mynning är uppenbart, med sämre avkastning på skördar och svårare att bruka marken som följd på grund av fler och större översvämningar.

5.3.5 AÖ

Ö anför i korthet att en bergtäkt på tänkta plats kommer att påverka miljön i närområdet med både buller och damm som driver med vinden och skapar olägenheter för både boende och djurliv. Vår bostad (på fastigheten XYZ) ligger cirka 2 km öster om den tänkta platsen för bergtäkten. Vi och andra boende i vårt närområde skulle få en allvarligt försämrad boendemiljö.

En annan allvarlig effekt av en bergtäkt skulle bli en kraftigt ökad tung trafik på riksväg 72 mellan Uppsala och Sala, främst på delen mellan Kvarnbolund (korsning med rv 55) och Vänge. Det stora problemet gällande en ökning av den tunga trafiken på rv 72 handlar om att hastighetsgränsen för personbilar är 90 km/h och den tunga trafiken har en hastighetsgräns på 80 km/h. Det innebär att hastighetsmarginalen för omkörningar är alldeles för liten för att man ska kunna göra säkra omkörningar. Detta är trafikfarligt, speciellt i rusningstrafik morgon och kväll när det bildas långa köer, framför allt vid trafikljuset i korsningen med rv 55 vid Kvarnbolund. Många bilister kommer att känna sig stressade att de hamnar långt bak i trafikljusköerna. Ökad tung trafik på rv72 påverkar också trafiken på tillfartsvägar till såsom länsväg 626 från Börje/Ströbylund och länsväg 578 från Kristineberg/Håmö. Dessa är vägar för matartrafik från två områden i tillväxt med nya villa-bebyggelser, samt för lv578 hög trafikbelastning till och från Upsala Golfklubb under säsongen. Tung lastbilstrafik på grund av bergtäkten skulle göra det mycket svårare att komma ut på och av rv72.

6. BEMÖTANDE

Under målets handläggning har Swerock godtagit ett antal förslag från remissmyndigheter och övriga motparter. Nedan redovisas, i korthet, bolagets inställning i kvarstående frågor där parterna inte har nått en samsyn.

6.1 Buller vid motionsspår och grönområde m.m.

I den uppdaterade bullerutredning redovisas bedömd påverkan vid motionsspår och grönområde väster om den planerade tåkten. I rapporten, som noterbart utgår från ett worst-case scenario, finns dels en avstämning mot förslagna villkor och Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller, dels en beskrivning av den bullersituation som råder i grönområdet idag. Som metod för att beskriva dagens bullersituation i grönområdet har den inventeringsmetod för kartläggning och kvalitetsbedömning av ljudmiljöer som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5709, 2007 använts (Ljudkvalitet i natur- och kulturmiljöer, God ljudmiljö, mer än frihet från bara buller).

Inventeringsmetoden syftar noterbart till att inventera och identifiera redan befintliga bullerfria områden för att kunna hänföra dessa till olika bullerklasser. Rapporten fastställer således inte bullernormer utifrån en önskad bullersituation i området som blir bindande vid tillståndsprövningar, så har inte heller rapporten tillämpats sedan den publicerades 2007.

Vad gäller grönområdet öster om Vänge leder en bedömning enligt inventeringsmetoden till slutsatsen att det inte rör sig om ett bullerfritt område. Detta beror i hög grad på bullret från väg 72 i söder men även järnvägen i norr. Med hänsyn till att en stor del av området i söder idag har en högre ekvivalent ljudnivå än 45 dBA och att det passerar ca 640 tunga fordon per dygn på väg 72 som ligger närmare än 0,5 km från stora delar av området uppfyller den befintliga ljudmiljön inte kriterierna för ett bullerfritt område enligt bullerklass C eller D. Med tåkten i drift blir den ekvivalenta ljudnivån endast marginellt högre.

Av utdrag ur Översiktsplan 2016 för Uppsala kommun framgår vidare att tåktområdet är utmärkt som ett mindre verksamhetsområde och att det finns en korridor mellan grönområdet öster om Vänge och verksamhetsområdet. Med hänsyn till befintliga förhållanden i grönområdet öster om Vänge är området inte heller utpekad som ett sådant område där låg bullernivå utgör en särskild kvalitet och som skulle kunna motivera avsteg från Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller (jfr MÖD 2006:8). Av intresse för prövningen är vidare de faktiskt bedömda ljudnivåerna i grönområdet runt tåkten som framgår av bilaga (till rapport) och som utvisar att ljudnivån från tåkten blir under 40 dBA med undantag från den inledande brytningen av etableringsytan samt i norra ändan vid brytning på + 25 m i södra delen. Notera här att den ekvivalenta ljudnivån i grönområdet idag utan tåkt ligger över 40 dBA i största delen av grönområdet. Ljudnivåerna är således inte så låga i området idag att det utgör en särskild kvalitet (jfr. Naturvårdsverkets riktlinjer för industri- och annat verksamhetsbuller, Rapport 6538, sid 12). Det är inte ovanligt att tåkter ligger i anslutning till naturmiljöer och i närheten av de samhällen där ett behov produkterna finns. Swerock vidhåller att den valda lokaliseringen måste betraktas som fullt godtagbar från bullersynpunkt.

Vad gäller frågan om impuls ljud vidhåller Swerock att utredningarna i målet utvisar att det ljudet inte kommer att uppfattas som impuls ljud i detta fall.

Swerock kan godta yrkanden om att det i bullervillkoret föreskrivs att borrhjulen ska vara bullerdämpad.

6.2 Risk för kast vid sprängning

Såväl Miljö- och hälsoskyddsnämnden som JS huvudmän tar upp frågan rörande risk för kast vid sprängning. De senare anför härvid att det finns permanentbostäder inom den 400 m radie som Nitro Consult nämner som säkerhetsavstånd (detta är inte ett i sammanhanget relevant påstående, se nedan). Om bolaget inte kan garantera säkerhet på annat sätt än genom evakuering av närområdet så kan platsen enligt JS huvudmän inte vara lämplig enligt 2 kap 6 § MB.

Vad Swerock och den anlitade konsulten Nitro Consult anför i riskanalysen i denna del är emellertid följande (jfr bilaga 4B till ansökan)

Den planerade bergtåkten vid XXX kommer att placeras cirka 300 meter från riksväg 72. Riktas man salvan mot ett annat håll kan man skjuta salvor med "normala" säkerhetsåtgärder fram till cirka 200 meter från en väg.

Sammanfattningsvis stämmer det således i princip att skyddsavståndet ska vara 400 m om sprängsalvorna riktas mot objekten. Swerock och Nitro Consult har dock tydligt förklarat att salvorna ska riktas *från* närliggande objekt, varvid gäller ett skyddsavstånd på ca 200 m. Det behövs följaktligen ingen evakuering så länge avstånden inte är mindre än 200 m (och det finns enligt vad som tidigare redovisats även alternativa åtgärder till evakuering som kan vidtagas i sådana fall).

6.3 Tåktvattenhantering m.m.

Med anledning av vad länsstyrelsen anför anser bolaget att det inte är motiverat att i tillståndet föreskriva krav på anläggande av nitrifikationsanläggning. Detta eftersom utgående vatten från tåktverksamhet normalt inte uppvisar halter av ammonium/ammoniak. Bolaget vill även påpeka att det är utgående halter i avlett vatten från tåkten som bolaget har att ansvara för och inte ämneshalter i nedströms liggande avledningsstråk, vilka även innehåller bakgrundshalter från andra områden än det som bolaget förfogar över för det fall tillstånd till verksamheten medges. Förväntade utgående halter från tåktverksamheten har redovisats.

Bolaget bestrider miljö- och hälsoskyddsnämndens påstående om att risk för påverkan på dricksvattenbrunnar föreligger och får i denna del hänvisa till vad som tidigare ingetts i målet i denna fråga. Bolagets inställning är fortsatt att påverkan på vattenkvantitet eller vattenkvalitet vid kringliggande dricksvattenbrunnar inte förutses uppkomma som följd av sökt verksamhet.

Swerock vidhåller att det inom den redovisade ytan för ett skyddsområde är möjligt att både utföra en anläggning för kväverening med tillräcklig kapacitet och innehålla villkoret om en skogsridå. Bolaget vidhåller sin tidigare redovisade inställning till vattenavledning (utredningsvillkor U1) och kan godta domstolens förslag på reglering i dem del enligt vad som tidigare sagts.

Vad gäller yttrandet från JS huvudmän vidhåller bolaget sin inställning att kväverening inte är motiverad dels eftersom haltbidrag från täktverksamheten är förutsebart måttlig, dels då kväve inte inverkar på miljökvalitetsnorm för Hågaån (något som även länsstyrelsen synes instämma i). Bolaget vill även påpeka att det var som följd av ett förläggande från domstolen som bolaget redovisat möjlig rening med avseende på kväve, vilket inte ska förstås som att bolaget föreslår sådan rening. Det har som underlag för denna redovisning inte gjorts någon detaljprojektering av kväverenande anläggningar.

Vad gäller frågan om vattenavledning får Swerock hänvisa till vad som sägs ovan och föreslaget utredningsvillkor U1.

6.4 Skyddsåtgärder för större vattensalamander

Utredningen ger vid handen att vattentillförseln till dammarna kommer vara fullt tillräcklig under normala nederbördsförhållanden. Vid torrår kommer dock flertalet befintliga småvatten i området sannolikt torka ut liksom det befintliga diket i den nordvästra delen av sökt verksamhetsområde. Swerock kan inte anse att en skyddsåtgärd bör gå längre än att upprätthålla de naturliga betingelserna och t.ex. med konstjord bevattning motverka naturliga variationer i nederbörd.

Vad gäller Övervintringsområde 5 (ÖV5) anser Swerock att länsstyrelsens inställning inte kan anses utgöra en riktig prioritering mellan behovet av bullerskydd och bevarandeintresset. Vad Länsstyrelsen inte synes ha uppmärksammat är här att Swerock har föreslagit ett ersättningsområde istället för ÖV5. Sammantaget måste de föreslagna skyddsåtgärderna och bolagets föreslagna reglering av dessa anses utgöra en fullt tillräckliga och rimliga som grund för att meddela tillstånd till den sökta verksamheten.

6.5 Övriga villkorsförslag och yrkanden

Etappindelning

Swerock bestrider enligt vad som tidigare anförts i målet länsstyrelsens yrkande att tillstånd för etapp B ska avslås. Länsstyrelsen yrkande innebär i praktiken att tillstånd endast skulle ges till etableringsytan och upplagsytan men inte den därefter fortsatta verksamheten.

Förbud för vissa verksamheter

Swerock bestrider även JS huvudmäns yrkanden om att i tillståndet införa olika förbud mot olika framtida specifika verksamheter och åtgärder. Bolagets ansökan omfattar inte längre tillstånd till asfaltverk och betongfabrik. Någon laglig eller saklig grund att förena tillståndet med förbud mot dessa verksamheter föreligger inte.

Buller

Swerocks och länsstyrelsens förslag till villkor skiljer sig när det gäller kontrollfrekvensen. Länsstyrelsen menar att kontroller ska göras minst en gång

per år. Det är Swerocks bedömning att bolagets förslag till villkor när det gäller kontrollfrekvens är fullt tillräcklig och vad som kan anses vara skäligt och miljömässigt motiverat. Länsstyrelsens förslag om mätning årligen anses vara för långt gående krav. Bolaget kan dock åta sig att mäta buller de första tre åren och därefter i enlighet bolagets förslag.

Arbetstider

Swerock vidhåller att föreslagen reglering är lämplig och att ytterligare inskränkningar inte är motiverade. Ett krav på att verksamhet inte får bedrivas under semesterperioden skulle medföra stora och omotiverade inskränkningar i verksamheten. För att ändå till del tillmötesgå motparternas synpunkter kan Swerock AB godta att verksamhet i form av borring och skutknackning inte ska förekomma under juli månad.

Swerock kan inte godta länsstyrelsens yrkande att utökad arbetstid endast bör kunna medges för krossning. En lång rad händelser kan medföra ett motiverat behov av tillfälligt utökade arbetstider, t.ex. utlastning av grus för halkbekämpning på vintern, materialbehov för byggande av vallar vid översvämningar och likande. Delegationspunkt a) medför att länsstyrelsen kan pröva förutsättningar och behov i varje enskilt fall.

Damning

Villkoret innehåller en reglering av ytterligare åtgärder genom vattenbegjutning vid behov. Någon ytterligare reglering är inte nödvändig.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget motsätter sig en säkerhet om 7 000 000 kr. Bolagets förslag baseras av länsstyrelserna gemensamt framtagna och vedertagen beräkning (Miljösamverkan Sverige, MSS).

Stängsel

Bolagets förslag till tillägg innebär endast att stängsel som bedöms behövliga som ett led i efterbehandlingen bör kunna kvarlämnas – och inte tas bort för att sedan sättas upp igen om ett sådant behov anses föreligga. Saknas behovet tas stängslet därmed bort.

Skogsridå

Enligt vad Swerock tidigare anfört kommer skogen runt täkten kvarlämnas där så är möjligt.

När det gäller länsstyrelsens förslag att det i villkoret fastställs att skogsridån i söder ska vara minst 30 m, menar Swerock att det på vänster sida om infartsvägen (sett från söder) inte föreligger något problem med att lämna en skogsridå om 30 m. Det finns då fortsatt plats för bullervall, sedimentationsdamm och utjämningsmagasin. På höger sida om infartsvägen (sett från söder) är det dock sämre med plats. Genom att flytta bullervallen närmare brytgränsen får man dock ett ca 20 m brett område mellan bullervallen och verksamhetsområdesgränsen som kan lämnas orört. Vid behov kan Swerock AB även åta sig att plantera skog på bullervallen.

Provtagning på vatten

Swerock accepterar länsstyrelsens förslag på villkor utom i de delar som beskriver vilka parametrar som ska analyseras. Vedertaget i täkttillstånd i stora delar av landet samt som rekommendation i SBMIs täkthandbok är att utgående vatten ifrån täkter analyseras med avseende på oljeindex, suspenderat material och totalkväve. Täckter medför normalt inga utsläpp till ytvatten då hanteringen av kemikalier och andra farliga ämnen är begränsad. I samband med sprängningar kan spill av kväve ske. Indikationer på förhöjda halter av kväve erhålls genom uppföljning av totalkväve. Skulle förhöjda halter uppmätas av totalkväve kan, orsaken till detta och källan identifieras genom att först då analysera halter av nitrit, nitrat, ammonium. Provtagningens omfattning, parametrar och intervall ska framgå av kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Anslutning till fasta elnätet

Länsstyrelsen anser att även förkrossar bör anslutas till det fasta elnätet trots vad bolaget angett rörande behovet av att ständigt flytta krossen och det därmed uppkomna problemet med att kontinuerligt flytta kablar och elnätsförbindelser inom täkten. Merkostnaden i produktionen för detta arbete skulle enligt Swerocks beräkningar innebära en påtaglig fördyring av ballastprodukten med 10-20 procent vilket framstår som orimligt. Länsstyrelsen hänvisar till 2 kap. 5 § miljöbalken om hushållning med råvaror och energi och att energieffektivitet har ett värde i sig. Swerock ifrågasätter inte regelns tillämplighet i sig men vill erinra om att även denna hänsynsregel ska tillämpas med skälighetsbestämmelsen i 2 kap. 7 § miljöbalken. Mot bakgrund av den ytterst begränsade miljöpåverkan som driften av den mobila förkrossen medför och de praktiska och ekonomiska bekymmer som en elanslutningskulle innebära, vidhåller Swerock att det inte är vare sig ekonomiskt rimligt eller miljömässigt motiverat att ansluta den mobila förkrossen till elnätet

Förbud mot avverkning

Yrkandet bestrids. Påverkan på berörda fåglar i området har beskrivits. Kravet på avverkningsförbud och den begränsning av förutsättningarna för att planera och bedriva verksamheten står inte i rimlig proportion till nyttan med förbudet. Bolaget kommer inte avverka och avbana större ytor än som krävs för den vid var tid planerade produktionen i täkten. Villkorsförslaget skulle kunna komma att motverka detta.

Flygaska m.m. i avbaningsmassorna

Som länsstyrelsen uppmärksammat miljö- och hälsoskyddsnämnden meddelat två beslut avseende användning av flygaska som konstruktionsmaterial i marken på den fastighet där täktverksamheter¹ kommer att bedrivas. Bakgrunden är den att fastighetsägarna vid två tillfällen (2007 och 2009) har anmält till nämnden att de avsett att använda flygaska för konstruktionsändamål. Vid det första tillfället var syftet att anlägga en ridbana och vid det andra tillfället var ändamålet att anlägga vägar. Ridbanan är emellertid belägen utanför det planerade täktområdet. Flygaskan har använts som bärlager och därefter täckts med slitlager för att undvika bland annat damning och spridning av askan. Askan härrör från Vattenfalls kraftvärmeverk och skälet till att just flygaska använts är dess lämplighet för att skapa stabila mark-

förhållanden samt att användningen har bedömts innebära små risker för miljön. Denna typ av användning av flygaska är en väl beprövad metod. Askan, som blandas med vatten innan användning, har härdande egenskaper och härdar till ett fast material med låg genomsläpplighet för vatten.

Efter anmälan har nämnden förelagt fastighetsägarna om ett antal försiktighetsmått och användandet av askan har skett i enlighet med dessa krav. Vid anläggandet av vägen användes ca 2 000 m³ aska. Skälet till att inte hela den anmälda mängden (6 000 m³) användes är att vägen inte byggdes färdigt. Av en bilaga till nämndbeslutet framgår var askan har använts. Utöver flygaskan har markutfyllnad skett med okända mängder betongskrot i syfte att stabilisera marken vid anläggandet av vägen

Eftersom delar av flygaskan och betongskrotet har använts inom det planerade området för takten måste detta tas bort. Avsikten är att i enlighet med punkt 9 i nämndens beslut anmäla detta till nämnden i god tid innan täktillståndet kommer att tas i anspråk. I samband härmed kommer Swerock tillse att den nu härdade askan på bästa sätt kan tas bort utan risk för spridning av eventuella föroreningar. Risken för någon miljöpåverkan vid borttagande av flygaskan bedöms dock vara begränsad. Borttagandet av askan och betongskrotet kommer alltså att hanteras inom ramen för anmälningsärendet hos miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommer att ske i enlighet med de krav som nämnden beslutat. Eftersom hanteringen av flygaskan och betongskrotet kommer att prövas i särskild ordning och materialet inte kommer att nyttjas i något syfte för själva täktverksamheten har förekomsten av askan och övrig markutfyllnad inte beskrivits närmare av bolaget tidigare inom ramen för denna prövning.

6.6 Sammanfattande synpunkter på tillåtligheten

Utmärkande för målet är att det redan från samrådsskedet har inkommit relativt omfattande synpunkter och frågor kring den planerade takten i Almby. Detta har medfört att det samlade utredningsunderlaget succesivt kompletterats och blivit omfattande samt att de olika frågor som väckts kommit att noggrant utredas och redovisas under målets handläggning. Det samlade utredningsunderlaget måste därför betraktas som osedvanligt gott och utvisar enligt Swerocks bedömning att förutsättningar föreligger för att meddela tillstånd till verksamheten.

Utredningen i målet utvisar enligt Swerock AB att det tydligtvis finns ett behov av takten inom avsättningsområdet som inte kan tillgodoses genom befintliga täkter. Den valda lokaliseringen måste även i övrigt anses lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Takten, som noterbart är en tidsbegränsad verksamhet, står inte i strid mot några planer utan synes tvärt om vid närmare granskning väl överensstämma med gällande översiktsplan. För att förverkliga gällande utvecklingsplaner för Uppsala erfordras täkter. Takten i Almby kan efter utbrytning inpassas i framtidsplanerna både för fastighetsägaren och kommunen enligt vad som framgår av föreslagen efterbehandlingsplan, t.ex. för att användas som badsjö eller liknande.

Ur störningssynpunkt får lokaliseringen anses som fullt godtagbar med föreslagna villkor och skyddsåtgärder. Verksamheten innehåller relevanta riktvärden för buller och annan omgivningspåverkan. Relativt få bostäder finns i direkt anslutning till täktområdet och den begränsade påverkan som kan uppkomma på längre håll, t.ex. vid hästgården norr om täktområdet, kan inte anses vara av den omfattning att det motiverar ett avslag på ansökan. Det är inte ovanligt att täkter ligger i relativ närhet till bebodda områden där typer av verksamheter pågår. Föreslagna informations-system rörande verksamheten syftar till att undvika eller minimera störningar på annan verksamhet. Inte heller påverkan på grönområdet med ett motionsspår öster om Vänge påverkas av tekten på ett sådant sätt att tillstånd inte skulle kunna ges.

Vad gäller transporterna till och från tekten blir förändringen av bullersituationen marginell. De mer direkta trafiksäkerhetsrelaterade frågorna kopplade till av- och påfarten ligger i första hand på Trafikverket och löses inom ramen för de samrådsförfaranden m.m. som förkommer i trafiklagstiftningen, t.ex. gällande den korsande cykelbanan.

Verksamheten strider inte mot någon miljökvalitetsnorm och frågan om hantering av täktvatten och påverkan på nedströms liggande markavvattningsföretag regleras lämpligen genom föreslaget provotidsförfarande. Området har relativt måttliga naturvärden och påverkan på skyddade arter hanteras genom de särskilda skyddsåtgärder som Swerock AB föreslagit som överensstämmer med den praxis som utvecklats.

Med hänsyn härtill och vad som tidigare anförts i målets olika delar måste den ansökta verksamheten anses tillåtlig och tillstånd därför meddelas.

6.7 Synpunkter på masshantering och efterbehandling

Länsstyrelsen är tveksam till om det behövs så mycket som 3 750 000 ton massor till efterbehandling och bullervallar samtidigt som det vid förhandlingen i målet uppkom olika frågeställningar kring bolaget yrkande om att föra in och använda i genomsnitt 150 000 ton massor för anläggningsändamål per år, dock maximalt 300 000 ton per år och totalt maximalt 3 750 000 ton, samt frågan om detta yrkandes förhållande till föreslagna villkor rörande efterbehandling av tekten, främst villkor 12 och 22.

Swerocks avsikt med att föra in ovanstående massor är att materialet ska användas för efterbehandlingen av tekten, dvs. ett återvinningsförfarande. Enligt vad som framgår nedan den är den föreslagna efterbehandlingen av tekten motiverad, bl.a. av säkerhetsskäl och överensstämmer med fastighetsägarens avsikter och önskemål för den framtida markanvändningen. Eftersom bedömd tillgänglig mängd massor i tekten för efterbehandling (avbaningsmassor och bullervallar) inte räcker för den planerade efterbehandlingen finns ett behov av att föra in externa massor i enlighet med yrkandet.

Den sammanlagda mängden avbaningsmassor inom brytområdet är inte slutligt fastställd. Bolaget bedömer dock att mängden avbaningsmassor torde uppgå till

ca 410 000 m³. Utifrån dessa uppgifter bedöms att endast ca 500 000 m³ massor finns i tälten vid tiden för slutlig efterbehandling (avbaningsmassor inklusive bullervallar, som kan avetableras), dvs. om inte externa massor körs in till tälten för att användas vid efterbehandlingen. Detta är inte tillräckligt för den inlämnade efterbehandlingsplanen, som alltså förutsätter att externa massor förs in för efterbehandling. Nedan presenteras dock en alternativ efterbehandlingsplan utifrån förutsättningen att inga externa massor får föras in i tälten för detta ändamål.

För närvarande finns inga andra planer för verksamhetsområdet än fortsatt skogsbruk efter att tälten är avslutad. Detta överensstämmer med fastighetsägarens avsikter. Närheten till Vänge tätort och friluftsområdet gör dock att området, efter att det vattenfylles kan bli en attraktiv badplats. Från det att tälten avslutas och utpumpning av vatten upphör kommer en vattenspegel att bildas i tälten. Vattennivån kommer successivt att stiga till en beräknad nivå ca +35-35,5. Detta bedöms ta ca 26-28 år.

Swerock bedömer av erfarenhet att området kan komma att bli attraktivt som badplats även innan tälten har vattenfylles helt vilket utlöser vissa säkerhetskrav under tiden som tälten vattenfylls. Fastighetsägarens är också mycket angelägen om att tälten efterbehandlas på ett sätt som även under uppfyllnadstiden är säkert för djur och människor. Frågan är reglerad i avtal mellan Swerock och fastighetsägaren. Fastighetsägaren har som ovan nämnts även planer på att kunna använda stora delar av området till skogsbruk efter avslutad takt. Dessa förutsättningar tillsammans med det faktum att mängden avbaningsmassor är oklar liksom bedömda variationer i massors densitet har legat till grund för den efterbehandlingsplan som ingår i ansökan och som innebär att det behöver föras in ca 3 750 000 ton jord- och schaktmassor för efterbehandlingsändamålet.

Efterbehandlingsplanen som ingår i ansökan medför att minst 1,9 miljoner m³ (motsvarande ca 3 miljoner ton) jord- och schaktmassor behöver köras in till området. Efterbehandlingsplanen är utformad med slänter runt stora delar av tälten, både av säkerhetsskäl och för att möjliggöra skogsplantering samt anslutning till vattenspegeln. Slänternas utformning är anpassade för den långa tidsperiod då tälten ska vattenfyllas. En lång flackare slänt innebär att området på ett säkert sätt kan användas som badplats under hela fyllningstiden men att delar av slänten successivt hamnar under vattenytan när tälten fylls. Alternativet är att anlägga brantare slänter men med en flackare lutning ovanför den förväntade vattenytan. Detta alternativ är dock mindre fördelaktigt ur säkerhetssynpunkt under fyllnadstiden.

Förutsättningar för succesiv efterbehandling av tälten

Av exploateringsplanen och av andra uppgifter angivna i ansökan framgår att etableringsytan och upplagsytan kommer att anläggas i ett tidigt skede av verksamheten. Etableringsytan och större delar av upplagsytan kommer att behövas under större delen av verksamhetstiden i tälten och därför kommer inte efterbehandling av dessa delar att kunna ske förrän i tälstens slutskede. När verksamheten flyttar vidare från upplagsytan byggs en ramp ner till den lägre nivån. Brytning fortsätter därefter vidare i den västra och nordvästra delen av tälten.

Enligt förslaget till efterbehandling ska den större delen av slänten anläggas i den norra delen av täkten. För att successiv efterbehandling ska kunna ske bryts den delen av täkten ut först. Vartefter brytning har skett fram till brytgränsen mot nordöst och nordväst kan successiv efterbehandling ske. Brytningen fortsätter därefter i den södra delen av täkten där förslaget till efterbehandling inte innebär att så stora mängder jord- och schaktmassor krävs. Detta förfaringssätt medför att efterbehandling kan ske succesivt med mottagna jord- och schaktmassor under tillståndstiden. I ett senare skede av tillståndstiden bedöms även upplagsytan kunna användas för upplag av massor i väntan på efterbehandling.

Alternativ villkorsreglering

Mark- och miljödomstolen har väckt frågan om yrkandet om tillstånd till införsel av massor för efterbehandlingsändamål möjligen borde omvandlas till ett villkor om införsel av sådana massor som behövs för den planerade efterbehandlingen.

Swerock har i princip inte något att erinra mot att villkor föreskrivs som reglerar införseln liksom mottagande och kontroll av de massor som förs in till täkten för efterbehandlingsändamål. Däremot invänder bolaget mot ett villkor som föreskriver en skyldighet för bolaget att ta in den mängd massor som erfordras för den planerade efterbehandlingen av täkten. Skälen till detta är följande.

Swerock ansöker om tillstånd att under en tid av 25 år bedriva täktverksamhet för ett uttag av totalt 12,5 miljoner ton berg. Ansökan omfattar ett genomsnittligt uttag om 500 000 ton berg och högst 800 000 ton under enstaka år under tillståndstiden. Den efterbehandlingsplan som lämnats in (T3 till bilaga 1A) och som det hänvisas till i villkor 12 förutsätter att hela täkten kommer att brytas ut. Frågan om hela täkten kommer att vara utbruten efter 25 år kan dock inte förutses med säkerhet eftersom det är efterfrågan på ballastmaterial som styr brytningstakten i täkten. Efterfrågan är i hög grad förenad med konjunktur och byggande. Av detta skäl är det inte lämpligt att tillståndet är förenat med ett villkor om att en viss angiven mängd massor ska ta emot för efterbehandling oavsett om täkten är fullt utbruten eller inte. Om inte hela täkten bryts ut under tillståndstiden kommer således inte hela den mängd jord- och schaktmassor som framgår av yrkandet behövas för efterbehandlingen. Den mängd jord- och schaktmassor som ska köras in till täkten är därmed kopplad till den faktiska efterbehandlingen som sker enligt de förhållanden som råder när täkten avslutas och enligt tillsynsmyndighetens anvisningar och markägarens intentioner för området.

Efterbehandling av täkten sker som ovan nämnts successivt. Vartefter brytning skett fram till brytområdesgränsen i en del av täkten kan efterbehandling påbörjas där samtidigt som brytningsverksamheten går vidare till andra delar av täkten. Det är ett normalt förekommande förfaringssätt. Planeringen för efterbehandling pågår därmed under hela verksamhetstiden. Men eftersom tillståndstiden för bergtäkter kan uppgå till både 20 och 25 år, och ibland ännu längre, är den efterbehandlingsplan som inlämnas i ansökan i regel inte fastställd i alla detaljer utan beskriver mer intentionen kring hur efterbehandlingen ska ske. Under en lång tillståndstid kan både lagstiftning, rekommendationer liksom önskemål från myndigheter och berörd fastighetsägare förändras. Under verksamhetstiden och som en del av tillsynen

diskuteras efterbehandlingen löpande. När tillståndstiden närmar sig sitt slut brukar man dock veta mer i detalj hur efterbehandlingen ska utformas. Därav bolagets förslag till villkor 22 om att senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra inkomma med en slutlig efterbehandlingsplan upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten och markägaren. Till förtydligande av frågan föreslår att ett nytt kompletterande villkor, enligt följande.

25. Massor enligt bolagets yrkande (vi) får endast föras in till täkten i syfte att användas till anläggande av bullervallar och för efterbehandling av täkten enligt vid var tid gällande efterbehandlingsplan.

Alternativ efterbehandlingsplan utan externa massor

Swerock har tagit fram en alternativ efterbehandlingsplan som bygger på att externa massor inte förs in i täkten. Den alternativa planen förordas inte av bolaget.

En närmare beskrivning av den alternativ efterbehandling finns i aktbil. 131. Den alternativa planen innebär i korthet att man måste lämna raka bergväggar runt i princip hela täkten och att slänten ner till vattnet blir avsevärt mycket mindre och endast i en mindre del av området runt vattnet. Den alternativa planen är inte i linje med markägarens avsikter rörande den framtida markanvändningen. Den överensstämmer inte heller med vad som är rekommenderat i Miljösamverkan Sveriges, MSS, vägledning för efterbehandling av täkter.

Mottagningskontroll

Vad gäller frågan om kvalitetskrav och mottagningskontroll av externa massor föreslår Swerock, med anledning av vad länsstyrelsen anför i denna del, att frågan lämpligen delegeras till tillsynsmyndigheten.

6.8 Sveriges geologiska undersökning (SGU)

SGU bekräftar i sitt yttrande att bergmaterialet i täkten är lämpligt såväl för produktion av asfaltsten som betongballast samt att samhällets dagsaktuella, stora byggbehov kräver en god betongballast. SGU ser positivt på en utveckling där bergtäkter som kan producera dessa massor ersätter traditionell naturgrusutvinning. Vad gäller behovet av täkten, se vidare nedan.

Swerock noterar att SGU vidare anser att den hydrogeologiska utredningen är mycket väl genomförd och ser inte någon anledning att ifrågasätta resultaten eller slutsatserna i utredningen.

6.9 Övriga yttranden

Skador på dricksvattenbrunnar; sättningsskador; skogsskador m.m.

Enligt Swerock ger utförda utredningar vid handen att skador av detta slag inte riskerar att uppkomma till följd av verksamheten. Frågan får därigenom hanteras inom ramen för vad som gäller om anmälan av oförutsedd skada vilken bolaget föreslagit till 15 år från arbetstidens utgång.

I yttrandet tas vidare frågan om risk för minskade fastighetsvärden och befarade skador på grund av damning och vibrationer. Enligt Swerock framgår det dock av utredningen det inte föreligger en sådan risk och att föreslagna villkor är tillräckliga för att förhindra detta. Frågor om ersättning på grund av denna typ av störningar prövas inte i tillståndsmålet utan hanteras enligt andra bestämmelser i miljöbalken. Det bör dock nämnas att innan verksamheten påbörjas sker en syneförrättning av näraliggande hus samt kontroll av berörda brunnar.

Trafiksäkerhet m.m.

Vad gäller ökningen av trafiken på väg 72 hänvisas till vad som anføres ovan samt bullerutredningen. Swerock delar inte uppfattning om försämrad trafiksäkerhet och anser inte att frågan om påverkan på trafiksäkerheten på allmän väg är av den arten att det kan påverka tillåtligheten av tåkten i förevarande fall. Trafikverket har godtagit den föreslagna utfarten enligt sitt regelverk.

JS huvudmän

Synpunkter från JS huvudmän (G m.fl.) har bemötts samlat enligt ovan. Det kan noteras att bolaget avseende bullerpåverkan i svar godtagit att det i bullervillkoret föreskrivs att borrhjulen ska vara bullerdämpad.

7. DOMSKÄL

7.1 Samråd och miljökonsekvensbeskrivning

Av aktmaterialet framgår att samrådsförfarandet motsvarar de krav som ställts upp av lagstiftaren. Detsamma gäller miljökonsekvensbeskrivningen som, med succesivt gjorda kompletteringar, uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken med avseende på såväl förfarande som dokumentation. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

7.2 Rådighet

Bolaget har nyttjanderättsavtal med ägarna till fastigheten XXX och har därmed visat att det har nödvändig rådighet enligt bestämmelserna i 2 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

7.3 Tillåtlighet och tillstånd

Planerad verksamhet

Den planerade verksamheten gäller en ny bergtäkt. Borrning, uttag, krossning, sortering samt lastning och transporter utgör huvudverksamheten, som är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken. Ansökan avser även en relativ vanlig sidoverksamhet till täktverksamheten, nämligen införsel, mellanlagring och återvinning av massor. Ansökan avser dessutom användning av externa massor (avfall med visst innehåll) för anläggningsändamål som avses användas för anläggande av bullervall samt för succesiv efterbehandling av tåkten där en stor, men okänd, andel av massorna avses läggas under vatten i en framtida täktsjö.

Ansökan omfattar även en till huvudverksamheten direkt knuten vattenverksamhet (11 kap. miljöbalken).

Behov av material; val av plats

Miljöbalken innehöll tidigare en särskild regel om behovsprövningen av täkter. När den regeln togs bort betonas i lagmotiven att frågan om resurshushållning ska beaktas vid en prövning om tillstånd och att detta är särskilt viktigt vid nyetablering av en täkt. En behovsutredning är ofta nödvändig för att prövningsmyndigheten ska kunna tillämpa hushållningsbestämmelserna i 2 och 3 kap. miljöbalken. En ansökan kan avslås med motivering att behovet kan tillgodoses med material från en annan täkt och att lokaliseringen, med tillämpning av 2 kap. 6 § miljöbalken, därmed är olämplig (se prop. 2008/09:144 s. 12 f.). Behovet av täktmaterial har således betydelse även vid lokaliseringsbedömningen.

Utredningen ger vid handen att det finns ett uttalat behov av råmaterial för betongproduktion (som på sikt avses ersätta naturgrus som råvara) och att den valda platsen erbjuder bergmaterial som uppfyller högt ställda krav på sådan råvara. Det har inte framkommit att bergmaterial i befintliga täktverksamheterna i närområdet kan leverera material med sådana egenskaper eller av sådan kvalitet att det kan ersättas bergmaterial från Vänge. Uttag av material i den planerade täkten kan alltså bidra till att minska användningen av naturgrus och bidrar samtidigt till att tillgången till material för betongtillverkning säkerställs när naturgrustäkter avslutas. Av det skälet och mot bakgrund av slutsatserna i lokaliseringsutredningen, kommer mark- och miljödomstolen fram till att det finns behov av bergmaterial från en täkt på den valda platsen.

Transporter

Vid maximalt årligt uttag av 800 000 ton berg och mottagning av maximalt 425 000 ton massor, beräknas antalet transportrörelser uppgå till 246 st/dag. (Beräkningen utgår från antagandet att returtransporter inte används för transport av massor.) År 2015 uppgick årsdygnstrafiken på väg 72 uppgick 7390 st fordon, varav 640 st utgjordes av tunga transporter. Ett worst-case scenario enligt ovan ger en ökning av andelen tunga transporter på väg 72 med knappt 30 procent. Totalt kommer antalet fordon på väg 72 att öka med drygt 3 procent. För att säkerställa en säker trafiklösning ska en ny utfartsväg (från täktområdet) till väg 72 anläggas öster om befintlig utfart.

Mot bakgrund av det anförda bedöms den tillkommande trafik, främst tunga transporter, som verksamheten ger upphov till på det allmänna vägnätet endast marginellt påverka framkomlighet och trafiksäkerhet. Transporterna bedöms inte utgöra ett tillståndspliktigt följdföretag (16 kap. 7 § miljöbalken). De olägenheter (främst buller och damning) som den tunga trafiken ger upphov till bedöms kunna bemästras genom villkor och skyddsåtgärder.

Områdesskydd m.m.

Den planerade verksamheten ligger inte inom områden som omfattas av formella beslut om områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Verksamheten bedöms inte heller indirekt påverka något sådant område. Verksamheten kommer inte att ha

någon negativ påverkan på något riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Den planerade verksamheten strider inte heller mot någon gällande detaljplan eller mot områdesbestämmelser och motverkar inte heller de intentioner som anges i gällande översiktsplan.

Vibrationer

Swerock har föreslagit villkor och skyddsåtgärder samt gjort åtaganden som sammantaget innebär att olägenheten i form av vibrationer inte hindrar att verksamheten tillåts.

Buller

Den bullerutredning som presenterats ger vid handen att det är möjligt att innehålla Naturvårdsverkets allmänna riktlinjer för nyetablerad industri under förutsättning att bullervallar anläggs och att ett något strängare bullervillkor beslutas.

Kemikalier

De kemikalier som kommer att användas i någon större utsträckning är sprängämnen och matriser till sprängämnen samt främst drivmedel och olika oljeprodukter. Bolaget har angett att man kommer att använda etablerade standardprodukter vilkas effekter på miljön är väl kända och dokumenterade.

Påverkan på grundvattenförhållanden

Den ansökta vattenverksamheten bedöms inte ge upphov till några skador på näraliggande brunnar eller på andra grundvattenintressen i närområdet.

Påverkan på ytvattenförhållanden; markavvattningsföretag

Den planerade verksamheten berör två markavvattningsföretag (Almby dikningsföretag och Läbyåns dikningsföretag). Företagen, som genom dess ordförande beretts möjlighet att yttra sig över ansökan, har inte hörts av. Däremot har några enskilda aktörer argumenterat för att den planerade verksamheten kommer att ha negativa återverkningar för markavvattningsföretagen; de har pekat på bl.a. översvämningsproblematik och risk för skador på jordbruksverksamhet.

Det är i nuläget varken möjligt att utesluta att skada kommer att uppstå eller (om skada av någon omfattning skulle uppkomma) besluta om den skadereglering som i så fall ska ske. Mot bakgrund av detta bör frågan om påverkan på markavvattningsföretagen och vilka åtgärder som bolaget kan vidta för att minimera negativa återverkningar för dessa skjutas upp under en provotid.

Den planerade verksamheten bedöms inte ha några negativa återverkningar av betydelse på ytvattenförhållanden i övrigt.

Artskyddsfrågor

Det utredningsmaterial som presenterats utgör ett fullgott underlag för att bedöma risken för påverkan på ett antal fridlysta arter, däribland groddjur. Swerock har föreslagit skyddsåtgärder (anläggande av dammar m.m.), försiktighetsmått och

har gjort ett antal åtaganden som syftar till att skydda dessa arter. Bolagets förslag och åtaganden innebär, enligt mark- och miljödomstolens mening, att den planerade verksamheten inte kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna. Någon dispensprövning enligt artskyddsförordningen aktualiseras därför inte.

Påverkan på natur- och kulturmiljö

Swerock har gjort åtaganden med avseende på kulturmiljöintressen på platsen samt har inskränkt verksamhetsområdet något av hänsyn till ett näraliggande fornminne. Den planerade verksamheten bedöms inte ha några negativa återverkningar i övrigt på natur- och kulturmiljön i området.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget kommer att ställa nödvändig ekonomisk säkerhet för efterbehandling av verksamheten.

Efterbehandling; externa massor

Swerock har yrkat att ett tillstånd ska innehålla även rätt att ta emot maximalt 3 750 000 ton externa massor för anläggningsändamål. Massorna avses användas för en tämligen ambitiös efterbehandling av täktområdet. Bolaget har även presenterat en alternativ efterbehandlingsplan, som kan realiseras utan att man tar in externa massor för anläggningsändamål. Om den alternativa planen förverkligas, kan avbaningsmassor och massor från bullervallarna (totalt ca 500 000 m³) användas för efterbehandling av täktområdet.

Swerock har inte visat att det finns något objektivt behov av den ambitiösa *efterbehandling* som beskrivs i ansökan. Det har inte heller presenterats några konkreta planer som stödjer bolagets förslag till framtida markanvändning. Det kan, enligt mark- och miljödomstolens bedömning, ifrågasättas om den föreslagna efterbehandlingen inte i första hand har ett annat syfte, nämligen att möjliggöra kvittblivning av avfall.

Innan verksamheten i tåkten påbörjas ska *bullervallar* anläggas. För anläggande av planerade bullervallar behövs knappt 100 000 m³ massor. Mängden avbaningsmassor har beräknats till 410 000 m³, men tillgången är inte garanterad. Det torde alltså i och för sig finnas tillräckligt med avbaningsmassor för att anlägga bullervallarna. Men volymen kommer sannolikt inte att räcka även för att efterbehandla tåkten enligt den alternativa planen. Det kan också vara så att bolaget i inlednings-skedet – då bullervallarna ska anläggas – inte kan få fram tillräckligt med avbaningsmassor med mindre hela området banas av på en gång. Mot den bakgrunden bör bolaget, enligt mark- och miljödomstolens mening, ges rätt att i viss omfattning ta in massor för anläggningsändamål för att på så sätt säkerställa tillgång till massor för anläggande av bullervallarna och utförande av nödvändiga säkerhetshöjande åtgärder. Det legitima behovet bedöms uppgå till 300 000 ton.

Det anförda innebär sammantaget att verksamheten (avseende mottagning av massor, punkten vi) inte är tillåtlig i den omfattning som yrkats och att bolaget därför inte kan ges tillstånd att föra in externa massor för anläggningsändamål i vidare mån än vad som framgår av domslutet.

Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet

Fördelarna av vattenverksamheten bedöms överväga de kostnader, skador och olägenheter som uppkommer av den (11 kap. 6 § miljöbalken).

Sammanfattande bedömning

Genom det material som presenterats i ansökan har bolaget visat att det är möjligt att vidta sådana skyddsåtgärder och att iaktta sådana försiktighetsmått som i rimlig omfattning kan förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Mark- och miljödomstolen kommer sammantaget fram till att den ansökta verksamheten – med lämpligt utformade skyddsåtgärder och villkor om försiktighetsmått m.m. – är tillåtlig. Ett tidsbegränsat tillstånd (som även begränsas något såvitt avser möjligheten att ta in massor för anläggningsändamål) med nedan angivna villkor m.m. ska därför meddelas. Frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för bortledning av yt- och grundvatten till nedströms liggande markavvattningsföretag bör dock skjutas upp under en provotid.

7.4 Slutliga villkor m.m.

När det gäller villkor m.m. gör mark- och miljödomstolen de bedömningar som redovisas i avsnitt 7.4.1 – 7.4.3 nedan. Observera att beslutade villkor avviker ordningsmässigt från numreringen av bolaget villkorsförslag.

7.4.1 Slutliga villkor

Villkor 1 (allmänt villkor, villkorsförslag 1). Bolagets förslag godtas.

Villkor 2 (brytdjup, villkorsförslag 2). Bolagets förslag godtas.

Villkor 3 (anslutning fasta elnätet, villkorsförslag 21). Bolagets förslag godtas, dock ska villkoret justeras på så sätt att även förkrossen ska anslutas till det fasta elnätet.

Villkor 4 (markering, villkorsförslag 3). Bolagets förslag godtas.

Villkor 5 (stängsel, villkorsförslag 17). Bolagets förslag godtas.

Villkor 6 (arbetstider, villkorsförslag 6). Bolaget har gått med på att det i villkoret anges att borring sker med bullerdämpad borrhög. Bolaget har åtagit sig att inte utföra borring och skutknackning under juli månad, vilket ska anges i villkoret. Bolagets villkorsförslag godtas i övriga delar, dock med viss justering av delegationen.

Villkor 7 (bullervillkor, villkorsförslag 4). Det är svårt att göra generella uttalanden om vilka typer av verksamheter som kan ge upphov till ljud med impulskaraktär, hörbara tonkomponenter eller annars särskilt störningsframkallande ljudkaraktärer

Varje verksamhet måste därför bedömas för sig. Avgörande är hur ljudet kommer att uppfattas vid närliggande bostäder (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 6236-17 den 16 april 2018).

Av naturliga skäl bygger bolagets bullerutredning inte på mätningar av buller på den valda platsen. Bolaget har istället använt ljudkällor från tidigare mätningar av liknande maskiner som de som planeras användas för verksamheten. Det finns alltså en viss osäkerhet i utredningen. Tre bostadsfastigheter är belägna närmare än 350 meter från brytgränsen; avståndet till den närmaste är 260 meter. Avstånden till näraliggande bostadsfastigheter är alltså korta. Det anförda innebär att det enligt mark- och miljödomstolens mening är motiverat att – när skutknackning pågår enbart eller som ett av flera arbetsmoment – sänka tillåtna ljudnivåerna helgfria vardagar 06-18 från 50 dB(A) till 45 dB(A). Enligt bullerutredningen kommer skutknackning att utföras under 10-20 veckor per år. Det krav på generell sänkning av ljudnivåerna som nu beslutas är inte oskäligt eftersom det, enligt domstolens bedömning, bör finnas goda möjligheter för bolaget att planera verksamheten så att man men marginal kan innehålla ett strängare begränsningsvärde. Eftersom bolaget åtagit sig att utföra särskilt bullrande arbeten på vardagarna (se ovan, avsnitt 4) är det inte nödvändigt att föreskriva en generell sänkning av ljudnivåerna för övriga tider.

Utformningen av bolagets förslag till bullervillkor godtas i övriga delar.

Villkor 8 (bullervallar, nytt villkor). Med referens till den redovisade bullerutredningen samt vad som framkommit vid huvudförhandling och synen, är det motiverat att föreskriva ett villkor om att (de i ansökan redovisade) bullervallarna ska anläggas innan täktverksamheten får påbörjas.

Villkor 9 (markvibrationer, villkorsförslag 5). Bolagets förslag godtas.

Villkor 10 (syneförrättning, villkorsförslag 23). Bolagets förslag godtas, dock bör den geografiska avgränsningen relateras till gränsen för verksamhetsområdet.

Villkor 11 (information, villkorsförslag 20). Den geografiska gränsen för bolagets skyldighet att informera bör utökas till 1000 meter. Utformningen av bolagets förslag godtas i övriga delar.

Villkor 12 (stenkastning m.m., villkorsförslag 7). Bolagets förslag godtas.

Villkor 13 (damning, villkorsförslag 8). Bolagets förslag godtas.

Villkor 14 (skogsridå, villkorsförslag 18). Bolagets förslag godtas.

Villkor 15 (kemiska produkter, villkorsförslag 9). Bolagets förslag godtas.

Villkor 16 (oljehantering, villkorsförslag 10). Bolagets förslag godtas.

Villkor 17 (dagvatten, villkorsförslag 19). Bolagets förslag godtas.

Villkor 18 (skyddsområde för groddjur, villkorsförslag 24). Bolagets förslag godtas.

Villkor 19 (förbud mot avverkning, nytt villkor). Med referens till vad länsstyrelsen anført i fråga om att skogsavverkning inte ska ske under häckningssäsong för arterna spillkråka och gröngöling, ska ett villkor med den innebörden föreskrivas.

Villkor 20 (massor för anläggningsändamål, villkorsförslag 25). Bolagets villkorsförslag bör justeras något på det så sätt som framgår domslutet.

Villkor 21 (efterbehandling m.m., villkorsförslag 12). Bolagets villkorsförslag godtas, dock ska hänvisningen till den ambitiösa efterbehandlingsplanen strykas eftersom tillstånd till mottagande av massor för anläggningsändamål inte getts i den utsträckning som bolaget yrkat. Kravet att samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda inom tillståndstiden ska flyttas till villkor 23. Andra stycket i villkorsförslag avseende möjlighet att sätta justera storleken på den ekonomiska säkerheten ska flyttas till villkor 25

Villkor 22 (efterbehandlingsplan, villkorsförslag 22). Bolagets förslag godtas.

Villkor 23 (efterbehandling m.m., villkorsförslag 14). Bolagets förslag godtas.

Villkor 24 (anmälan, villkorsförslag 15). Bolagets förslag godtas.

Villkor 25 (ekonomisk säkerhet, villkorsförslag 13). Den räntesats som ska användas vid beräkningen ska vara 2 procent, vilket tillämpat ger ett slutvärde om 6 726 485 kr $[4100000 * (1 + 0,02)^{25}]$. En säkerhet motsvarande hela beloppet ska ställas innan tillståndet tas i anspråk. Eftersom tillsynsmyndigheten har getts en viktig roll i arbetet med efterbehandling av täkten (se villkor 20-24) bör säkerheten godkännas och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

Villkor 26 (kontrollprogram, villkorsförslag 16). Bolagets förslag godtas.

Villkor 27 (underrättelse, villkorsförslag 26). Bolagets förslag godtas.

7.4.2 Prövotidsförfarande.

Bolagets förslag till utredningsvillkor och provisorisk föreskrift godtas.

7.4.3 Delegation

Länsstyrelsens förslag till delegationspunkt A godtas. Bolagets förslag till delegation godtas i övriga delar.

7.5 Igångsättningstid; arbetstid

Arbetstiden ska bestämmas till tio år, medan igångsättningstiden ska bestämmas till fem år. Båda tiderna räknas från det att denna dom vinner laga kraft.

7.6 Oförutsedd skada

Tiden för anmälan av oförutsedd skada ska bestämmas till 15 år.

7.7 Övriga yrkanden

Övriga yrkanden och förslag (villkorsförslag, förbud mot viss verksamhet m.m.), som inte tillgodosetts genom uttryckliga åtaganden från Swerocks sida eller annars behandlats i denna dom, ska avslås.

7.8 Prövningsavgift

Storleken på grundavgiften och tilläggsavgiften har inte ifrågasatts. Något skäl för att minska eller efterskänka avgiften har inte framkommit. Avgiften för prövning av detta mål ska därför bestämmas slutligt till 5 720 kronor.

7.9 Rättegångskostnad

Länsstyrelsen har yrkar ersättning för rättegångskostnader med 16 800 kr, avseende inläsning och deltagande vid huvudförhandling med totalt 21 timmar 16 800 kr.

Länsstyrelsens yrkande om ersättning för rättegångskostnader har medgivits av bolaget och ska därför dömas ut.

Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan. Några andra förbehåll om ersättning för rättegångskostnader har inte gjorts.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (DV 425)
Överklagande senast den 19 juli 2018.

Inge Karlström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Åsa Ahlgren och Ingegerd Michel.